№. 48. ПЯТНИЦА, 23 ІЮНЯ. 1861. PIĄTEK, 23 CZERWCA. Nr. 48.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ / KURYER WILEŃSKI

ОФФИЦІАЛЬНАЯ ГАЗЕТА. / GAZETA URZĘDOWA.

„ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ" выходитъ по ВТОРНИКАМЪ и ПЯТНИЦАМЪ.

УСЛОВІЯ ПОДПИСКИ:

Цѣна за годъ . . . . 10 р.
„ съ пересылкою . . . . . . 12 „
„ за полъ года . . . . 5 „
„ „ съ пересылкою . . . . . 6 „
„ на четверть года . . . . . 2 „ 50 к.
„ „ съ пересылкою . . . . . 3 „
„ за 1 мѣсяцъ . . . . 1 „

За объявленія платится за строку 17 к. сер.

Контора редакціи въ Вильнѣ, на Дворцовой улицѣ, въ Гимназіальномъ домѣ.

„KURYER WILEŃSKI" wychodzi co WTOREK i PIĄTEK.

WARUNKI PRZEDPŁATY.

Cena roczna . . . . rs. 10
„ z przesyłką . . . . „ 12
„ półroczna . . . . „ 5
„ „ z przesyłką . . . . . . „ 6
„ kwartalna . . . . „ 2 k. 50.
„ „ z przesyłką . . . . . . „ 3
„ miesięczna . . . . „ 1

Za ogłoszenia płaci się za każdy wiersz druku po kop. 17.

Bióro redakcji w Wilnie, przy ulicy Biskupiéj (Dworcowéj), w murach po-uniwersyteckich.

СОДЕРЖАНІЕ:

TREŚĆ.

ЧАСТЬ ОФФИЦІАЛЬНАЯ.

Ст.-Петербургъ, 19-го іюня.

— Высочайше утвержденнымъ 1-го мая, мнѣніемъ государственнаго совѣта, по разсмотрѣніи представленія министра государственныхъ имуществъ о нѣкоторыхъ измѣненіяхъ въ инструкціи для руководства палатамъ государственныхъ имуществъ и назначаемымъ отъ нихъ уполномоченнымъ по полюбовному размежеванію дачъ, состоящихъ въ общемъ и чрезполосномъ владѣніи съ государственными крестьянами (прилож. къ 788 ст. св. меж. зак. 1857 г. т. X. ч. III), согласно съ заключеніемъ его, министра, *положено*: 1) Въ отмѣну 14, 15 и 16 пунктовъ инструкціи для руководства палатамъ государственныхъ имуществъ и назначаемымъ отъ нихъ уполномоченнымъ по полюбовному размежеванію дачъ, состоящихъ въ общемъ и чрезполосномъ владѣніи съ государственными крестьянами (прилож. къ 788 ст. св. меж. зак. 1857 г. т. X ч. III) постановить: „Уполномоченный отъ казны, по собраніи всѣхъ необходимыхъ свѣдѣній по 6-му пункту сего приложенія, и по составленіи проэкта о размежеваніи дачи, обязанъ явиться, по вызову посредника по полюбовному размежеванію, на совѣщаніе," и 2) 21 пунктъ того приложенія изложить въ слѣдующемъ видѣ: „По представленіи уполномоченнымъ акта о полюбовномъ соглашеніи и плана нарѣзокъ, палата государственныхъ имуществъ разсматриваетъ оные, и если найдетъ, что актъ составленъ съ соблюденіемъ установленныхъ правилъ и безъ ущерба для казны, то не позже двухъ недѣль отъ полученія утверждаетъ актъ и нарѣзки подписью своихъ членовъ и предписываетъ уполномоченному приступить къ заключенію полюбовнаго акта; если же палата, по обстоятельствамъ дѣла, признаетъ нужнымъ сдѣлать нѣкоторыя измѣненія въ актѣ, то, поставивъ въ извѣстность о семъ, въ тотъ же срокъ, уполномоченнаго, разрѣшаетъ ему, для соглашенія владѣльцевъ на предполагаемыя ею перемѣны, сдѣлать, по ея указанію и по мѣрѣ надобности, уступки."

— ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, согласно положенію комитета министровъ, Всемилостивѣйше соизволилъ пожаловать въ 12 день сего мая нижепоименованнымъ лицамъ, за усердную ихъ службу, слѣдующія награды: ордена: св. Анны 3-й степени: Велижскому уѣздному предводителю дворянства, отставному инженеръ-подполковнику Глинскому, надворнымъ совѣтникамъ: члену Виленской евангелическо-реформатской коллегіи Гротковскому, земскимъ исправникамъ: Виленскому Григорьеву, Гомельскому Вержбицкому, Лидскому Богдановичу, Пружанскому Кисель-Загорянскому, коллежскимъ ассесорамъ: совѣтнику Могилевскаго губернскаго правленія Ольшевскому, старшему чиновнику особыхъ порученій при начальникѣ Кіевской губерніи Матушевичу, попечителю богоугодныхъ заведеній Витебскаго приказа общественнаго призрѣнія Дунину-Слѣпсцу, земскимъ исправникамъ: Острогскому Плисову, Слуцкому Скродскому, правителю дѣлъ Могилевской губернской коммиссіи народнаго продовольствія Лешко, Бобруйскому городничему, отставному капитану Чеховскому, титулярнымъ совѣтникамъ: Минскому земскому исправнику Піотровичу, исправляющему должность Кишиневскаго полиціймейстера, числящемуся по армейской кавалеріи, штабсъ-ротмистру Пржецлавскому; св. Станислава 3-й степени: надворнымъ совѣтникамъ: старшему чиновнику особыхъ порученій при Гродненскомъ гражданскомъ губернаторѣ

DZIAŁ URZĘDOWY.

St.-Petersburg, 19-go czerwca.

— Przez Najwyżéj utwierdzoną 1-go maja opinję rady państwa, po rozpatrzeniu przełożenia ministra dóbr państwa, względem niektórych odmian, instrukcji dla izb dóbr państwa i naznaczonych przez nie pełnomocników służącéj, co do ugodliwego rozgraniczenia gruntów, we wspólném i szachowniczém posiadaniu ze skarbowemi włościanami znajdujących się (załącz. do 788 art. zb. pr. gran. wyd. 1857 r. t. X cz. III), stosownie do wniosku tegoż ministra, *uchwalono:* 1) Na odmianę 14, 15 i 16 punktów instrukcji dla izb dóbr państwa i naznaczanych przez nie pełnomocników służącéj, co do ugodliwego rozgraniczania gruntów we wspólném i szachowniczém władaniu z włościanami skarbowymi znajdujących się (załącz. do 788 art. zb. pr. granicz. wyd. 1857 r. t. X cz. III) postanowić: „Pełnomocnik ze strony skarbu, po zebraniu wszystkich niezbędnych wiadomości według 6-go punktu niniejszego załączenia, i po ułożeniu projektu rozgraniczenia posiadłości, obowiązany jest, na wezwanie pośrednika rozgraniczenia polubownego, przybyć na naradę." i 2) Punkt 21 tegoż załączenia wyłożyć w brzmieniu następującém: „Po przedstawieniu przez pełnomocnika aktu o ugodliwém porozumieniu się i planu rozgraniczenia, izba dóbr państwa rozpatruje takowe, i jeżeli znajdzie, że akt jest ułożony z zachowaniem przepisów ustanowionych i bez straty dla skarbu, tedy nie późniéj nad dwa tygodnie od dnia otrzymania, akt i plan rozgraniczenia utwierdza podpisami swych członków i zaleca pełnomocnikowi przystąpienie do zawarcia aktu polubownego; jeżeli zaś izba, stosownie do okoliczności rzeczy, uzna rzeczą potrzebną poczynić pewne zmiany w akcie, tedy w ciągu tegoż terminu zawiadomiwszy o tém pełnomocnika, upoważnia go, w celu porozumienia się z właścicielami co do projektowanych przez nią zmian, do zrobienia, według jéj wskazania i w miarę potrzeby, ustępstw."

CESARZ JEGO MOŚĆ, stosownie do postanowienia komitetu ministrów, Najłaskawiéj raczył udarować, 12-go maja ter. roku, niżéj wymienione osoby, za ich służbę gorliwą, orderami św. Anny 3-éj klassy: Wieliżskiego marszałka powiatowego, dymissjonow. podpółkownika inżenierji Glińskiego; radców dworu: członka kollegjum Wileńskiego ewangelików reformowanych Grotkowskiego, sprawników ziemskich: Wileńskiego Grygorjewa, Homelskiego Wierzbickiego, Lidzkiego Bohdanowicza, Prożańskiego Kisiel-Zahorańskiego, assesorów kollegjalnych: radcę Mohylewskiego rządu gubernjalnego Olszewskiego, starszego urzędnika do szczególnych poleceń przy naczelniku gubernji Kijowskiéj Matuszewicza, kuratora zakładów dobroczynnych Witebskiego urzędu powszechnego opatrzenia Dunina-Słepścia, sprawników ziemskich: Ostrogskiego Plisowa, Słuckiego Skrodzkiego, radzcę Mohylewskiéj kommissji gubernjalnéj żywności Leszko, horodniczego Bobrójskiego, dymissjonowanego kapitana Czechowskiego, radców honorowych: Mińskiego sprawnika ziemskiego Piotrowicza, pełniącego obowiązek policmejstra Kiszyniewskiego liczącego się w jeździe armii sztabs-rotmistrza Przecławskiego; św. Stanisława 3-éj klassy: radców dworu: starszego urzędnika do szczególnych poleceń przy Grodzieńskim cywilnym gubernatorze Hackiewicza, Słonimskiego sprawnika ziemskiego Masłowa, assesorów kollegjalnych: starszego urzędnika do szczególnych poleceń przy naczelniku

ИЗЪ ГРОДНА.

9 іюня 1861 г.

Отсутствіе удовольствій.—Гроза 5-го іюня.—Странный видъ улицъ.—Дороговизна.—Топливо.—Отставной маіоръ въ раздраженномъ видѣ.—Индивидуумъ à la Хлестаковъ въ нѣкоторомъ родѣ.

Нашъ старинный и почтенный городъ, подобно очень многимъ другимъ городамъ, стариннымъ и новымъ, почти лишенъ удовольствій въ лѣтнее время. Да и въ самомъ дѣлѣ, можетъ ли что бы то ни было подзадорить хорошаго человѣка къ веселымъ и шумнымъ затѣямъ, подъ вліяніемъ обдающей жаромъ температуры, доходившей на прошлой недѣлѣ до 20° по Р. въ тѣни? Развѣ вечеромъ только можно показаться на улицу или отправиться за городъ, не рискуя превратиться въ жаркое не всегда хорошаго качества. По вечерамъ можно встрѣтить за городомъ и въ городскомъ саду точно очень много гуляющихъ, съ удовольствіемъ совершающихъ процессъ спокойнаго хожденія и съ видимымъ наслажденіемъ вдыхающихъ освѣжительную струю прохладнаго и чистаго воздуха. Лѣтніе вечера у насъ особенно хороши, благодаря довольно высокой мѣстности и обилію зелени въ городѣ и окрестностяхъ. Въ праздники и по воскресеніямъ публика собирается въ городскомъ саду, гдѣ обыкновенно отъ 6—9 часовъ вечера играетъ хоръ полковыхъ музыкантовъ. Впрочемъ публика бываетъ въ саду гораздо меньше, сравнительно съ прежними годами; особенно замѣтно отсутствіе прекраснаго пола, то есть—не то, чтобы этотъ полъ рѣшился совсѣмъ лишить насъ удовольствія наслаждаться его присутствіемъ и любоваться изысканными уборами, а просто — дамъ меньше бываетъ „на музыкѣ" въ саду, чѣмъ прежде. Заговоривъ о прекрасномъ полѣ, мы, по обязанности вѣжливаго кавалера и образованнаго фельетониста, должны были бы при семъ случаѣ отличиться тонкимъ комплиментомъ въ похвалу нарочитой красоты и привлекательности нашихъ дамъ, но къ сожалѣнію, краснорѣчію нашему грозитъ полное *fiasco* послѣ изящно-жантильныхъ комплиментовъ (случайно нами подслушанныхъ) тѣхъ молодыхъ джентльменовъ, которые сопутствуютъ обыкновенно на прогулкахъ дамамъ. Рѣшаемся молчать, подавивъ въ себѣ досаду безсилія.

Сильные жары разрѣшились, наконецъ, страшною грозою 5-го іюня, въ часъ по-полудни. При палящихъ лучахъ солнца, сплошная масса темныхъ тучь медленно, повидимому, подвигалась съ сѣвера. Вскорѣ поднялся порывистый вѣтеръ, туча подвигалась къ городу съ замѣтною быстротою, предшествуемая волнообразными клочьями грязно-сѣрыхъ облаковъ. Удары грома съ молніей раздавались чаще, на землю упало нѣсколько крупныхъ дождевыхъ капель, затѣмъ солнце скрылось за тучами и при быстро наступившемъ полумракѣ и постоянныхъ ударахъ грома, при сильномъ вѣтрѣ посыпался такой густой и крупный градъ, что во всѣхъ домахъ, обращенныхъ окнами къ сѣверу, въ теченіи какихъ-нибудь десяти минутъ, стеколъ будто не бывало. Въ городской лечебницѣ, напр., градъ вышибъ около 260-ти стеколъ. Градъ величиною былъ въ грецкій орѣхъ, падалъ подъ острымъ угломъ, и потому градники влетали даже въ комнаты сквозь разбитыя стекла. Къ сожалѣнію, не обошлось безъ несчастныхъ случаевъ: ударомъ грома контужены мужчина и женщина, занимавшіеся работою на линіи желѣзной дороги. Благодаря скорой помощи, они остались живы; теперь они внѣ всякой опасности, и способны продолжать свою работу.

Странный видъ представляли послѣ грозы нѣкоторыя улицы. Если бы не встрѣчались на каждомъ шагу прохожіе, легко можно было бы принять нашъ солидный городъ за опустѣвшее жилище какихъ-нибудь баснословно пустыхъ и легкомысленныхъ вѣтрогоновъ. Во многихъ домахъ оконные рамы украшались только жалкими остатками стеколъ, торчавшими въ видѣ реберъ скелета, неправильныхъ конусовъ, опрокинутыхъ пирамидъ и иныхъ самыхъ разнообразныхъ геометрическихъ фигуръ.

Настоящая гроза, конечно, дѣло не постянное, но насъ поражаетъ гроза инаго рода—это дороговизна, особенно на квартиры. Ужь сколько разъ на всякіе лады писали и говорили объ этой опасной грозѣ, но слова остаются словами, а фактъ со дня на день принимаетъ болѣе и болѣе грозные размѣры. Въ самомъ дѣлѣ, это ужасно. Кому пріятно платить баснословныя деньги за голыя, часто грязныя и гнилыя стѣны! Но всего хуже то, что подъ часъ и за деньги не найти квартиры— нѣтъ да и только, заняты. На всякую, имѣющую еще когда-то очиститься, квартиру является нѣсколько претендентовъ, одинъ набиваетъ цѣну другому, словно идетъ продажа съ аукціона. А тутъ, какъ неизбѣжные злые духи, фактора и иные добрые люди, стараются создать себѣ выгодный родъ промышленности въ пріисканіи нуждающимся квартиръ, получая плату съ домовладѣльца и съ хорошаго квартиранта. Именно съ хорошаго, потому что дурными, которые или неакуратны въ платежѣ денегъ, или снабжены приличнымъ количествомъ крикливыхъ дѣтей, теперь брезгаютъ. Проваливай, говорятъ, найдемъ почище тебя. Ну и приходится не одному бѣдняку проваливать и пускаться въ странствованіе по грязнымъ закоулкамъ, ища какого ни на есть помѣщенія. Домохозяева до того избалованы запросомъ и требованьями на квартиры, что сразу требуютъ обыкновенно за годъ, за два и три года уплаты впередъ. Ну, а если не у всякаго найдутся требуемыя для сего деньги? Мало ли бѣдняковъ, которые съ трудомъ перебиваются копѣйками со дня на день? Какъ же имъ-то быть? На подобные вопросы не только не отвѣчаютъ, но и слушать не хотятъ. Да намъ-то какое дѣло, говорятъ почтенные наши *Сорокины* (конечно, есть и не Сорокины, бываютъ и честные люди),—проваливай съ своею помѣсячною платой. Гуманно, что и говорить.

Не на одну квартиру приходится нынче бѣдняку ставить ребромъ послѣдній рубль, дорого все, до чего ни дотронешься. Иной разъ не поймешь даже, отъ чего бы это происходило. Вотъ, напр., дрова. Въ прошломъ году куб. сажень березовыхъ дровъ стоилъ у насъ съ доставкою 8½ рубля, нынѣ дешевле десяти рублей не купите, а съ доставкою и укладкою никакъ не дешевле 12-ти рублей. Вотъ оно какъ! Какъ тяжела нынче жизнь для всякаго недостаточнаго и еще семейнаго человѣка, на какія лишенія осуждено большинство бѣдныхъ жителей нашего города.

Всякое явленіе, впрочемъ, имѣетъ и комическую сторону или производитъ явленія комическія. Бываетъ, что человѣкъ, расположенный въ ярости къ свирѣпымъ поползновеніямъ противъ ближняго своего, мгновенно приходитъ въ мирное расположеніе духа, даже начинаетъ смѣяться, убѣдившись въ собственномъ безсиліи и въ безполезности борьбы со зломъ. Такое психологическое открытіе сообщилъ намъ одинъ хорошій человѣкъ, отставной маіоръ и нашъ пріятель. Ему нужно было тоже пріискать новую квартиру; маіоръ пускался въ рекогносцировку нѣсколько дней сряду, и все напрасно. Между тѣмъ фактора, свѣдавъ о томъ, что маіорская квартира готова сдѣлаться вакантною, съ утра до вечера каждодневно толпились у дверей, заглядывали въ окна и входили внутрь дома. Маіоръ переносилъ сначала такія посѣщенія съ дѣтскимъ незлобіемъ и примѣрнымъ терпѣніемъ, но всему бываютъ законныя границы, нарушеніе которыхъ грозитъ опасностію. Лопнуло терпѣніе и у нашего маіора. Съ громомъ и крикомъ прогналъ онъ, кажется, десятаго посѣтителя, но не прошло и пяти минутъ, какъ дверь въ комнату отворилась и показалась голова фактора.

— Милліонъ сто сотенъ бомбъ, кораблей дьяволовъ! вскричалъ маіоръ такимъ громовымъ голосомъ, что всѣ окна задрожали. Перепуганный факторъ стремительно бросился бѣжать, а за нимъ, въ туфляхъ и ермолкѣ съ кисточкой, мчался маіоръ съ свирѣпымъ неистовствомъ до конца переулка, ведущаго на большую улицу.

Случилось, что спустя четверть часа послѣ этого, я забѣжалъ къ маіору, а были уже сумерки. Когда я подошелъ къ его квартирѣ, маіоръ просадилъ голову въ окно, ворочая бѣлками и глядя на меня съ ожесточеніемъ.

— А—а! Это вы, сказалъ онъ, вдругъ перемѣнивъ физіономію:—счастіе ваше, что я васъ сразу узналъ.

— А то что же?

— А то бы.... того....

— Да что же такое?

— Извините, я думалъ—вы факторъ или искатель квартиры.

Тутъ маіоръ разсказалъ мнѣ сейчасъ описанную исторію и свой подвигъ. Я долженъ былъ согласиться, что иначе невозможно было поступить. Впрочемъ маіоръ вскорѣ совсѣмъ успокоился, и по обыкновенію былъ въ прекрасномъ расположеніи духа.

— Ну, приди теперь факторъ, далъ бы ему рюмку водки—чортъ его возьми! сказалъ маіоръ, смѣясь.

Да, скверно нынче жить въ городѣ недостаточному человѣку. Пускай бы еще набивали на все цѣны наши мѣстные промышленники и торговцы, а то страстью запрашивать небывалыя цѣны заражены уже и подгородные крестьяне, простая деревенская баба нынче не ударитъ въ грязь передъ самою опытною городскою торговкою. Въ этомъ легко убѣждается каждый, кто принужденъ лично ходить на рынокъ за закупкою необходимыхъ продуктовъ для стола.

— Что хочешь за это масло? спрашиваетъ какой-то господинъ бабу.

— Два рубля, паночку.

— А сколько же масла въ твоемъ горшкѣ?

— Не знаю, паночку.

Ну, извольте тутъ толковать, а съ запрошенной цѣны она ничего не сбавитъ.

А хорошо иногда потолкаться на рынкѣ, многому тутъ можно поучиться, ко многому приглядѣться, а подъ часъ и посмѣяться. Тутъ вамъ попадутся личности, которые, переходя отъ торговки къ торговкѣ, торгуются самымъ запальчивымъ образомъ, имѣя при этомъ свои особые виды. Отвѣдавъ всякой всячины у десяти бабъ, личность *à la Хлестаковъ* чувствуетъ, что позавтракала достаточно и отправляется домой, не истративъ полушки. Одну изъ такихъ личностей подгородныя бабы научились уже издали узнавать, и только покажется она на концѣ площади, какъ бабы спѣшатъ припрятать свои горшки и узелки, а которыя потрусливѣе, такъ тѣ и совсѣмъ спѣшатъ улепетнуть, какъ робкія куры передъ коршуномъ. Но коршунъ знаетъ всѣ выходы и переулки, и нечаянно является передъ бѣглянками, считавшими себя въ безопасности.

— Баба, почемъ продаешь сметану?

— Уже продана, говоритъ баба и вретъ.

— Дай-ка посмотрю—хорошую ли поставляешь.

— Хорошую, говоритъ баба, ища глазами сквозныхъ воротъ или переулка.

Подобныя сцены можно видѣть ежедневно, стоитъ лишь по-утру сходить на рынокъ.

— Болѣе серьозныхъ и интересныхъ новостей у насъ на этотъ разъ не имѣется, на томъ и покончимъ.—До слѣдующаго письма.

Л.

Гацкевичу, Слонимскому земскому исправнику Маслову, коллежскимъ ассесорамъ: старшему чиновнику особыхъ порученій при начальникѣ Минской губерніи Турскому, бывшему старшему засѣдателю Гайсинскаго земскаго суда (нынѣ судебному слѣдователю Гайсинскаго уѣзда), Паньковскому, Сокольскому земскому исправнику Лаворко, попечителю Гродненскихъ богоугодныхъ заведеній Сасуличу, правителю дѣлъ Подольской губернской коммиссіи народнаго продовольствія Ваховскому, старшему помощнику правителя канцеляріи начальника Минской губерніи Юраку, частному приставу Каменецкой городской полиціи Кульчицкому, старшему засѣдателю Староконстантиновскаго земскаго суда Ружицкому, младшему помощнику правителя канцеляріи начальника Подольской губерніи Рыбицкому, Полоцкому городничему, состоящему по армейской кавалеріи, ротмистру Каневскому, титулярнымъ совѣтникамъ: чиновникамъ особыхъ порученій при начальникахъ губерній: Волынской, старшему, Гродзкому, Гродненской, младшему, Савицкому, смотрителю Гродненскихъ богоугодныхъ заведеній Горновскому, старшимъ помощникамъ правителей канцелярій начальниковъ губерній: Ковенской Целлярію, Подольской Заблоцкому, экзекутору Витебскаго губернскаго правленія Мыслицкому, столоначальникамъ губернскихъ правленій: Могилевскаго Бончъ-Осмоловскому, Кіевскаго Бѣляцкому, Минскаго Урбановичу, становому приставу Радомысльскаго уѣзда Гуковскому, исправляющему должность Луцкаго земскаго исправника, отставному штабсъ-капитану Сарандову, коллежскимъ секретарямъ: младшимъ чиновникамъ особыхъ порученій при начальникѣ Волынской губерніи Каменцову и Эйсмонту, секретарю Виленскаго приказа общественнаго призрѣнія Хорошевскому, старшимъ помощникамъ правителей канцелярій начальниковъ губерній: Волынской Витковскому, Могилевской Веремьенкову, старшему секретарю Витебскаго губернскаго правленія, губернскому секретарю Корбутту и секретарю Подольскаго губернскаго правленія, коллежскому регистратору Пацѣіовскому.

— Въ приказѣ по министерству внутреннихъ дѣлъ, іюня 8-го дня 1861 г. изображено: „ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, согласно положенію комитета министровъ, Всемилостивѣйше соизволилъ пожаловать въ 21-й день минувшаго мая нижепоименованнымъ лицамъ, за усердную ихъ службу, слѣдующія награды: ордена: св. Станислава 2-й степени съ Императорскою короною: чиновнику особыхъ порученій при Виленскомъ военномъ, Гродненскомъ и Ковенскомъ генералъ-губернаторѣ, коллежскому совѣтнику Никотину, совѣтнику Волынскаго губернскаго правленія, надворному совѣтнику Завадзкому и Новоалександровскому уѣздному предводителю дворянства, коллежскому секретарю Кублицкому-Піоттуху; св. Станислава 2-й степени: надворнымъ совѣтникамъ: чиновнику особыхъ порученій при Кіевскомъ военномъ, Подольскомъ и Волынскомъ генералъ-губернаторѣ—Ѳедорову, правителю канцеляріи начальника Минской губерніи Пиксанову; коллежскимъ ассесорамъ: правителямъ канцеляріи гражданскихъ губернаторовъ: Гродненскаго—Квинтѣ и Могилевскаго—Гортынскому.

— По опредѣленію правительствующаго сената утверждаются въ должностяхъ мировыхъ посредниковъ и кандидатовъ къ нимъ. Мая 24-го 1861 года. Кіевской губерніи, въ должности мировыхъ посредниковъ по уѣздамъ: Кіевскому: коллежскій ассесоръ Василій Фрейганъ, генералъ-маіоръ Владиміръ Ползиковъ, коллежскій регистраторъ Христофоръ Яцковскій, коллежскій секретарь Октавіанъ Баневскій, отставной подполковникъ Антонъ Кучинскій и кол. секр. Владиміръ Гурковскій; кандидатами къ нимъ: колл. асс. Михаилъ Рыхлинскій, отст. кап. Станиславъ Зміевскій, Феликсъ Березовскій, надв. сов. Прокофій Бардовскій, губерн. секр. Владиславъ Цывинскій, колл. регистр. Ипполитъ Боярскій, тит. сов. Иванъ Бутовичъ, маіоръ Николай Браккеръ, отст. пор. Александръ Милевскій, губерн. секр. Левъ Піотровскій, коллеж. регистр. Александръ Байковскій и Алексѣй Конопацкій.— Васильковскому—мировыми посредниками: надворн. совѣтн. Карлъ Куликовскій, Изидоръ Мольскій и отст. артилл. подполк. Василій Масловъ; кандидатами: Алексѣй Зеленскій, отст. поруч. Ростиславъ Маршицкій, Станиславъ Пентко, отст. подпоручикъ Северинъ Мазараки, губерн. секр. Владиміръ Ревякинъ и колл. регистр. Андрей Добровольскій.— Сквирскому — мировыми посредниками: отставные: пор. Станиславъ Липпоманъ, гвардіи полк. Антонъ Злотницкій; колл. секр. Граціанъ Іотейко и маіоръ Сигизмундъ Юркевичъ; кандидатами: колл. секр. Владиславъ Діателовичъ, ротм. Генрихъ Ховецкій, губерн. секр. Маркъ-Ѳаддей Зальскій, Балтазаръ Скомпскій, Генрихъ Билинскій, Маврикій Комарницкій, Эваристъ Хоецкій и колл. секр. Сигизмундъ Котюжинскій.— Липовецкому—мировыми посредниками: колл. регистр. Ипполитъ Чарномскій и Іосифъ Завистовскій, губерн. секр. Антонъ Чарномскій и колл. регистр. Александръ Драгомирецкій: кандидатами: Балтазаръ Красовскій, отст. пор. Титъ Карницкій, Юлій Янковскій, отст. штабсъ-ротм. Лукіанъ Катовскій, Феликсъ Вржещь, Іосифъ Држевецкій, колл. секр. Вацлавъ Матчинскій и Медордъ Ярчевскій. — Бердичевскому—мировыми посредниками: отставные: поручики Адамъ Пашковскій и Константинъ Мазараки, губерн. секр. Германъ Гейнъ и Илья Дьяковскій; кандидатами: губерн. секр. Болеславъ Хоецкій, Карлъ Выговскій, отст. пор. Леонъ Мазараки, Станиславъ Залѣскій, Каликстъ Бондаржевскій, Генрихъ Піотровскій, отст. корнетъ Геронимъ Огановскій и Цезарій Абрамовичъ; Радомысльскому—мировыми посредниками: Карлъ Рудзкій, отст. пор. Владиславъ Зубовскій, губ. секр. Владиміръ Ковнацкій, Адамъ Душинскій, отст. маіоръ Брoнеславъ Гасфортъ, Станиславъ Головинскій, отст. пор. Бронеславъ Вержбицкій и губерн. секретарь Иванъ Ганскій; кандидатами: губерн. секр. Зенонъ Могильницкій, колл. сов. Ипполитъ Нивинскій, колл. регистр. Бонифацій Дзвонковскій, отст. шт.-кап. Альфредъ Каньскій, Леонъ Михаловскій, Цезарій Перро, колл. регистраторы: Стефанъ Михаловскій и Адамъ Загурскій, отст. подпор. Владиміръ Морозовъ, губерн. секр. Клементій Гродецкій, Рафаилъ Жміевскій, Людвикъ Скомаровскій, студентъ Горыгорѣцкаго земледѣльческаго института Владиславъ Вержбицкій, кандидатъ университета Романъ Малюшкевичъ, Юліанъ Новошицкій и колл. регистр. Иванъ Болеславъ Вержбицкій; Таращанскому — мировыми посредниками: губерн. секр. Петръ Липковскій, коллежскій регистраторъ Генрихъ Гантовскій, Сигизмундъ Подгорскій и Августъ Иванскій; кандидатами: колл. регист. Леонардъ Улашинъ, Адамъ Доровскій, Фелиціанъ Змигродскій, Иванъ Вильчинскій, Леонардъ Піонтковскій, надв. сов. Иванъ Меленевскій, Маркеллъ Рогозинскій и Владиславъ Бентковскій. Каневскому—мировыми посредниками: Маврикій Комаровичъ, отставной инженеръ-поручикъ Яковъ Тарнавскій, колл. секретари: Левъ Модзелевскій и Себальдъ Нейманъ и штабсъ-ротм. Францъ Тарнавскій; кандидатами: колл. регистраторы: Владиміръ Бѣлецкій и Станиславъ Сахаржевскій, губерн. секр. Генрихъ Рудницкій, колл. регистр. Октавіанъ Подгорскій, губерн. секр. Ипполитъ Подгорскій, отст. корнетъ Александръ Подгорскій, Иванъ Волянгскій, колл. регистр. Францъ Павловскій, Сигизмундъ Невлинскій и отст. корнетъ Іосифъ Монтрезоръ. Звенигородскому— мировыми посредниками. отст. пор. Александръ Пржедпельскій и подпор. Владиміръ Критскій, губернскій секр. Щенсный-Тышковскій и отст. ротм. Доминикъ Симонолевичъ; кандидатами: Іосифъ Яворскій, колл. секр. Владиславъ Роецкій, колл. секр. Николай Протопоповъ, Степанъ Васильковскій, отст. ротм. Робертъ Лерхе, графъ Адамъ Бержинскій, колл. регистр. Андрей Тышковскій и Станиславъ Добржинскій. Уманскому—мировыми посредниками: Граціанъ Гуляницкій, колл. ас. Юлій Бржозовскій и отст. штабсъ-ротм. Людвигъ Ковнацкій; кандидатами: отст. маіоръ графъ Арсеній Мощенскій, губерн. секр. Левъ Марковскій, Станиславъ Бржозовскій, отст. кап. Александръ Галецкій, колл. асс. Гасперъ Козаковскій и отст. штабсъ-ротмис. Вильгельмъ Росновскій. Чигиринскому—мировыми посредниками: отст. пор. Алексѣй Безрадецкій, лейтенантъ Антонъ Сталь, Викентій Добровольскій и колл. секр. Андрей Цимбалистовъ; кандидатами: отст. пор. Болеславъ Грабовскій, губерн. секр. Казиміръ Ерузальскій, Романъ Росцишевскій, Ипполитъ Кейзеръ, штабсъ-ротмистръ кавалергардс. полка Петръ Гревсъ, отст. лейтен. Николай Наваковскій, отст. шт.-ротм. Левъ Поджіо и Губертъ Красинскій.— Черкаскому.—мировыми посредниками: тит. сов. Ксаверій Мацевичъ, отст, ротм. Николай Бѣлокопытовъ, колл. сов. Антонъ Залѣскій и отст. пор. Карлъ Мацкевичъ; кандидатами: колл. асс. Станиславъ Нейманъ, губерн. секр. Густавъ Мацевичъ, колл. регистр. Александръ Гамперъ, надв. сов. Иванъ Бѣлокопытовъ, отставные: порч. Юлій Мацевичъ и подпор. Александръ Граве, колл. регистр. Леонардъ Новицкій и отст. пор. Антонъ Березовскій.

Выписка изъ журнала статсъ-секретаріата Царства Польскаго.

Божіею Милостію

МЫ АЛЕКСАНДРЪ II,

ИМПЕРАТОРЪ И САМОДЕРЖЕЦЪ ВСЕРОССІЙСКІЙ, ЦАРЬ ПОЛЬСКІЙ, ВЕЛИКІЙ КНЯЗЬ ФИНЛЯНДСКІЙ,

и проч., и проч., и проч.

Въ развитіе указа Нашего 14 (26) марта 1861 г., относительно выборовъ въ губернскіе, уѣздные и городскіе совѣты, учреждаемые въ Царствѣ Польскомъ, по представленію намѣстника Нашего въ Царствѣ, постановили Мы и постановляемъ:

I. О выборахъ въ уѣздные и городскіе совѣты.

I. О ВЫБОРАХЪ.

Ст. 1. Подданные Наши въ Царствѣ Польскомъ, мужескаго пола, имѣющіе 25 лѣтъ отъ роду и умѣющіе читать и писать по-польски, безъ различія ихъ вѣроисповѣданія и состоянія, пользуются правомъ участвовать въ выборахъ въ уѣздные и городскіе совѣты, при соблюденіи условій ниже опредѣленныхъ.

Ст. 2. По праву владѣнія недвижимою собственностію участвуютъ:

1) Въ выборахъ въ уѣздные совѣты.

Собственники, безсрочные владѣльцы, т. е. безсрочные арендаторы, безсрочные чиншовники и емфитевтическіе владѣльцы, а также владѣющіе именемъ духовныхъ сословій, такимъ находящимся въ уѣздѣ недвижимымъ имуществомъ, съ коего постоянной подати уплачивается не менѣе 6 руб. въ годъ.

2) Въ выборахъ въ городскіе совѣты.

Собственники и владѣльцы состоящаго въ городѣ недвижимаго имущества, съ котораго постоянной подати уплачивается болѣе 4 р. с. въ годъ.

Ст. 3. Владѣльцамъ общей недвижимой собственности считается такая часть уплачиваемой съ оной подати, какая будетъ соотвѣтствовать долѣ ихъ въ общемъ владѣніи.

Ст. 4. Арендаторы могутъ также участвовать въ выборахъ, если съ арендуемаго ими недвижимаго имѣнія уплачиваютъ постоянныя подати въ тройномъ количествѣ противъ того, какое выше въ ст. 2-й означено.

Ст. 5. По доходу, имѣютъ право участвовать въ выборахъ въ городскіе и уѣздные совѣты жители, въ продолженіе послѣдняго, по крайней мѣрѣ, года, до составленія списковъ избирателей, записанные въ книги постояннаго населенія уѣзда или города, если докажутъ, что имѣютъ годоваго дохода сто восемьдесятъ рублей серебромъ или болѣе.— Доказательствомъ такого дохода кромѣ другихъ доводовъ признаются; а) годовая плата за наемъ квартиры, или другаго помѣщенія, составляющая 60 р. с. или болѣе; б) полученіе постояннаго жалованья въ годъ не менѣе ста восьмидесати рублей.

Ст. 6. Не имѣютъ права участвовать въ выборахъ: 1) Лица, состоящія подъ прещеніемъ; 2) лишенные по судебному приговору, правъ, указанныхъ въ 46-й ст, уложенія о наказаніяхъ уголовныхъ и исправительныхъ; 3) состоящіе подъ судомъ; 4) банкроты.

Ст. 7. Избиратели участвуютъ въ выборахъ того избирательнаго собранія, въ списокъ коего внесены. Лица, имѣющіе право записываться въ списокъ избирателей по нѣсколькимъ округамъ, пользуются правомъ голоса и могутъ быть избираемы тамъ только, гдѣ, по крайней мѣрѣ, въ продолженіе послѣдняго года имѣли постоянную осѣдлость.

II. О СОБРАНІЯХЪ ИЗБИРАТЕЛЕЙ.

Ст. 8. Избиратели, по каждому выборному округу, образуютъ отдѣльное собраніе.

Ст. 9. Для выборовъ въ уѣздные совѣты, судебные округи могутъ быть раздѣлены на округи выборные. Правительственная коммисія внутреннихъ дѣлъ, не позже 6 недѣль, по обнародованіи настоящаго указа Нашего, представитъ на утвержденіе совѣта управленія, проектъ временнаго раздѣленія судебныхъ округовъ на выборные округи, съ назначеніемъ, въ каждомъ изъ сихъ округовъ города, въ коемъ будутъ произведены выборы. и числа лицъ, кои должны быть выбраны въ каждомъ изъ этихъ округовъ. Уѣздные совѣты, въ первомъ году по учрежденіи оныхъ, представятъ мнѣніе свое относительно образованія постоянныхъ выборныхъ округовъ.

Ст. 10. Въ отношеніи срока производства выборовъ выборные въ уѣздахъ округи раздѣляются на 2 смѣны. Округи, которые составляютъ первую смѣну, приступятъ къ новымъ выборамъ чрезъ три года по учрежденіи уѣздныхъ совѣтовъ, въ округахъ же, которые принадлежатъ ко второй смѣнѣ, новые выборы будутъ произведены тремя годами позже, или чрезъ 6 лѣтъ по учрежденіи уѣздныхъ совѣтовъ. —Въ послѣдствіи выборы будутъ возобновляемы каждые три года, съ соблюденіемъ въ смѣнахъ такой же очереди. —Въ указѣ Нашемъ объ учрежденіи выборныхъ округовъ будетъ опредѣлено, какіе именно выборные округи, въ каждомъ уѣздѣ, будутъ принадлежать къ одной смѣнѣ, а очередь смѣнъ, въ каждомъ уѣздѣ, будетъ назначена жребіемъ, на первомъ собраніи уѣздныхъ совѣтовъ, по обнародованіи сего указа.

Ст. 11. Городъ Варшава не принадлежитъ ни къ одному изъ выборныхъ округокъ уѣзда и не избираетъ членовъ въ совѣтъ уѣздный.

Ст. 12, Для выборовъ въ городскіе совѣты, каждый городъ, въ которомъ такой совѣтъ будетъ учрежденъ, кромѣ г. Варшавы, составляетъ одно выборное собраніе.— Г. Варшава, по числу частей своихъ дѣлится на 12 выборныхъ собраній. Каждое изъ этихъ собраній будетъ отдѣльно избирать въ городской совѣтъ, по два члена и по два на ихъ мѣста, кандидата.

Ст. 13. Выборныя собранія, имѣющія въ составѣ своемъ болѣе 600 членовъ, раздѣляются на особыя отдѣленія: такъ чтобы каждое изъ нихъ состояло по крайней мѣрѣ изъ 200 избирателей.

Ст. 14. Списокъ избирателямъ, принадлежащимъ къ выборному собранію, составляютъ: для выбора въ городскіе совѣты—магистраты, а для выбора въ уѣздные совѣты — уѣздные начальники.— Жалобы, на исключеніе или неправильное внесеніе лицъ въ списки избирателей, приносимы будутъ въ городскіе или уѣздные совѣты по ихъ учрежденіи, а до того времени—въ надлежащія губернскія правленія, въ Варшавѣ же въ правительственную коммисію внутреннихъ дѣлъ. Рѣшенія ихъ по сему предмету, признаются окончательными.

Ст. 15. Списокъ избирателямъ, въ городѣ Варшавѣ, имѣетъ дѣйствіе на одинъ годъ; всѣ же другіе такіе списки сохраняютъ силу на тры года, то есть, до составленія новыхъ списковъ. О исключеніи изъ сего списка лицъ, которыя были помѣщены въ ономъ, лица сіи должны быть извѣщены.

Ст. 16. Въ собраніяхъ, для выбора въ уѣздные совѣты, предсѣдательствуютъ мировые судьи; въ собраніяхъ же для выбора въ городскіе совѣты, предсѣтательствуютъ президенты городовъ.—При выборахъ какъ въ городскіе, такъ и въ уѣздные совѣты должны, сверхъ того, находиться и назначенные отъ правительства коммисары.

Ст. 17 Выборныя собранія занимаются исключительно избраніемъ и городскіе совѣты. Доступъ въ выборное собраніе имѣютъ только мѣстные избиратели и должностныя лица, участвующія въ выборахъ. Никакихъ рѣчей, при выборахъ, произносить не дозволяется.

Ст. 18. Имена и прозванія избираемыхъ должны быть собственноручно и четко написаны по-польски каждымъ избирателемъ, на особомъ билетѣ. Эти билеты влагаются въ урну, находящуюся на столѣ предсѣдательствующаго въ собраніи, и не теряютъ своего значенія, хотя бы заключали въ себѣ именъ болѣе, или менѣе, нежели того требовалось. Въ случаѣ, если бы на билетѣ было вписано слишкомъ много лицъ, послѣднія имена, превосходящія опредѣленное число, признаются какъ бы вовсе ненаписанными. Для исчисленія голосовъ, въ кждомъ отдѣленіи, приглашаются предсѣдательствующимъ избранныя имъ лица.

Ст. 19. О результатѣ выборовъ ежедневно объявляется предсѣдательствующимъ. Избранными признаются тѣ, которые на выборахъ получили наибольшее число голосовъ.

Ст. 20. Каждый избиратель имѣетъ право приносить жалобу при первыхъ выборахъ въ магистратъ или губернское правленіе а при послѣдующихъ, въ городской или уѣздный совѣтъ, на дѣйствительность выбора, по несоблюденію при немъ установленныхъ правилъ. Жалоба такая должна быть подана въ теченіе трехъ дней послѣ объявленія объ окончательномъ результатѣ выборовъ, а рѣшеніе по оной должно послѣдовать въ теченіе 8 дней. Въ случаѣ уничтоженія выбора члена совѣта, городскаго или уѣзднаго, на мѣсто его поступаетъ кандидатъ, имѣвшій на выборахъ наибольшее число голосовъ.

Ст. 21. Совѣтъ управленія назначитъ время и очередь созванія выбраныхъ собраній.

III. Объ условіяхъ выбора въ городскіе и уѣздные совѣты.

Ст. 22. Въ уѣздные и городскіе совѣты избираются члены надлежащихъ выборныхъ собраній, имѣющіе не менѣе 30-ти лѣтъ отъ роду, съ соблюденіемъ условій ниже означенныхъ.

Ст. 23. По праву владѣнія недвижимою собственностію могутъ быть избираемы въ уѣздные и варшавскій городской совѣты собственники и владѣльцы недвижимаго имущества, находящагося въ уѣздѣ, или въ Варшавѣ, съ котораго постоянныхъ податей уплачивается болѣе 15 р. въ годъ.—Къ владѣльцамъ общей собственности и къ арендаторамъ, примѣняются въ семъ случаѣ правила, выше въ ст. 3 и 4 изложенныя.

Ст. 24. Сверхъ того, въ тѣ же совѣты могутъ быть избираемы: 1) Начальники и профессора высшихъ учебныхъ заведеній. 2) Лица, сдѣлавшіяся извѣстными своими дарованіями и свѣдѣніями или же принесенною ими народной промышленности и торговлѣ, или худежествамъ, пользою. Списокъ этимъ лицамъ утверждаетъ совѣтъ управленія. 3) Купцы, записанные въ гильдію. 4) Фабриканты и ремесленники, имѣвшіе у себя, въ продолженіе послѣдняго передъ выборами года, по крайней мѣрѣ 10 подмастерьевъ.

Ст. 25. Въ городскіе совѣты кромѣ Варшавы, могутъ быть избираемы лица, платящія съ недвижимой собственности постоянныхъ податей болѣе 10 р. с. въ годъ, а также: 1) Начальники и профессора высшихъ учебныхъ заведеній. 2) Лица, сдѣлавшіяся извѣстными своими дарованіями и свѣдѣніями, или же принесенною ими пользою народной промышлености, торговлѣ или художествамъ. Списокъ этимъ лицамъ утверждаетъ совѣтъ управленія. 3) Купцы, внесенные въ книги городскаго купеческаго общества. 4) Фабриканты и ремесленники, имѣвшіе у себя, въ продолженіе послѣдняго года, передъ выборами, по крайней мѣрѣ трехъ подмастерьевъ.

Ст. 26. Не должны быть вносимы въ списокъ избираемымъ лицамъ тѣ, кои утратили право это на время, приговоромъ опредѣленное.

Ст. 27. Члены городскихъ и уѣздныхъ совѣтовъ, по окончаніи срока, на который они были избраны, могутъ быть вновь избираемы.

Ст. 28. Правила о составленіи списковъ избирателямъ въ уѣздные и городскіе совѣты, относятся равномѣрно къ спискамъ тѣхъ членовъ выборнаго собранія, которые могутъ быть избираемы.

II. О выборахъ въ губернскіе совѣты.

Ст. 29. Уѣздные совѣты, по утвержденіи выбора своихъ членовъ, приступаютъ къ избранію, изъ числа тѣхъ же членовъ и

gubernji Mińskiéj Turskiego, byłego assesora starszego Hajsińskiego sądu ziemskiego (obecnie śledczego sądowego powiatu Hajsyńskiego) Pańkowskiego, Sokolskiego sprawnika ziemskiego Ławorka, kuratora Grodzieńskich zakładów dobroczynnych Sasulicza, rządcę Podolskiéj gubernialnéj kommissji żywności Wachowskiego, starszego pomocnika rządcy kancellarji naczelnika gubernji Mińskiéj Juraka, majora kamienieckiéj policji miejskiéj Kulczyckiego, starszego assesora Starokonstantynowskiego sądu ziemskiego Różyckiego, młódszego pomocnika rządzcy kancellarji naczelnika gubernji Podolskiéj Rybickiego, Połockiego horodniczego, liczącego się w jezdzie armji rotmistrza Kaniewskiego; radców honorowych: urzędników do szczególnych poleceń przy naczelnikach gubernji: Wołyńskiéj, starszego Grodzkiego, Grodzieńskiéj, młódszego Sawickiego, dozórcę Grodzieńskich zakładów dobroczynnych Hornowskiego, starszych pomocników rządców kancellarji naczelników gubernji: Kowieńskiéj Cellara, Podolskiéj Zabłockiego, egzekutora Witebskiego rządu gubernjalnego Myślickiego, stołonaczelników rządów gubernjalnych: Mohylewskiego Boncz-Osmołowskiego, Kijowskiego Bielackiego, Mińskiego Urbanowicza, assesora stanowego, powiatu Radomyślskiego Hukowskiego, pełniącego obowiązek Łuckiego sprawnika ziemskiego, dymissjonowanego sztabs-kapitana Sarandowa, sekretarzów kollegjalnych: młódszych urzędników do szczególnych poleceń przy naczelniku gubernji Wołyńskiéj Kamieńcowa i Ejsmonta, sekretarza Wileńskiego urzędu powszechnego opatrzenia Choroszewskiego; starszych pomocników rządców kancellarji naczelników gubernji: Wołyńskiéj Witkowskiego, Mohylewskiéj Weremjenkowa, starszego sekretarza Witebskiego rządu gubernjalnego, sekretarza gubernjalnego Korbutta i sekretarza Podolskiego rządu gubernjalnego, regestratora kollegjalnego Paciejowskiego.

W rozkazie dziennym w wydziale ministerstwa spraw wewnętrznych, z dnia 5-go czerwca 1861 r. wyrażono: CESARZ JEGO MOŚĆ, stosownie do postanowienia komitetu ministrów, najłaskawiéj raczył udarować 21-go zeszłego maja niżéj wymienione osoby, za ich służbę gorliwą, nagrodami następującemi: orderami św. Stanisława 2-éj klassy z koroną Cesarską: urrędnika do szczególnych poleceń przy Wileńskim wojennym, Grodzienskim i Kowieńskim jenerał-gubernatorze, radcę kollegjalnego Nikotina, radcę Wołyńskiego rządu gubernialnego, radcę dworu Zawadzkiego i Nowoaleksandrowskiego marszałka powiatowego, sekretarza kollegjalnego Kublickiego-Piottucha; św. Stanisława 2-éj klassy radców dworu: urzędnika do szczególnych poleceń przy Kijowskim wojennym, Podolskim i Wołyńskim jenerał-gubernatorze. Fiodorowa, assesorów kollegjalnych; rządców kancellarji gubernatorów cywilnych: Grodzieńskiego, Kwintę i Mohylewskiego, Hortyńskiego.

— Prez rządzący senat zostali utwierdzeni, 24-go maja 1861 roku, w swych obowiązkach pośredników pojednawczych i ich zastępców w gubernji Kijowskiéj, a mianowicie: pośrednicy pojednawczy w powiatach: Kijowskim: assesor kollegjalny Bazyli Frejgang, jenerał-major Włodzimierz Połzikow, regestr. kolleg. Chrystofor Jackowski, sekr. koleg. Oktawian Baniewski, odst. podpółk. Antoni Kuczyński i sekr. koleg. Włodzimierz Hurkawski; ich zastępcami assesor kolleg. Michał Rychliński, odst. kapitan Stanisław Zmijewski, Feliks Berezowski, radzca dworu Prokofiusz Bardowski, sękr. gub. Władysław Cywiński, regestr. kolleg. Hippolit Bojarski, radzca honor. Jan Butowicz, major Mikołaj Brakkier, porucznik odst. Aleksander Milewski, sekr. gubern. Leon Piotrowski, regestr. kolleg. Aleksander Bajkowski i Aleksy Konopacki;— Wasilkowskim: pośrednicy: radzca dworu Karol Kulikowski, Izydor Molski i odst. podpułkownik artylleryi Bazyli Masłow; zastępcy: Aleksy Załęski, odst. porucznik Rościsław Marszycki, Stanisław Pętko, odst. podpor. Seweryn Mazaraki, sekr. gub. Włodzimierz Rewiakin i regestr. koll. Andrzéj Dobrowolski;—Skwirskim: pośrednicy: odstawni: porucznik Stanisław Lippoman, półkownik gwardji Antoni Złotnicki, sekret. kolleg. Gracyan Jotejko i major Zygmunt Jurkiewicz; zastępcy: sekr. kolleg. Władysław Dyatelowicz, rotmistrz Henryk Chojecki, sekr, gubern. Marek-Tadeusz Zaleski, Baltazar Skąpski, Henryk Biliński, Maurycy Komornicki, Ewaryk Chojecki i sekr. kolleg. Zygmunt Kotiużyński;—Lipowieckim: pośrednicy: reg. koll. Hipolit Czarnomski i Józef Zawistowski, sekr. gubern. Antoni Czarnomski i reg. koll. Aleksander Drahomirecki; zastępcy: Baltazar Krassowski, odst. pomocnik Tytus Karnicki, Juljan Jankowski, odst. sztabs-rotmistrz Lucjan Kaszowski, Feliks Wrzeszcz, Józef Drzewiecki, sekr. kolleg. Wacław Matczyński i Medard Jarczewski;—Berdyczewskim: pośrednicy: odstawni: porucznicy Adam Paszkowski i Konstanty Mazaraki, sekr. gubern. Herman Hejn i Eliasz Djakowski; zastępcy: sekr. gubern. Bolesław Chojecki, Karol Wygowski, porucz. odst. Leon Mazaraki, Stanisław Zaleski, Kalikst Bądarzewski, Henryk Piotrowski, odst. chorąży Heronim Oganowski i Cezary Abramowicz;—Radomyślskim: pośrednicy: Karol Radzki, odst. porucznik Władysław Zubowski, sekr. gub. Włodzimierz Kowracki, Adam Duszyński, odst. major Bronisław Hasfort, Stanisław Hołowiński, porucznik odst. Bronisław Wierzbicki i sekr. gub. Jan Hański; zastępcy: sekr. gub. Zenon Mogilnicki, radzca koll. Hipolit Niwiński, regestr. koll. Bonifacy Dzwonkowski, odst. sztab.-kapitan Alfred Kański, Leon Michałowski, Cezary Perro, regestratorowie kollegjalni: Stefan Michałowski i Adam Zagórski, odst. podporucznik Włodzimierz Morozow, sekr. gub. Klemens Grodecki, Rafał Żmijewski. Ludwik Skomaroski, student Horyhoryckiego instytutu rolniczego Władysław Wierzbicki, kandydat uniwersytetu Roman Maluszkiewicz, Julian Nowoszycki i reg. koll. Jan Bolesław Wierzbicki;—Taraszczańskim: pośrednicy: sekr. gubern. Piotr Lipkowski, regestr, koll. Henryk Hantowski, Zygmunt Podgórski i August Iwański; zastępcy: regestr. koll. Leonard Ułaszyn, Adam Dorowski, Felicjan Zmigrodzki, Jan Wilczyński, Leonard Piotrowski, radzca dworu Jan Meleniawski, Marcelli Rogoziński i Władysław Bętkowski;—Kaniewskim: pośrednicy: Maurycy Komarowicz, odst porucznik inżynierji Jakób Tarnowski, sekretarze kollegjalni: Leon Modzelewski i Sebald Nejman i sztabs-rotmistrz Franciszek Tarnawski; zastępcy: regestratorowie kollegjalni: Włodzimierz Bielecki i Stanisław Sacharzewski, sekr. gub. Henryk Rudnicki, regestr. koll. Oktawian Podgórski, sekr. guber. Hipolit Podgórski, odst. chorąży Aleksander Podgórski, Jan Walańgski, regest. koll. Franciszek Pawłowski, Zygmunt Newliński i odst. chorąży Józef Montrezor;— Zwienigorodzkim: pośrednicy: porucznik odst. Aleksander Przedpelski i podpor. Włodzimierz Krytski, sekr. guber. Szczęsny-Tyszkowski i rotmistrz odst. Dominik Simopolewicz; zastępcy: Józef Jaworski, sekr. koll. Władysław Rajecki, sekr. koll. Mikołaj Protopopow, Stefan Wasilkowski, rotm. odst. Robert Lerche, hrabia Adam Biergyński, regestr. koll. Andrzéj Tyszkowski i Stanisław Dobryński:—Umańskim: pośrednicy: Gracyan Hulanicki, asses. koll. Juliusz Brzozowski i odst. sztab. rotmistrz Ludwik Kownacki; zastępcy: major odstawny hrabia Arseniusz Moszczeński, sekr. gub. Leon Markowski, Stanisław Brzozowski, odst. kapitan Aleksander Halecki, asses. koll. Kasper Kozakowski i odst. sztabs-rotmistrz Wilhelm Rosnowski;—Czyhiryńskim: pośrednicy: porucznik odstawny Aleksy Bezradecki, lejtenant Antoni Stal, Wincenty Dobrowolski i sekr. koll. Andrzéj Cymbalistow; zastępcy: odst. porucznik Bolesław Grabowski, sekr. guber. Kazimierz Jeruzalski, Roman Rościszewski, Hipolit Kejzer, sztabs-rotmistrz półku kawalergardów Piotr Grews, odst. lejt. Mikołaj Nowakowski, odst. sztabs-rotm. Leon Podzio i Hubert Krasiński;—Czerkaskim: pośrednicy: radzca honorowy Ksawery Macewicz, odst. rotm. Mikołaj Biełokopytow, radzca koll. Antoni Zaleski i odst. porucz. Karol Mackiewicz; zastępcy: asses. koll. Stanisław Nejman, sekr. gub. Gustaw Macewicz, reges. koll. Aleksander Hamper, radca dworu Jan Biełokopytow, odstawni: porucznik Juliusz Macewicz i podporucznik Aleksander Grawe, regestr. koll, Leonard Nowicki i porucznik odstawny Antoni Berezowski.

Wypis z Protokołu Sekretarjatu Stanu Król: Pols:.

Z Bożéj Łaski,

MY ALEXANDER II,

CESARZ I SAMOWŁADCA WSZECH ROSSJI, KRÓL POLSKI, WIELKI XIĄŻE FINLANDZKI,

etc. etc. etc.

W rozwinięciu Ukazu Naszego z dnia 14 (26) Marca 1861 roku, w przedmiocie wyborów do Rad Powiatowych, Miejskich i Gubernjalnych w Królestwie Polskiem, zaprowadzić się mających; na przedstawienie Namiestnika Naszego w Królestwie, postanowiliśmy i stanowimy:

I. O wyborach do Rad Powiatowych i Miejskich.

I. O WYBORACH.

Art: 1. Poddani Naszego Królestwa Polskiego płci męzkiéj, 25 lat skończonych mający, po polsku czytać i pisać umiejący, bez różnicy wyznania i stanu, należą do wyborów na Członków Rad Powiatowych i Miejskich, w warunkach poniżéj oznaczonych.

Art: 2. Z tytułu posiadania własności nieruchoméj należą:

1) do wyborów Rad Powiatowych:

Właściciele, posiadacze wieczystości t. j. wieczyści dzierżawcy, wieczyści czynszownicy i emfiteuci, tudzież posiadacze w imieniu korporacji religijnych, nieruchomości w powiecie położonych, z których opłaca się podatków stałych rocznie rs. 6 lub wyżéj.

2) należą do wyboru Rad Miejskich:

Właściciele i posiadacze nieruchomości w mieście położonych, z których opłaca się podatków stałych rocznie więcéj niż rs. 4.

Art: 3. Współwłaścicielom nieruchomości liczy się część podatków z nieruchomości opłacanych, w stosunku ich udziału w współwłasności.

Art: 4. Dzierżawcy należą do wyborów, jeżeli z nieruchomości przez nich dzierżawionych, opłacają się podatki stałe w potrójnéj wysokości kwot w Art: 2 oznaczonych.

Art: 5. Z tytułu wykazanego dochodu należą do wyboru Rad Powiatowych i Miejskich, mieszkańcy do ksiąg ludności stałéj w powiecie lub mieście od roku przynajmniéj przed ułożeniem list wyborczych zapisani, którzy wykażą rocznego dochodu rs. 180 lub wyżéj. Jako dowód takiego dochodu uważane być mają, oprócz innych: a) opłacenie z najętego lokalu rocznie rs. 60 lub wyżéj. b) pobieranie stałéj płacy rocznie rs. 180 lub wyżéj.

Art: 6. Nie mają prawa wyborczego: 1) Bezwłasnowolni. 2) Pozbawieni, skutkiem wymierzonéj wyrokiem Sądowym kary, praw w Art: 46 Kod: Kar. Gł: i Popr: oznaczonych. 3) Zostający pod Sądem. 4) Bankruci.

Art: 7. Wyborcy głosują w tém Zgromadzeniu wyborczem, na liście którego są zapisani. Osoby, które będą miały prawo być zapisanemi do list wyborców w kilku Okręgach, w tym tylko gdzie stale od roku przynajmniéj zamieszkują, mają prawo głosować i być wybranemi.

II. O Zgromadzeniach Wyborczych.

Art: 8. Wyborcy każdego Okręgu Wyborczego stanowią oddzielne Zgromadzenie wyborcze.

Art: 9. Dla wyboru Członków do Rad Powiatowych, Okręgi Sądowe podzielone być mogą na okręgi wyborcze. W sześć tygodni po ogłoszeniu niniejszego Naszego Ukazu, Kom: Rzą: Spraw Wew: przedstawi do zatwierdzenia Rady Administracyjnéj, tymczasowy podział Okręgów Sądowych na Okręgi wyborcze, wskaże w każdym z tych okręgów miasto, w którem wybory odbywać się mają i oznaczy ilość osób, przypadających do wyboru w każdym z tych okręgów. W pierwszym roku po zaprowadzeniu Rad Powiatowych, Rady te złożą swoją opinję, co do stałego urządzenia okręgów wyborczych.

Art: 10. Pod względem terminu odbywania wyborów, okręgi wyborcze w Powiatach dzielą się na dwie zmiany. Okręgi należące do zmiany pierwszéj, przystąpią do wyborów odnowionych we 3 lata po zaprowadzeniu Rad Powiatowych; wybory w okręgach należących do zmiany drugiéj, odnowią się we 3 lata późniéj, czyli w 6 lat po zaprowadzeniu Rad Powiatowych. Następnie wybory odnawiać się będą co lat 3 zachowując kolejność zmian. W postanowieniu Naszém urządzającém okręgi wyborcze, oznaczone zostanie, które okręgi wyborcze, w kazdym powiecie, do jednéj zmiany należeć mają. Na pierwszém następującém po ogłoszeniu Naszego postanowienia posiedzeniu Rad Powiatych, kolej zmian, w każdym Powiecie, losem oznaczoną zostanie.

Art: 11. Miasto Warszawa nie należy do żadnego okręgu wyborczego, i nie wybiera Członków do Rady Powiatowéj.

Art: 12. Dla wyboru Członków do Rad miejskich, każde miasto, w którem Rada takowa ustanowioną zostanie, prócz Warszawy, stanowi jedno Zgromadzenie wyborcze. Miasto Warszawa dzieli się na 12 Zgromadzeń wyborczych, odpowiednio liczbie Cyrkułów miasta. Zgromadzenie wyborcze każdego Cyrkułu oddzielnie 2-ch Członków Rady Miejskiéj i tyluż zastępców wybiera.

Art: 13. Zgromadzenia Wyborcze, składające się więcéj niż z 600 Członków, podzielone będą na oddziały, tak ażeby liczba wyborców każdego oddziału wynosiła najmniéj dwustu.

Art: 14. Listę wyborców, należących do zgromadzenia wyborczego układają: co do wyborców do Rad miejskich, Magistraty; co do wyborców do Rad Powiatowych, Naczelnicy Powiatu. Zażalenia przeciwko opuszczeniom lub niewłaściwym zamieszczeniom na liście wyborczéj, zaniesione będą do Rad Powiatowych lub Miejskich po zaprowadzeniu tychże, a przed zaprowadzeniem tych Rad do właściwych Rządów Gubernjalnych, a w Warszawie do Komis: Rządo: Spraw Wew:. Decyzje, w przedmiocie tym zapadłe, są ostateczne.

Art: 15. Lista wyborców m. Warszawy jest ważną na czas roku jednego, inne zaś listy wyborców na lat 3, czyli aż do ułożenia list następny. O wykreśleniu z listy wyborców na niéj zamieszczonych, winni być ciż wyborcy zawiadomieni.

Art: 16. Zebraniom zgromadzeń wyborczych do Rad Powiatowych, przewodniczą Sędziowie Pokoju. Zebraniom zgromadzeń wyborczych do Rad miejskich, przewodniczą Prezydenci miast. Przy wyborach tak do Rad miejskich jak i Powiatowych asystują nadto wyznaczeni Kommissarze Rządowi.

Art: 17. Zgromadzenia wyborcze zajmują się wyłącznie wyborem Członków do Rad Powiatowych i Miejskich i ich następców w ilości do wyboru przypadającéj. Wstęp do sali wyborów mają tylko miejscowi wyborcy i osoby z urzędu do wyborów należące. Wszelkie mowy przy wyborach są zabronione.

Art: 18. Głosowanie odbywać się będzie przez kartki własnoręcznie wyraźnie po polsku pisane, na których imiona i nazwiska Członków wybrać się mający umieszczone być winny. Kartki składane będą w urnach na stole prezydującego. Kartki na których mniéj lub więcéj nazwisk zapisanych będzie, niż ma być Członków wybranych będą ważne. Ostatnie nazwiska na kartach za wielką liczbę osób zawierających, za niebyłe uważane będą. Do obliczenia głosów zaproszone zostaną w każdym oddziale osoby przez Prezydującego.

Art: 19. Wypadek wyborów każdodziennie przez Prezydującego ogłoszony będzie. Obranemi, poczytywani będą ci, którzy przy głosowaniu otrzymają największą liczbę głosów.

Art: 20. Każdy wyborca będzie miał prawo czynić przedstawienia przy pierwszych wyborach do Magistratu lub Rządu Gubernjalnego, przy następnych zaś do Rady Miejskiéj lub Powiatowéj przeciwko ważności wyboru, z powodu niezachowania przepisów. Reklamacja nastąpić winna najdaléj w ciągu 3-ch po ogłoszeniu ostatecznego wypadku wyborów, a decyzja wydana w ciągu dni 8-miu. W razie unieważnienia wyboru, zastępca, największą ilość głosów mający, staje się Członkiem Rady Miejskiéj lub Powiatowéj.

Art: 21. Rada Administracyjna oznaczy czas i koléj, w których Zgromadzenia wyborcze zbierać się mają.

3. O WARUNKACH WYBIERALNOŚCI DO RAD POWIATOWYCH I MIEJSKICH.

Art: 22. Wybieralnemi do Rad Powiatowych i Miejskich, są Członkowie właściwych zgromadzeń wyborczych, liczący nie mniéj jak 30 lat wieku, w warunkach poniżéj oznaczonych.

Art: 23. Z tytułu posiadania nieruchomości, wybieralnemi są do Rad Powiatowych i Rady Miejskiéj Warszawskiéj: właściciele i posiadacze nieruchomości w właściwych Powiatach lub w Warszawie położonych, z których opłaca się podatków stałych więcéj niż rs: 15 rocznie, z zastosowaniem co do współwłaścicieli i dzierżawców przepisów w art: 3 i 4 zamieszczonych.

Art: 24. Nadto wybieralnemi są do tychże Rad: 1) Przełożeni i Professorowie wyższych Zakładów Naukowych. 2) Osoby które się wsławiły przez swoje talenta i wiadomości, albo przyłożyły do wzbogacenia przemysłu narodowego, handlu lub sztuk wyzwolonych, a których listę zatwierdza Rada Administracyjna. 3) Kupcy Gildyjni. 4) Fabrykanci i Rzemieślnicy zatrudniający w ostatnim roku przed wyborami przynajmniéj 10-ciu czeladników.

Art: 25. Do Rad Miejskich, z wyłączeniem Warszawskiéj, wybieralnemi są opłacający z własności nieruchoméj podatków stałych rocznie rs: 10 lub więcéj, oraz: 1) Przełożeni i Professorowie wyzszych Zakładów Naukowych. 2) Osoby, które się wsławiły przez swoje talenta i wiadomości, albo przyłożyły do wzbogacenia przemysłu narodowego, handlu, lub sztuk wyzwolonych, a których listę zatwierdza Rada Administracyjna. 3) Kupcy księgami Zgromadzenia Kupieckiego objęci. 4) Fabrykanci i Rzemieślnicy zatrudniający w ostatnim roku przed wyborami przynajmniéj 3-ch czeladników.

Art: 26. Nie będą zamieszczani na liście wybieralnych, osoby które prawo wybieralności utraciły, przez czas wyrzeczeniem oznaczony.

Art: 27. Mogą być na nawo obrani Członkowie wychodzący z Rad Powiatowych i Miejskich.

Art: 28. Przepisy o układaniu list wyborczych do Rad Powiatowych i Miejskich, stosują się do list Członków Zgromadzenia Wyborczego obieralnych.

II. O wyborach do Rad Gubernjalnych.

Art: 29. Rady Powiatowe po zatwierdzeniu wyboru swoich Członków, przystąpią do obioru Członków właściwych Rad Gubernjalnych

кандидатовъ на ихъ мѣста, членовъ и кандидатовъ въ совѣты губернскіе, въ такомъ числѣ, какое назначено указомъ Н а ш и м ъ о губернскихъ совѣтахъ.

Ст. 30. Если членъ уѣзднаго совѣта будетъ избранъ въ члены совѣта губернскаго, то онъ обязанъ объявить, какой изъ сихъ выборовъ онъ принять желаетъ.

Ст. 31. Члены губернскаго совѣта, выбывающіе изъ сего совѣта, вновь могутъ быть избраны въ оный.

Ст. 32. Возобновленіе выборовъ въ губернскіе совѣты послѣдуетъ въ томъ порядкѣ и въ той очереди, какіе опредѣлены указомъ Н а ш и м ъ о губернскихъ совѣтахъ.

Ст. 33. Постановленія настоящаго указа суть только временныя. По представленію государственнаго совѣта въ Царствѣ, будетъ Н а м и издано положительное постановленіе о выборахъ.

Ст. 34. Исполненіе и развитіе сего указа Н а ш е г о, который долженъ быть внесенъ въ Дневникъ Законовъ, возлагаемъ на совѣтъ управленія и правительственную коммиссію внутреннихъ дѣлъ.

Данъ въ Москвѣ 24-го мая (5-го іюня) дня 1861 года.

(Сѣв. Пч.)

i ich zastępców, w ilości Ukazem Naszym o Radach Gubernjalnych oznaczonéj, a to z liczby Członków Rad powiatowych i ich zastępców.

Art: 30. Jeżeli Członek Rady Powiatowéj, Członkiem Rady Gubernjalnéj obrany zostanie, winien oświadczyć, przy którym z tych dwóch wyborów pozostać pragnie.

Art: 31. Członkowie Rady Gubernjalnéj, wychodzący z Rady, mogą być na nowo do niéj obrani.

Art: 32. Odnowienia wyborów do Rad Gubernjalnych nastąpią w kolei i sposobie Ukazem Naszym o Radach Gubernjalnych oznaczonych.

Art: 33. Przepisy niniejszego Ukazu obowiązują tymczasowo. Po wysłaniu zdania Rady Stanu Krolestwa, wydane zostanie przez Nas stanowcze urządzenie prawa wyborczego.

Art: 34. Wykonanie i rozwinięcie Naszego Ukazu niniejszego, który w Dzienniku Praw ogłoszonym być ma, Radzie Administracyjnéj Królestwa i Komissji Rządowéj Spraw Wewnętrznych poruczamy.

Dan w Moskwie dnia 24 Maja (5 Czerwca) 1861 r.

Wiadomości zagraniczne.

Pogląd ogólny.

Najgłówniejszą korzyścią wypływającą dla Włoch z uznania Francji, jest tò, że owa zdradziecka myśl o konfederacji państw półwyspu już na zawsze upadła; że główny jéj twórca i wytrwały doradca przyznając Włochy jednolite, wyrzekł się w obec Boga i ludzi systematu politycznego, w którym było źródło słabości, upokorzeń i wszelkich nieszczęść, ciężących od tylu wieków nad tą wybraną ziemią. Dziś królestwo Włoskie już nie wróci ani do średniowiecznego odmętu, ani do tego stanu niewolniczéj zależności, w jakiéj Austrja trzymała je blizko pół wieku. Należy bowiem być sprawiedliwym: jakież było znaczenie Włoch w rodzinie narodów europejskich; czém kraj ten przyczyniał się do zwiększenia zbioru sił moralnych i materjalnych ludzkości? Podzielony na drobne części, ciemiężony przez pośrednictwo własnych rządów z woli Austrji, térał swe siły w spiskach, w sprzysiężeniach, w rozpaczliwéj walce z Niemcami i do coraz większéj przychodził niedołężności; przyczyną zaś téj niedoli był właśnie podział na części ludu, który Bóg zamknął w najwspanialszych granicach gór niebotycznych z jednéj, a fal morskich z drugiéj strony, któremu dał jednę świętą wiarę, jednę z najpiękniejszych mów świata i tak bogate zdolności przyrodzone, że w szczęśliwszych warunkach, żadnemu narodowi ziemi prześcignąć by się nie dał w ubieganiu się o wieńce sławy orężnéj, naukowéj, artystycznéj i przemysłowéj. Wszystkie te dary przyrodzenia, wszystkie zdolności głowy i serca, zmarniały przez tę potworną federację, którą wszystko potępia, nic zaś usprawiedliwić nie zdoła. Gdyby Włochy w całéj swojéj rozciągłości znalazły się pod panowaniem Austrji, dola ich mogłaby stokroć być szczęśliwszą, bo nic nie krępowało by ich wewnętrznego przynajmniéj rozwoju, bo sama siła mocnego rządu, w danych okolicznościach przejęłaby pewném dla niego uszanowaniem; ale wydani w ręce większych i mniejszych Książąt, zmuszeni służyć tym, do których głęboki żal czuli, przyszli nakoniec do takiego rozprzężenia pojęć i uczuć, że miejsce władz duszy, najwznioślejszych uniesień serca, zajęła dzika upadlająca zemsta, któréj jeśliby dłużéj krzewić się i wybujać Bóg pozwolił, przyszłoby na zawsze zatracić pojęcia obowiązków ludzkości. Systemat federacji, w pierwiastkach politycznych społeczeństw jedynie możliwy, przy rozleglejszym rozwoju potrzeb i sił narodowych, w żaden sposób ostać się nie może. Dzieje Europy dają nam nauczające tego przykłady; któreż z większych państw, dziś kwitnących, nie przeszło przez federacyjne przejawy, bądź pod postacją feodalnego związku, bądź republikanckich, przymierzami związanych, ustanowień, bądź nakoniec pod modłą pozornego równouprawnienia. Anglja miała swe heptarchje, Hiszpanie swe oddzielne królestwa, Francja różnorodne i różnoplemienne nawet księstwa i hrabstwa, Hollandja federacyjną jedność, służącą za wzór dla późniejszych zjednoczonych amerykańskich stanów, a przecież te wszystkie państwa skutkiem rozumnych, a koniecznych następstw, wyszły z tego stanu dziecińśtwa narodowego życia i rozwinęły zupełnie inne zgódniejsze z wymaganiami bytu, ustanowienia. Dziś w Europie dwa są tylko kraje, w których federalizm przemaga, a mianowicie: S z w a j c a r j a i N i e m c y: Pierwszy atoli z tych krajów znajduje się w wyjątkowém położeniu; rzucony ręką Opatrzności między potężne góry, dzielące trzy wybitne plemiona: Niemców, Francuzów i Włochów, lubo nie wymiernie, zawsze jednak przez te różne pokolenia zaludniony, nie mógł znaleść innéj dla siebie spójni nad związek federacyjny. Przyczyniło się do jego utrwalenia, naprzód milczące, domniemane przyzwolenie trzech wyżéj wymienionych plemion, a następnie zasada polityczna, aby, o ile to być mogło, w téj ogromnéj przyrodzonéj twierdzy, jaką Alpy składają, uszanować myśl Opatrzności, położenia przegrody między trzema wielkimi a ciągle walczącymi między sobą ludami. Tak powstał, tak utrzymuje się Związek Helwecki na podstawie patrjarchalnych urządzeń, skromności potrzeb i obyczajów, nie dozwalających jego mieszkańcom dążyć do niepodobnego politycznego znaczenia.

Ale spójrzyjmy na to, co się ze Związkiem Niemieckim dzieje. Pomimo całą dojrzałość tego plemienia, pomimo wielkość odziedziczonéj i coraz pomnażanéj średniowiecznéj i nowoczesnéj cywilizacji, pomimo niezmiernych skarbów, jakie wiedza, najcudowniejsze wynalazki prochu i druku, jakie nie zrównana pracowitość we wszystkich gałęziach działań ludzkich na to plemię zlały, jakże słabe i niedołężne jest stanowisko w rzędzie Europejskiéj społeczności, wśród najobfitszych zasobów, gdy użyć ich przychodzi w celach, przez związek za najważniejsze poczytywanych, jakże bijąca w oczy nietrafność, a nawet niepodobieństwo, a to z przyczyny tego federacyjnego systematu, który miał Niemcy uczynić potężnemi, a który przeciwnie cały ten ogrom przy pierwszém ważniejszém zdarzeniu, na pośmiewisko świata wystawia. Oto całe Niemcy wołają, że Danja, Holsztyn, drobny kraik związkowy, krzywdzi; oto poważnie a groźnie na sejmie związkowym król i naród Duński upominany jest, aby się upamiętał; o to od dwóch lat sejm zastrasza duńczyków środkami przymusowemi; Skandynawi te upomnienia lekce ważą; z raz obranéj drogi nie schodzą, na dąsy niemców nie zważają, bo dobrze wiedzą, że federacja każdy krok stanowczy wstrzyma i olbrzyma germańskiego do bezwładności zaklnie. Niemcy mają pół miljona wspólnego wojska; uzbrojenie i wprawa jego jest bez zarzutu, idzie tylko o dowództwo nad niém; a oto swarzą się od lat tylu, na wodza téj siły zgodzić się nie mogą i gdyby dziś wojna wybuchnęła, musieli by znowu błagać o cudzą pomoc lub bratobójcze zawierać przymierza. Prusy ceną największych poświęceń chciały by zześrodkować życie Niemiec w swem łonie, ale zawiści federacyjne, ale rodzima i niczém uleczyć się nie dająca chorobliwość systematu, wszystkie ich usiłowania udaremniają. Nestor królów niemieckich, król Würtembergski, oświadcza, a wielu za nim toż powtarza, że wolałby nową ligę reńską, niż powierzyć w ręce Prus dowództwo wojsk związkowych. Tak więc, czy dla odporu lub rozprawienia się z nieprzyjacielem zewnętrznym, czy dla urządzenia wewnętrznych stosunków, zmora federacyjna zawsze wątli potęgę narodową i nigdy do dojrzałości przyjść jéj nie pozwala. Od takiego to nieszczęścia, od takiego ztrętwienia żywotnéj działalności, przyznanie królestwa Włoskiego przez Francję, wyzwoliło półwysep i otwarło na oścież wrota do wszelkiego prawidłowego rozwoju. Wczoraj tydzień minął, jak baron Ricasoli odczytał w izbie poselskiéj notę rządu francuzkiego, któréj treść, bo tekstu jeszcze nie mamy, podaliśmy w dzisiejszym Kurjerze. W tém piśmie najwyraźniéj wskazana jest droga dalszego kierunku sprawy Włoskiéj: wojna na zabój z Austrją, układy polubowne z Rzymem. Według przyrodzonego biegu rzeczy, wojna poprzedzić układy musi i dla tego baron Ricasoli bez przechwałek, spokojnie, ale ze świadomością co czyni, przeprowadził przez izbę uchwałę Garibaldistowskiego wniesienia. Samotnik Kaprerski chciał, aby utworzono pół miljona nowego żołnierza. Myśl jego była piękną i wielką, ale jéj wykonanie obarczyło by naród takiemi ciężarami, iż, kto wie, czy nawet przy obfitszych zasobach potrafiłby im podołać. Nadto, ludy wolne, a o swobody swoje czułe, muszą odwracać zbyteczny rozwój siły zbrojnéj. We Włoszech jeszcze jednę, a nader ważną okoliczność, należy mieć na względzie: rząd królewski posiada wojsko *mężne, karne, wyćwiczone*; ale liczba jego nie wystarcza na rozpoczęcie wojny z Austrją. Wniesiony przez Garibaldiego projekt: uzbrojenia pół miljona obywateli, groził niebezpieczeństwem, aby ci nowi obrońcy uniesieni prądem wyobrażeń uwielbianego wodza, nie tylko nie rzucili się nie w czas na wątpliwe przedsięwzięcia, ale aby późniéj w razie powodzenia, przekonań swoich i rządowi i narodowi narzucić nie zamarzyli. Liczebnie to nowe wojsko, mocniejsze od siły zbrojnéj prawidłowéj, mogło by wystąpić przeciw rządowi, będącemu przedstawicielem prawdziwéj myśli narodowéj. Rząd to przewidział i w kommissji, która projekt Garibaldiego roztrząsała, postarał się o takie jego umiarkowanie, aby w żadnym przypadkn ruchoma gwardja narodowa włoska groźną dla rządu i wojska być nie mogła. Jednakże i tak, znaczna część izby poselskiéj wahała się z przyjęciem wniesionego przez kommissję projektu i baron Ricasoli musiał użyć całego wpływu i daru przekonania, nim członków izby, ponfnie naradzających się: jaką drogę obrać należało, nie skłonił do ustępstwa i nie rozproszył ich rozsądnych, lubo nieco przesadzonych, obaw. Urok imienia Garibaldiego jest tak wielki, że rząd czuwać powinien, aby nie przeszedł właściwych i z dobrem kraju zgodnych obrębów. Czujność ta tem jest potrzebniejszą, ze Garibaldi zdaje się różnić z rządem w poglądzie na sprawę włoską. Mimo pozorną nieczynność, mimo życie dziś rolnictwem i rybołowstwem zaprzątnione, zdaje się, że nowi zwolennicy jego krzątają się około tajemnych dotąd, ale pewnie różnych z dążeniami rządowemi, zamiarów. Garibaldi też z wytrwałym wichrzycielem Mazzinim nie zrywa; nawet spólnictwa z nim, jeżeli nie działań, to przynajmniéj przekonań, nie tai; jakoż nie tylko poświęcenie sobie zbioru pism Mazziniego przyjął, ale i listem w dziennikach umieszczonym, zapowiedział, że wkrótce znowu oręża jąć się mu przyjdzie. Dwie depesze telegraficzne, w dzisiejszym kurjerze umieszczone, lubo nie jasne, świadczą jednak, że knuje się jakaś ukryta robota. Pierwsza z tych depeszy mówi, że rząd przyjął jakieś podane sobie środki przeciw Garibaldiemu. Trudno odgadnąć co to znaczy, zawsze atoli do myślenia daje. Druga, że lord John Russel oświadczył na izbie gmin, iż programmat towarzystwa garibaldystowskiego czytał, a lubo go nie pochwala, przecież działać przeciw niemu niechce. Usiłowania wielu członków parlamentu jaskrawszéj barwy, uchylić rąbek zasłony okrywającéj cele towarzystwa, były daremnemi; attornéj jeneralny sir Beethel, strażnik praw angielskich, wszelkich wyjaśnień odmówił. Tymczasem o życiu Garibaldiego na Kaprerze powtarzają się legendy, które pamięć wielkiego wodza, w żywéj miłości ludu, co raz odświeżają. Raz w tych powieściach sławią miłą prostotę jego obyczajów i niezrównaną dobroć serca, jak ulitowawszy się nad kłopotem wyrostka, który koźlę zgubił, puścił się na skały na odszukanie straty i ziemble biedne stworzenie we własnéj pościeli rozgrzał i stroskanemu pacholęciu nazajutrz wrócił; to znowu jak w małéj łodzi odważnie pływając na skalistém morzu, oblewającém jego wyspę, okręt francuzki z jawnego niebezpieczeństwa ocala i, z właściwą sobie szlachetnością, nawet imienia swego żeglarzom, zawdzięczającym mu życie, odkryć nie chciał. Takie powieści są niezmiernego wpływu na utrzymanie Garibaldiego na wysokiém ludowém stanowisku,

SZKICE OBYCZAJOWE.

przez

L. hr. Potockiego.

(Dalszy ciąg ob. N 47).

Nakoniec po rogach wszystkich ulic poprzylepiane afisze oznajmują publiczności, iż dzień naznaczony nastąpił.

Od godziny piątéj wielki plac przed teatrem zaledwo tłumy ludu pomieścić może. Kassa teatralna oblężona.

Otworzono podwoje i nieprzeliczone mnóstwo wcisnęło się do rzęsisto oświeconéj sali. Loże napełnione młodemi, ładnemi, staremi, szpetnemi, ale jak na bal wystrojonemi kobietami. W krzesłach zasiedli ci, którzy więcéj zapłacić byli w stanie. Na parterze się duszą, galerje i paradyz uginają się pod ciżby ciężarem.

Wybiła szósta godzina.— Dyrektor orkiestry wstąpił na wyższe miejsce, uderzył marszałkowską laską urzędu swojego; wrzask, gwar, szmer, ustały; zagrano uwerturę z proroka.— Po uwerturze, chwila wytchnienia. Każdy odkaszlnął, nosa utarł; ten się na miejscu poprawił, jeden do drugiego przemówił; lorynetki na wszystkie wyrychtowano strony, ale tylko na chwilę;— odezwał się dzwonek, nastąpiła cichość, kurtyna się podniosła; Mąż i Żona, Aleksandra Fredry, rozpoczęła widowisko.

Pomiędzy licznemi utworami tak zasłużonego pisarza, można śmiało powiedzieć, że Mąż i Żona, jedno z pierwszych miejsc trzyma; a jeżeli w arystokratycznym świecie, kędy rzecz prowadzi, już chwała Bogu zdrożność obyczajów coraz rzadsza; znajdziemy jeszcze nie jedno małżeństwo znudzone sobą: Mąż dla żony, którą przed światem niby uwielbia, w domowém pożyciu gderający, nudny, kaprysny, nieznośny; skrytą intrygę wiedzie z jéj garderobianą. Młoda żona znudzona nieznośnym i kapryśnym mężem, pocieszа się z jego przyjacielem od serca, a ten ze swojéj strony nie poprzestaje na jedném zwycięztwie, wolne chwile poświęca téj saméj garderobianie, podzielającéj się chętnie pomiędzy pani swojéj mężem, a kochankiem.

Na takiem tle, Fredro zaosnował sztukę swoją, wzbogacił ją głęboką znajomością serca ludzkiego, okrasił dowcipem, ubarwił wesołością, oddał płynnym i łatwym wierszem; zachował nawet jedność miejsca, bo się wszystko pod jednym dachem odbywa; nakoniec odpowiedział w całym znaczeniu wyrazu przyjętemu przez siebie godłu z Andrzeja Maksymiljana Fredry.

„Cudzego nabywając, swoje często tracim;
„Kto po cudzą stawkę idzie, trzeba żeby
„Swoje stawił, czasem i zapłacił‟.

Pani Emilja w roli Elwiry, czyli żony, była doskonałą, a pani Wanda w roli Justysi, służącéj, nieporównaną.

Kiedy Justysia oskarżywszy przed panią jéj kochanka Alfreda o złą wiarę, pragnie go przez to wydalić z domu, aby tém łatwiéj, wygodniéj i bez przeszkody, prowadzić mogła z własnym panem intrygę; kiedy uszczęśliwiona że się jéj dobrze powiodło, temi się słowy odzywa:

Ciesz się Justysiu, i ciesz się Wacławie!
Otóż to główka dali Bóg nie lada!
Wszystko com chciała najlepiéj wypada!
Nie będę teraz lękać się co chwilę,
Będę tu panią, kochać i żyć mile,
Wszystko spokojnie, wszystko z dobrą sławą,
Brawo Justysiu. brawo!
(śpiewa i tancuje:) brawo, brawo, brawo!

Tak naturalnie wyrzekła te słowa, że je grzmotem oklasków okryto.

— Kiedy zaś Elwira przekonana, że ją kochanek zdradza, wnosząc na scenę całą chustkę napełnioną listami niewiernego kochanka, zastaje męża całującego Justysię na kanapie, temi się słowy do niego odzywa:

Teraz dopiero dochodzę przyczyny
Czemu oziębły zawsze byłeś ze mną,
Jam oddalała życzeń cel jedyny,
Jam tylko w domu była nieprzyjemną,
Dla tegoś to chciał zawsze mnie wyprawić,
Abyś mógł częściéj godziny z nią trawić;
Otoż to wszyscy tacyście mężowie!
Czuli, wierni tylko w mowie,
Sami zły przykład dajecie,
A dobre żony mieć chcecie!
Chcecie aby biedna żona
Choć zwiedziona, choć wzgardzona,
Zawsze równie was kochała,
Wam wierzyła was słuchała;
I za wszystkie swoje męki
Jeszcze panu niosła dzięki,
Żeby jego znała wolę,
Ukrywała swą niedolę,
Żeby tylko sługą była,
(tu pakiet jeden wypada z chustki:)
Ach! ach!
(chce podnieść, wtém drugi pakiet wypada a następnie wszystkie)
O nieba! cóżem uczyniła!

Tu cała się sala zatrzęsła, a przez minut kilka publiczność w uniesieniu swoim uspokoić się nie mogła.

Zakończono Komedyą Fredry, a z nią pierwszą część widowiska; kurtyna zapadła!—Ruch, wrzawa, po całej rozeszły się sali. Kobiety z jednej loży do drugiej z odwiedzinami idą, męszczyźni opuścili krzesła, do lóż się cisną, cały zasób nagan i pochwał niosą na pierwsze skinienie płci pięknej, na dogodzenie kaprysu, widzimi się, uprzedzenia. Tu krytykują sztukę, znajdują że nie moralna, tam nadto surowo rozbierają grę naszych amatorów, zapominają że dla ubogich występują na scenę. Tu znowu:— piękne mi widowisko,— ktoś z boku zawołał,— na którym za kulisy nie puszczają nikogo!— Ta gani ubiór młodej mężatki, ta znajduje że Justysia nadto kokietką była. Ale jeżeli gdzieniegdzie krytyka podniecona może zazdrością tak mało jest pobłażająсą, większa część publiczności zadowolona, nie szczędzi pochwał.— W f o y e r, kilku młodych literatów porównywają Fredrę z Korzeniowskim. Zwolennicy polskiéj sceny, podzieleni na dwa przeciwne obozy, występując na harc, pojedyncze walki toczą, jeden nie ustępuje drugiemu, każdy przy swoim zdaniu zostaje, nikt broni nie składa, a jednak jedna i druga strona przekonana że odniosła zwycięztwo.

Przy małym stoliku pod oknem, kilku podżyłych amatorów zajadając lody, przypominają sobie dawniejsze czasy, i dawniejsze widowiska dla ubogich, porównywają z dzisiejszemi.— Ten twierdzi, że loterye fantowe i zabawniejsze były i więcej przynosiły pieniędzy; tamten przytacza ów obraz przedstawiający cztery żywioły, wktórym piękna blondynka wyobrażająca wodę, jéj pędem porywała serca, ziemia była tak zachwycającą, że nadto przywiązywała do życia, ogień żarem swych czarnych oczu, nie jeden pożar sprawiał, a powietrze aż w siódme unosiło niebo! (a) Inny ciągle miał przed oczami obraz owej czarującej pięknością świętej Cecylij! (b). —Nakoniec, ktoś przeszedłszy do bliższych nas czasów wychwalał szaradę, nieboraki, w której małe dziatki tak mile Niebo oddały, zielony ogródek przypomniał nam raki, a całość szarady tak pięknym wierszem oddała ta, która sercem dotąd była opiekunką i matką biednych (c).

Przytaczając to co było,— odezwano się zboku,— nie potępiajmy zawczasu tego co będzie, wszak widowisko nieskończone; wracajmy raczej na nasze miejsca, a pamięć dnia dzisiejszego dodajmy do dawnych pamiątek.

W Cukierni Loursa na dole żwawsza i hałasliwsza toczyła się walka. Młodzież nasza pod niebiosa wynosiła grę i wdzięki Pani Emilij, niemiała dosyć pochwał, oklasków i uwielbień dla niéj.— Kilkunastu huzarów, popijając poncz gorący przenosiło nad nią Justysię; i owe oczki tak mówiące, owe koralowe usta, ruchy tak wabne, ową talijkę którą każdy tak chętnie by objął.

Kilka scen z Barbary Radziwiłłówny, tragedyi Felińskiego rozpoczęły drugą część widowiska. Marja Firlej przedstawiając królowę tak sławną z piękności, z cnot i nieszczęść, z największą doskonałością oddała swoją rolę. — Blask jéj oczu gasił otaczające ją drogie kamienie; ta korona, ten płaszcz królewski, zdawał się niepotrzebną dla niej ozdobą. Każdy z widzów przenosił się w Zygmuntowskie czasy, nie jedno oko łzą zaszło, w niejednem sercu głębokie przytłumiło się westchnienie, gdy się temi do Augusta odezwała słowy:

Co czynisz? lecisz z mieczem na twoich rodaków,
I Polaków prowadzisz na miecze Polaków;
Lecisz ich tym coś bronił zabijać orężem
Ty co jesteś ich ojcem... i Barbary mężem?
Dla czegoż to się rzucasz w tę przepaść szalony?
Byś niepostradał twojéj nieszczęśliwéj żony?
Że mnie więc klęsk tych źródło, z mojéj to przyczyny
Toczą bój bracia z braćmi, i z ojcami syny,
A ja mam żyć niestety! na toż będę żyła
Żebym matek w rozpaczy wyrzuty znosiła,
Oglądała ich syny poległe z twéj ręki
Słyszała całéj polski przekleństwa i jęki?
Ach! czemum nie przejrzała ślubując ci wiarę
Jakim kosztem zatrzymać zechcesz twą Barbarę,
W jakie cię zbrodnie miłość wprowadzi zaciekła;
Miłości, szczęścia, Ciebie; byłabym się zrzekła!
Lub mą śmiercią zbrodnicze odwróciła boje.
Lecz nie minął czas jeszcze. Oto piersi moje!
Utop w nie wszystkie miecze, te miecze krwi chciwe,
Które niesie na braci twoje ramie mściwe! (d)

Nie usłyszano oklasków, owych głośnych zadowolenia oznaków, ale głuche nastąpiło milczenie, w którém tęskna myśl, stała się najpiękniejszym kwiatem z wieńca niewidomą ręką do nóg Marij rzuconego.— Nastąpił koncert instrumentalno-wokalny. — Mazur Szopena odegrany na fortepjanie, waryacie Ole-bhula wykonane na skrzypcach, solo, duet i finał z najnowszych oper, dobranemi głosami odśpiewane, dobrą chęcią i szlachetnym celem zyskały zasłużone oklaski. W obrazach, pomimo że w spotkaniu Marij z Elżbietą dwór jednéj i drugiej królowej stał z niemi w równéj linij, bo żadna żadnej bez względu na artystyczną perspektywę na krok ustąpić niechciała, a miłość własna z miłością bliźniego uporczywie się ścierały; dobór osób, dokładność ubiorów, ścisłość historyczna zyskały zasłużone pochwały znawców, uniesienia publiczności; najgłówniejszy zaś cel dopiętym został, do kassy kilkadziesiąt tysięcy wpłynęło.

(d. c. n.)

(a) Przedstawiały wodę Zofia Hrabianka Chodkiewiczówna, ziemię księżna Teressa Jabłonowska, ogień Amelia Bronikowska, powietrze Celina Hrabianka Zamojska.
(b.) Panna Węgrzecka.
(c) Hrabini Ożarowska.

(d) Barbara Rodziwiłłowna, akt IV-ty scena 7-ma!

jakie zajmuje; bo też rzeczywiście dziwny urok otacza tę poetyczną, a zawsze wzniosłą postać; można ubolewać, można nawet potępiać polityczne dążności Garibaldiego, ale niepodobna nie kochać jego osoby!

Baron Ricosali przeprowadził już dwa najważniejsze prawa, a mianowicie: uzbrojenia narodowego i wielkiéj księgi długu włoskiego państwa. W tych dniach pójdzie lub poszło już pod rozbiór, prawo wyjątkowego zarządu krajów Obójga Sycylji. Niemamy jeszcze jego szczegółów; dałby Bóg, aby głos prawodawców, wsparty stanowczém działaniem hrabiego Ponza-di-San-Martino w Neapolu i jenerała de la-Rovere w Palermo, uspokoił nakoniec biedną zwiedzioną ludność, ciągle pędzoną na własną zgubę przez niegodziwe knowania Franciszka II. Hr. Arèze, poufny przyjaciel cesarza Napoleona wyjechał do Paryża; między innymi przedmiotami, które cesarzowi przełoży, najważniejszym jest: oświadczenie rządu Wiktora Emmanuela, że nastawać musi na oddalenie z Rzymu byłego neapolitańskiego króla i jego rodziny. Ludzkość głośno się o to dopomina, bo nic tak skutecznie przyczynić się nie zdoła do uspokojenia Włoch południowych, jak zburzenie tego ogniska, zkąd nieustanne podniety rzucane są na całą przestrzeń i lądu i wyspy.

Z tego co prezes rady na parlamencie włoskim o Rzymie powiedział; z noty pana Thouvenel do posłów; austrjackiego i hiszpańskiego; z odezw półurzędowych francuzkich dzienników, jasno widać, że rokowania w sprawie rzymskiéj nie tylko nie ustają, ale dziś, gdy prawidłowe stosunki dyplomatyczne między paryżem a turynem zostały wznowione, znajdą nierównie silniejsze poparcie. Już to oczywista, że dopóki Piusa IX, Bog przy życiu zachowa, cesarz Napoleon wojsk swoich nie wycofa; ale wszystko tak urządzone i przygotowane będzie, że dzień zgonu Ojca św. będzie dniem ogłoszenia wiecznego miasta stolicą królestwa Włoskiego. Odpowiedź Wiktora Emmanuela dana książęciu Sforza, który królowi adress obywateli rzymskich złożył, wyjazd ks. Piombino do Paryża i spodziewane tamże przez Napoleona łaskawe przyjęcie adressu, mającego się cesarzowi złożyć, wielce rozstrzygnienie sprawy rzymskiéj ułatwi. P. Thouvenel powiedział, że podstawą nowoczesnych rządów ma być przyzwolenie ludności. Ani ks. Sforza, ani ks. Piombino nie odważyliby się być podawcami adressów, gdyby te nie były wiernym wyrazem najgłębszych i najszczerszych obywatelskich pragnień. Jednego tylko życzyć należy, aby Garibaldi miał dosyć wstrzemięźliwości, a rząd włoski dosyć siły, przeszkodzić wszelkim zamachom, jakie nierozważny zapał wykonać może. Zdaje się wszakże, że przy tęgości umysłu i woli prezesa gabinetu, trwożyć się o brak téj siły nie należy.

Jeszcze nie mamy pewnych wiadomości, co stało się z adressem, przez sejm węgierski cesarzowi Franciszkowi Józefowi złożonym. Jest to ostateczna chwila doświadczenia, ostateczny sprawdzian szczerości wiedeńskiego rządu, szczerości tém wątpliwszéj, że świeżo minister stanu, p. Szmerling, okazał się w obec Europy w złowrogiém świetle. Izba poselska rady cesarstwa, zagłosowała prawo o nieodpowiedzialności i nietykalności posłów sejmowych i przedstawicieli prowincjonalnych; izba wyższa toż prawo zmieniła, uznając, że posłowie mogą być pociągnieni do odpowiedzialności sądowéj za objawione na obradach parlamentowych zdania. Nikogo to ani zdziwiło, ani zasmuciło, bo arystokratyczne dążenia izby panów jak w Prusiech, tak i w Austrji, wybitnie się wynurzyły. Ale co dziwi i smuci to, że p. Szmerling, o którego wyzwolonych dążeniach i szczerości obietnic nikt nie wątpił, nie wahał się głośno wyrzec, że izba panów w téj uchwale swojéj odgadła myśl rządu. P. Szmerling wnosząc na parlament, wyżéj wspomniany projekt do prawa, podobnego obostrzenia nie żądał; kiedy izba poselska na tenże projekt głosowała i p. Szmerling głos swój z głosami większości połączył. Teraz zadając kłamstwo swéj przeszłości i własnemu zdaniu, cieszy się z uchwały izby panów, wstecznéj i główną rękojmię swobody parlamentarnego słowa niszczącéj. Ten zwrót pana Szmerling jest tak świeży, tak niespodziany, że dziennikarstwo jeszcze go ocenić nie miało czasu. Nie omieszkamy donieść późniéj czytelnikom naszym, jak ich wyrok wypadnie.

Włochy.

Turyn, *22 czerwca*. Dowiadujemy się z listu pisanego do *Dziennika Rozpraw*, że król przyjął wczoraj, t. j. d. 21, deputację rzymską, upoważnioną do złożenia mu adresu mieszkańców wiecznego miasta, podpisanego przez 10,000 osób. Deputacja składała się z książęcia Sforza, hr. Lorensini i p. Sylvestrelli, członka izby poselskiéj. Król następnie odpowiedział:

„Spodziewam się, że wynurzone przez Rzymian życzenia, wkrótce zostaną ziszczone. Było zawsze celem moim uczynić Włochy jednolitemi, dla dójścia zaś do tego celu, Rzym jest potrzebny. Rozwiązanie tego przedmiotu doszło już do pożądanéj mety. Ale głównie chodzi o otrzymanie moralnego zwycięztwa. Jestem pewny szczęśliwego i prędkiego końca. Nie należy uwodzić się pozorami.“

Następnie, król mówił o Wenecji:

„Tam rzeczy są trudniejsze. Przyjdzie, w swoim czasie, powołać i użyć wszystkie siły narodu. Wszakże mam wiarę, wiarę zupełną we Włochach, którzy zawsze odpowiadali na moje wezwanie; dość miałem tego dowodów.

„W czasach najogromniejszych trudności, Włochy pokładali wiarę w swym królu, kiedy cała Europa była im przeciwna i gdy Austrja, zwycięzka pod Nowarą, ustawicznie nam groziła.. Poruszy ona bezwątpienia wszystkie siły swoje w téj ostatecznéj walce, do któréj zostanie powołaną, przy odzyskaniu Wenecji.“

Król następnie powiedział, że pocieszającemi są dla niego hołdy, składane przez całą Europę pamięci hr. Cavour; lecz nie należy zapominać, że on, jako król, zagaił to wielkie dzieło i na trzy lata jeszcze przed wejściem hr. Cavour do gabinetu, opierał się zewnętrznéj i wewnętrznéj natarczywości i że wytrwał na drodze wyzwolonéj i narodowéj.

Książe Sforza rzekł, że jeśli wojna wybuchnie, król winien oszczędzać swoje życie:—„Mniejsza o to, odpowiedział król, wszak to będzie ostatnia wojna włoska; a przytém, mam synów.“

Tak opowiadają tę ważną rozmowę; wszystko zdaje się ręczyć za jéj rzetelność; zapowiada ona wypadki stanowcze i bliskie. Wiktor-Emmanuel jest królem zdolniejszym i bieglejszym, niż powszechnie rozumieją. Umie on w porę pozostać w cieniu i pozwalać działać swym ministrom; ale rzeczywiście czynniéj rządzi, niżby się zdawało. Wyrzeczone przezeń słowa nie są na wiatr rzuconemi i niewątpliwie są wyrazem prawdy.

Piszą z Turynu do dziennika *Le Nord*:

„Pogłoski o cząstkowéj zmianie gabinetu nabierają siły. Mówią, że p. Minghetti opuści wydział spraw wewnętrznych, jak to oddawna przewidywano i że p. Ratazzi zajmie jego miejsce. Niewiadomo, czy się to sprawdzi, ale to pewna, że dziennik *Monarchja Narodowa*, czerpiący natchnienia swoje od p. Ratazzi, okazuje się od niejakiego czasu przychylniejszym dla gabinetu Ricasoli. Hr. Borromeo podobnież ma opuścić ważną posadę, zajmowaną przy p. Minghetti i wejdzie do rady stanu; wszystko to jednak potrzebuje potwierdzenia.

„Zlanie w jednę całość długu narodowego i uzbrojenie gwardji narodowéj, wniesione przez Garibaldiego, były powodem do nadzwyczaj żwawych rozpraw, w izbie poselskiéj.

„Baron d'Oudes i p. Petrucelli della Gattina, przez żywość niektórych wyrażeń o Francji, ściągnęli na siebie głośne wyrzuty, ze strony większości posłów. P. Guerazzi odczytał długą mowę. Czystość stylu zasłużyła na pochwałę, ale ekscentryczność podawanych przezeń przełożeń, ściągnęła naganę. P. Ricciardi występuje, od czasu do czasu, w izbie ze swojemi radami administracyjnemi, ale zawsze daremnie. Patrjotyzm jego godzien wszelkiéj pochwały; ale mówcy bawią tylko izbę i nikogo nie przekonywają.

„Hr. Vimercati wyjechał do Paryża, wioząc odpowiedź królewską na depeszę, przez którą cesarz Napoleon oznajmił uznanie królestwa włoskiego.

„Od wczorajszego wieczora mówią o prawdopodobném uznaniu królestwa włoskiego przez Rossję. Powszechność przyjęła z radością tę wieść, otrzymaną przez depeszę telegraficzną z Paryża.

„Jen. artyllerji Dabormida, wyszedł z niebezpieczeństwa, jest nadzieja zupełnego wyzdrowienia.

„Spodziewają się tu przybycia, w przyszłym tygodniu, marszałka Niel, w nadzwyczajném poruczeniu. Nowiniarze sądzą, że odgadli jego ważność, a to z téj przyczyny, że w r. 1859, marszałek Niel przyjeżdżał do Turynu, dla skreślenia planu przyszłéj wojny.

„Kawaler Nigra wróci na dawniejszą posadę w Paryżu.

„Dzieci Wiktora-Emmanuela nie udadzą się do Neapolu. Królewna Pia i królewicz Odon wyjadą do Pegli, niedaleko Genui dla morskich kąpieli. Następca tronu, Rumbert i brat jego Amedeusz uczynią wycieczkę do Szwajcarji. Bratowa królewska księżna Genui wyjechała do Stresa, prześlicznéj miejscowości nad Lago-Maggiore.“

Po oznajmieniu przez p. Ricasoli przyznania przez Francję królestwa włoskiego, podaném przez nas w przeszłym pöglądzie, p. Musolino, poseł strony lewéj, zauważał, że w tém oznajmieniu prezesa rady zaszło przemilczenie. P. minister, rzekł, nic nie wspomniał o Rzymie, naszéj stolicy z prawa, żądam więc wyjaśnień.

P. Ricasoli odpowiedział: „Nie mamy jeszcze ambasadora włoskiego w Paryżu, a również niema ambasadora francuzkiego w Turynie. To następstwo odnowienia wzajemnych stosunków nie zostało dotąd urządzone, ale urządzi się niezwłocznie. Co do Rzymu, mogę zapewnić, że rząd niema zamiaru uśpienia tego zadania. Jest ono zbyt ważne, aby rząd nie miał zająć się niem natychmiast. Wszakże izba rozumié, że ta rzecz ze względu na swą trudność, jest takiéj wagi, iż rozwiązać ją należy jedynie w drodze rokowań. Porozumiewania się z cesarzem Napoleonem są ciągłe i pochlebiam sobie, że w czasie, którego zapewne oznaczyć nie potrafię, przyjdzie się do wypadków najpożądańszych dla narodu włoskiego. Tymczasem, mogę upewnić, że uznanie królestwa włoskiego nie obejmuje żadnego warunku, ani żadnéj obrazy naszych praw narodowych.“

P. Ricasoli zawiadomił senat o uznaniu królestwa włoskiego prawie w tych samych wyrazach, jak izbę poselską. Prezes odpowiedział wysławiając cesarza i rząd francuzki.

P. Ricasoli, który z powodu wejścia do gabinetu, musiał ponowić swój wybór, jako deputowany na parlament miasta Florencji, został jednomyślnie prawie utrzymany na téj posadzie.

Ks. Piombino wyjeżdża z Turynu z adresem, podpisanym przez 15000 Rzymian, do Paryża. Przyjęto go w tutejszéj stolicy z zapałem i powitano serenadą, odegraną pod jego oknami. Ponieważ został przez rząd papieski wygnanym z Rzymu, wyborcy obwodu Rieti, mianowali go członkiem izby poselskiéj włoskiéj. Zgromadzenie wyborcze turyńskie zamierza miejsce osierocone w parlamencie przez śmierć hr. Cavour, oddać baronowi Ricasoli, który coraz większéj nabywa w kraju wziętości. Mimo krótkość czasu, przez który trwać jeszcze mają posiedzenia izb, p. Ricasoli chce nadać silny popęd ich pracom i pragnie przeprowadzić 38 projektów do praw, wniesionych na rozbiór przedstawicieli narodu. Jeżeli izba wytrwa w pracowitości, jakiéj dała dowód przy głosowaniu na projekt wielkiéj księgi zbiorowego włoskiego długu państwa i na projekt Garibaldiego uruchomienia gwardji narodowéj, wszystkich obywateli, płacących oznaczoną ilość podatku, za wyłączeniem jedynie proletarjatu, powołując pod chorągwie ludność od 21 do 40 roku życia, spodziewać się należy, że największa część wniesionych projektów zostanie zagłosowaną.

Pamięć hr. Cavour jest przedmiotem niewygasłéj wdzięczności Włochów. Pielgrzymki do grobu jego w Santena nie ustają. W tych dniach ucząca się młodzież, w mundurach, z chorągwiami, krepą przepasanemi, udała się piechotą do miejsca tymczasowego spoczynku zwłok wielkiego męża, dla złożenia na jego trumnie wawrzynowych wieńców. Margr. Gustaw Cavour, z wdzięcznością przyjął ten objaw szlachetnéj młodzieży.

W Neapolu i Sycylji, bandy burbońskie i po prostu zbójeckie, nie przestają roznosić zgrozę po wsiach i małych miasteczkach. Prędkie ich wytępienie jest tém konieczniejsze, że zapowiadają wieśniakom, iż w razie niedostarczenia im żywności i innych potrzeb, mścić się na rolnikach będą, przez palenie ich zagród i zasiewów. Hr. Ponza di San Martino zażądał od barona Ricasoli co najprędszego wysłania do kraju neapolitańskiego 60 bataljonów wojska prawidłowego, aby jedném uderzeniem położyć koniec srożeniu się tych zbrodniarzy. Ponieważ odłączenie tak znacznéj siły mogłoby osłabić granice, rząd natychmiast nakazał uruchomić 40 bataljonów gwardji narodowéj, do których niebawem przyda jeszcze 20, aby zadość uczynić hr. di San Martino.

Podobnież i w Sycylji, pojedyńcze bandy usiłują kraj niepokoić. Jen. de la Rovere surowo je tłumi i schwytanych na gorącym uczynku, doraźnie karze. Tak, w jednéj z band schwytanych na podpalaniu wioski, 23 tych podpalaczy na miejscu rozstrzelać kazał. Jest to wielka boleść, że znany z łagodności rząd Wiktora Emmanuela, musi używać środków tak srogich; ale tym szalonym zapaleńcom inaczéj rady dać niepodobna.

Znowu minister spraw zagranicznych Franciszka II, wice admirał Leopold del Re, wystąpił z okólnikiem do ajentów dyplomatycznych, umocowanych przy dworach obcych, z powodu wniesionego i już zagłosowanego przez izby włoskie, prawa o zlaniu w jedną całość długu narodowego. Ta protestacja, dobrze wyrozumowana i napisana, jeżeli tylko dane, na których się opiera są prawdziwe, może zatrwożyć mieszkańców Obojga Sycylji. Oczekiwać należy, że rząd włoski odpowie na uczynione sobie zarzuty.

Dnia 25 czerwca. Od kilku dni panują tu równikowe upały; wszyscy uciekają w góry, tylko senatorowie i posłowie izb muszą przynajmniéj miesiąc jeszcze pozostać na miejscu, aż dopóki nie zagłosują wszystkich praw wniesionych przez ministrów.

Zlanie w jednę całość długu narodowego i uzbrojenie narodowe, zagłosowano ogromną większością. Garibaldi wniósł projekt uzbrojenia narodowego; chciał pół miljon żołnierzy. Była to myśl piękna, nawet wielka, ale nie wykonalna. Prawo, w tym kształcie, jak je na parlament wniesiono, było przerobieniem projektu Garibaldiego; przerobieniem, odpowiadającém potrzebom państwa i dobrobytowi narodu; rzecz więc prosta, że otrzymało potwierdzenie większości, która wyniosła 192 głosów przeciw 32. Rząd będzie miał na zawołanie 220 bataljonów gwardji uruchomionéj: każdy bataljon liczyć będzie od 600 do 650 ludzi; służba nigdy dłużéj trwać nie może, jak przez 3 miesiące w roku, wyjąwszy wojny na ziemi włoskiéj. Oficerowie mianowani są przez ministra wojny; co zaś do urządzenia i gospodarstwa wojennego, gwardja zupełnie jest zrównaną z wojskiem prawidłowém.

Chociaż prawo zostało przerobione w duchu rządowym, większość była tak zastraszona niebezpieczeństwami, mogącemi wyniknąć z utworzenia tak wielkiéj siły zbrojnéj, obok, a raczéj przeciw wojsku prawidłowemu, że wielu deputowanych chciało je odrzucić. Wszakże na zgromadzeniu niedzielném (d. 22), baron Ricasoli z ministrami spraw wewnętrznych i robót publicznych, wdał się w to i rozproszył obawy większości, upatrującéj w podaniu rzeczonego projektu zbyt wielką uległość dla Garibaldiego.

Izba wnet przystąpi do głosowania na prawo tymczasowe, dla kraju Obójga Sycylji. Wypracował je pan Tecchio. Wszyscy oczekują niezmiernie żwawych rozpraw.

W Neapolu, wielu bogatszych mieszkańców musiało wyrzec się wyjazdu na wieś, gdzie lękają się niebezpieczeństw. Wieści z Sycylji są lepsze; obchodzono tam wszędzie nabożeństwa żałobne za duszę hr. Cavour. Tylko dziennik *Unita-Italiana* ośmielił się urągać pamięci wielkiego Włocha. Garibaldi, milczeniem swojem, boleśnie wszystkich zadziwił; a to tém bardziéj, że przyjął poświęcenie sobie nowego wydania dzieł Mazziniego; nawet dzienniki ogłosiły list wsławionego wodza do głośnego sprzysiężeńca.

Gabinet coraz zyskuje na siłach, prezes jego wzbudza wielką ufność. P. Bastoggi zapewnił swoje stanowisko przez przeprowadzenie prawa wielkiéj księgi i zlania w jednę całość, długu narodowego; spodziewać się należy, że będzie równie szczęśliwym w rokowaniach o pożyczkę.

Dziennik *Niepodległość Belgijska* podaje treść noty francuzkiéj, oznajmującéj przyznanie królestwa włoskiego: P. Thouvenel w niéj mówi: że Wiktor-Emmanuel napisał do cesarza Napoleona list, żądający uznania siebie królem włoskim. Cesarz zgodził się. Głównym celem niniejszéj noty jest przeszkodzenie błędnym domysłom; przecież to uznanie nie może obejmować potwierdzenia świeżo minionéj polityki gabinetu turyńskiego, albo zachęty do przedsięwzięć mogących narazić powszechny pokój.

P. Thouvenel, przypominając oświadczenia Francji podczas zjazdu warszawskiego, powtarza, że Francja nie przestaje poczytywać nieinterwencji za prawidło postępowania wszystkich mocarstw; wszakże uchyla wszelkie zamiary napaści. Wznawiając urzędowe stosunki, nie jest zamiarem rządu francuzkiego osłabiać ważności protestacji swoich, ściągających się do Rzymu. Mimo przyznanie króla włoskiego, Francja musi i nadal zajmować Rzym, dopóki dostateczne rękojmie, nie zabezpieczą tam względów, które wojsko francuzkie do Rzymu sprowadziły.

W nocie przesłanéj w odpowiedź na powyższe pismo panu Gropello, załatwiającemu sprawy włoskie w Paryżu, p. Ricasoli wynurza żywą i głęboką wdzięczność, za nieoceniony dowód współczucia okazanego przez cesarza, który nie zmieniając swojego sądu o wypadkach na półwyspie, daje Włochom, pogrążonym w smutku, przez żałobę narodową, głośny dowód swojéj wspaniałéj życzliwości. Następnie, prezes rady dodaje:

„Oceniam tak samo jak wielki obywatel, którego śmierć opłakujemy, otwartość rządu cesarskiego. Wynurzę myśl moję z równąż otwartością. Po objęciu prezesostwa rady, znalazłem programmat mój z góry skreślony w świeżém głosowaniu parlamentu, w przedmiotach dla Włoch najważniejszych. Parlament utwierdzając prawo narodu urządzenia się w zupełną jedność, wynurzył nadzieję, że postęp uczyniony przez sprawę włoską w sumieniu powszechném, doprowadzi bez wstrząśnień do pożądanego rozwiązania. Ta ufność przeszła w zupełności do mojego zarządu. Król i jego ministrowie są przekonani, że urządzając siły kraju i dając Europie przykład rozsądku, ocalimy nasze prawa, nie narażając Włoch na bezpłodne rozruchy, Europy zaś na niebezpieczne powikłania.

„Życzeniem naszém jest powrócić Włochom wsławioną ich stolicę, ale naszym zamiarem jest w niczem nie uszczuplać wielkości kościoła, ani niezawisłości najdostojniejszéj głowy religji katolickiéj. Możemy więc cieszyć się nadzieją, że cesarz w niedalekim czasie będzie mógł odwołać wojska swoje z Rzymu, bez wzniecenia w szczerych katolikach trwogi, które by nas pierwszych zasmuciły.

„Same dobro Francji skłoni rząd francuzki do tego postanowienia; zostawiamy więc wysokiéj mądrości cesarza staranie o ocenienie chwili, w któréj Rzym będzie mógł być, bez niebezpieczeństwa, zostawionym samemu sobie. Poczytamy zawsze za obowiązek ułatwiać rozwiązanie; spodziewamy się też, że Francja nie odmówi swego wdania się w skłonieniu Rzymu do przyjęcia zgody, płodnéj w szczęśliwe następstwa dla przyszłości religji i doli Włoch.

Francja.

Paryż, *25 czerwca*. Dziś odbyło się w kościele Inwalidów, jako w rocznicę śmierci ks. Hieronima Bonapartego, nabożeństwo żałobne. Ks. kard., arcybiskup paryzki, Morlot, jako wielki jałmużnik cesarski, otoczony duchowieństwem kaplicy cesarskiéj i kościoła Inwalidów, celebrował. Wszyscy książęta krwi, obecni w Paryżu, znajdowali się na tem nabożeństwie: marszałkowie i admirałowie Francji, ministrowie, rada stanu, urzędnicy państwa i dworu, senatorowie, członkowie izby deputowanych i dalsze władze, były obecne przez cały ciąg nabożeństwa.

Skoro gruchnęła po Paryżu wiadomość, że cesarz ma przyznać królestwo włoskie, natychmiast dzienniki klerykalne podniosły ogromną wrzawę; dziennik zaś *Kraj* (Le Pays), w ten sposób im odpowiada:

„Tym, którzy nie ustają namiętnie powstawać z wszelkiego rodzaju krzywdzącemi wyrzekaniami, przeciw aktowi, codzień wyglądanemu, uznania Włoch przez Francję, można odpowiedzieć:

„Kto jesteście? Czego chcecie?— Aż nadto dobrze was znamy. Więcéj niż na 6 miesięcy przed wojną włoską, co rana dowodziliście, że pytania włoskiego nic było. Wpływ Austrji na Półwysep bynajmniéj was nieobrażał i nie zgrzeszymy mówiąc, że wam ten wpływ wielce smakował. Prawda, że kiedy wojsko austrjackie przeszło Ticino, a gdy wojsko francuzkie przebyło Alpy, raczyliście przyzwolić nie oddzielać się od jednomyślnego uczucia i razem ze wszystkimi przyklaskiwaliście naszym zwycięztwom. Wszakże, pokoj willafrankski przyjęty był przez was z radością nierównie wymówniejszą, niż bitwy solferyńskie. Dla czego? bo zdawało się wam widzieć w przedugodnéj umowie willafrankskiéj, to, czego w niéj nie było: t. j., nieuchronny powrót upadłych książąt. W myśli zwycięzcy, ten powrót nie mógł w żaden sposób dokonać się siłą oręża, ani naszego, który spełniwszy dzieło wyzwolenia, nie mógł spełniać dzieła ucisku, ani austrjackiego, od którego poszliśmy oswobodzić Włochy.

„Ale wy, którzy doskonale umiecie godzić się z restauracjami przez obce wojska, nie chcieliście widzieć w pokoju, nic innego, prócz przywrócenia tych arcyksiążąt, którzy tylko co bili się z nami w szeregach wojsk austrjackich. Cesarz, we wspaniałości swojéj, zdawał się zapominać o tém, gdy zastrzegał ich prawa. Czyż mógł więcéj uczynić? Czyż mógł sam przymuszać, lub pozwolić innym przymuszać ludności? Co dzień mówicie: *tak*; co dzień po tysiąckroć powtarzamy: *nie*. I to rozdziela naszę politykę z waszą, t. j. społeczność nowoczesną, od dawnego rządu.

„Nie możemy się zrozumieć. My troszczymy się o cały naród, wy zaś o dolę namiestników austrjackich na Półwyspie. Wy myślicie tylko o dogodnościach księżnéj Parmy, wielkiego ks. toskańskiego, książęcia Modeny i króla Obojga Sycylji, my zaś, przedewszystkiem, myślimy o szczęściu Włoch! Co was obchodzi dola ludu! Wasze uniesienia, wasza czułość, poświęcona jest tylko książętom. Gotowi bylibyście podpalić Europę, byle przywrócić na tron choć najdrobniejsze książątko, upadłe z woli ludu! Marzycie tylko o świętem przymierzu; my, którzy chcemy być szanowani we własnym domu, chcemy innych szanować w ich siedliskach i jesteśmy za zasadą nieinterwencji. Kiedyśmy poszli do Włoch, było to w zamiarze wyzwolenia ich od Austrji, wrócenia ich samym sobie, nie zaś zamienienia jednego ucisku na drugi. Przypomnijcie sobie odezwy cesarza.

„My, jesteśmy zwolennikami woli narodowéj, wy, jesteście jéj przeciwnikami, nie dla tego abyśmy pochwalali, to rzecz wiadoma, wszystko co się stało, ale w ogóle, wszystko co Włochy uczyniły od zawarcia pokoju, uczyniły na własny zysk lub stratę. Mówicie: Niech raczéj zginie wielki naród, niż żeby dwa, lub trzy drobne trony upaść miały!

„My mówimy: Włosi są wolnymi u siebie, wyjąwszy na téj przestrzeni ich kraju, na któréj znajduje się przedmiot większy od Włoch, bo mający związek z całym katolicyzmem. I dla tego właśnie wojsko francuzkie jest w Rzymie, a cesarz Francuzów mieć będzie swego ambassadora przy królu włoskim. Mielibyśmy jeszcze siła innych dowodów do przytoczenia za uznaniem króla włoskiego, które nie będzie, ani uniewinieniem przeszłości, ani zobowiązaniem na przyszłość, ale czynem wysokiej sprawiedliwości politycznéj i świadectwem przyjaźni dla króla i ludu, posiadających współczucie Francji.“

Ponieważ dzienniki klerykalno-legitymistowskie ciągle odwołują się do pokoju zurichskiego, *Konstytucjonista* znalazł właściwém odpowiedzieć im na to stanowczo:

„Mówią, że traktat zurichski włożył na rząd francuzki jakieś szczególne obowiązki. Dzienniki, którym odpowiamy odwoływały się do tego dowodu. Przypomniały art. 19, w którym powiedziano, że ponieważ granice wewnętrzne Włoch mogą być zmienione tylko za wspólną zgodą państw, które należały do ich zakreślenia, prawa zatém książąt Włoch środkowych, zostały zastrzeżone między umawiającemi się stronami. Utrzymują więc, ze nie wolno Francji przyznawać stanu rzeczy, niezgodnego z tą umową.

„Czyż zapomniały o tych wyjaśnieniach które w początkach roku przeszłego miały miejsce między Francją i Austrją? Rząd francuzki nigdy, w żadnéj okoliczności, nie zaprzeczał znaczenia przyjętych w Zurich zobowiązań; przeciwnie, czynił wszystko co odeń zależało, by urzeczywistnić wszystkie jego rozporządzenia. Posunął w tym względzie uczciwość aż do zachwiania w sercach Włochów wpływu, który tak prawowicie zjednał na półwyspie. Usiłowania jego roztrąciły się o dążności, pędzące ludność Włoch środkowych do zlania się z Piemontem. Rząd francuzki uznał więc, że walczy z niepodobieństwem i że bez użycia siły, czego wyraźnie zakazał sobie na własną rękę i do czego upoważnić nie mógł żadnego innego państwa, nie mógł łudzić się nadzieją pokonania znalezionego oporu.

Wszakże, przed obmyśleniem, lub przełożeniem wszelkiego innego środka, pierwszém jego staraniem było, któż niepamięta, jak to nawet p. minister spraw zagranicznych w jednéj z depeszy, złożonych wielkim ciałom państwa, wyraził: „wyzwolić słowo Francji, przez uczciwe wytłumaczenie się z Austrją.“ Co do innych wielkich mocarstw, których uczęstnictwo było włączone w art. 19 traktatu zurichskiego, miały one rozwinąć je na kongressie zwołanym przez gabinety paryzki i wiedeński. Gdy zebranie kongresu stało się niemożliwém, gabinet francuzki sądził, iż powinien był przełożyć Rossji i Prussom nowy stan rzeczy, sprawiony przez niezbędne okoliczności i starał się przedewszystkiem, przekonać je o potrzebie wyszukania środków praktyczniejszych dla urządzenia pytań, nie mogących bez niebezpieczeństwa pozostać w dłuższem zawieszeniu.

„Austrja, w depeszach, które złożono senatowi i ciału prawodawczemu, oświadczyła w owym czasie, że pojmuje całą siłę uwag sprzeciwiających się zupełnemu spełnieniu art. 19 traktatu zurichskiego. Rossja i Prusy pojęły również niepodobieństwo tego, skoroby rozwiązanie przez kongres okazało się niemożliwem. A więc żadne zobowiązanie nie sprzeciwiało się temu, aby rząd francuzki nie miał uznać króla włoskiego. Sądzimy że jest nam wiadomo, iż nie czekał nawet zbiegu okoliczności, które przyśpieszyły jego postanowienie, dla oznajmienia swéj myśli mocarstwom. Jeśli jesteśmy dobrze zawiadomieni, w skutek narad warszawskich, zastrzegł sobie nawet wolność przyznania Włoch, skoro to znajdzie właściwém, nie czyniąc tego kroku zależnym od postanowień innych gabinetów.“

Po wyłożeniu zastrzeżeń poczynionych przez rząd w akcie przyznania, *Konstytucjonista* tak kończy:

„Wszakże, w téj okoliczności, rząd francuzki nie stracił z oczu wielkich potrzeb religijnych, dla których od lat 12 ponosi tak wielkie ofiary. Zajęcie Rzymu przez nasze wojska jest, bez wątpienia, czynem anormalnym i rzecz oczywista, że celem wszystkich naszych usiłowań powinno być znalezienie sposobu, dozwalającego Francji nie przedłużać, bez końca, podobnego położenia.

„Ale ten sposób powinien objąć wszystkie rękojmie

mogące zapewnić niezależność Stolicy św. Z Włochami przeto o taki układ rokować potrzeba i gabinet francuzki gotów jest, jak to poświadcza depesza p. Thouvenela, do posłów austrjackiego i hiszpańskiego, przyjąć współdziałanie innych państw, które chciałyby, podobnie jak Francja, zawiązać stosunki z gabinetem turyńskim. Ale podobne rokowania, bądź między mocarstwami i Włochami, bądź między Włochami i Francją tylko, pociągnęłyby za sobą zwłoki, na które nie pozwalał duch obecnych okoliczności.“

W *Gazecie Warszawskiéj* (N. 147) wydrukowano:

„Czytamy w *Constitutionelu*, dzienniku pół-urzędowym francuzkim z d. 15 b. m.

Dzienniki ultramontańskie w ostatnich miesiącach przybrały pozór wielkiéj a niespodziewanéj żarliwości w sprawie Polskiéj, wzywając nas codziennie do naprawienia wielkiego błędu dawnéj monarchji francuzkiéj, do ujęcia się za potomkami Sobieskiego, doradzały nam prawie wojnę Europejską. Według nich, dzieło to miałoby w sobie zasługę większą jak we Włoszech. Bo najprzód pomagalibyśmy narodowi opłacającemu regularnie Święto-pietrze, a nie narodowi usiłującemu zasmucić Stolicę Apostolską. Następnie, mielibyśmy tylko do zwalczenia heretyków i schizmatyków, jakiemi są Cesarz Rossyjski i Król Pruski, zamiast wojowania z tak wybornym katolikiem, jakim jest Cesarz Austrjacki. Pobożne te dzienniki, zręczném ominięciem, wystrzegały się wzmianki o Galicji, aby nie potrzebowały powiedzieć, że Cesarz Franciszek-Józef nie jest bez pewnego udziału w téj sprawie.

Biedna Polska! téj już tylko zniewagi niedostawało jéj! Imie jéj zamienione na pospolitą jakąś własność i po kolei powołują je wszystkie stronnictwa. W roku 1848 demagogowie tyrali je posługując się niém na ulicach Paryża; ultramontanie w roku 1861 posługują się niém w swoich pamfletach. Słyszeliśmy kolejno przemawiających, to Barbesa na mównicy Zgromadzenia Prawodawczego, to Veuillot'a w dzienniku Univers — a każdy z nich, w klęskach tego nieszczęśliwego narodu szukał tylko pozoru do deklamacij wprost sobie przeciwnych.

Co do nas, położenie nasze jasno jest wytknięte i gdybyśmy dziś tłumaczyć się mieli z milczenia, jakie nam niektórzy wyrzucają, odpowiedzielibyśmy po prostu:

Należymy do wielkiego narodu, którego zobowiązania nie są nigdy igraszką i który nie czyni próżnych obietnic. Naród ten, w obec chwilowych trudności, wstrzymuje się nieraz, lecz nigdy się nie cofa. I czegóż to żądano od nas dla Polski? W niedostatku pomocy czynnéj — poparcia moralnego? Ależ jedno pociąga za sobą drugie; a naród tak silny jak nasz, nie może opuszczać nazajutrz tych, którym wczoraj otuchy dodawał.

Nie żyjemy już, dzięki Bogu, pod tym rządem, który corocznie przy zagajeniu Izb najuroczyściéj głosił; „że narodowość Polska nie zginie,“ a jednakże, bez sporu żadnego zezwolił na wcielenie Krakowa.

Rząd Cesarza, inaczéj pojmując swe prawa i obowiązki, chce aby nienarażono lekkomyślnie godności Francji. Zależy mu wszędzie na udziale w każdéj zacnéj sprawie, lecz urok jego potęgi dopuszcza tylko obrony spraw do urzeczywistnienia podobnych.

Czyż można doradzać rządowi naszemu, aby zgniótł po kolei, Prusy, Saksonją i Austrją dla stawienia znowu czoła przeciw Rossji nad brzegami Wisły?

Sami Polacy, na cześć ich powiedzieć to możemy, nigdy od nas nie wymagali takiego szaleństwa. Przyznają oni, że nie możemy im pomódz. Nie mogąc nieść im pomocy, prawość zdawała nam się wzbraniać prassie francuzkiéj podniecania ich.

Takie to w przeszłości, w krótkich wyrazach powody naszego milczenia. Innym razem postaramy się wytknąć drogę, po któréj postępować powinni prawdziwi obrońcy Polski; jesteśmy silnie przekonani, że w najzupełniejszym są błędzie.

Reformy nadane przez Cesarza Alexandra są rzeczywiste i wbrew pogłoskom, wykonane będą uczciwie; zbyt dobrze znamy z doświadczenia wartość słowa Cesarza Aleksandra, aby nam wolno było chociażby na chwilę powątpiewać o niem.“

Anglija.

Londyn, *24 czerwca.* Posiedzenie izby lordów:

Lord Redesdale, wice-prezes zasiada na worze wełnianym, o godzinie 5 po południu.

Lord Granville. Jako przyjaciel i towarzysz szlachetnego i uczonego lorda, który świeżo jeszcze zajmował wór wełniany i który aż do ostatniéj chwili życia tak nagle przerwanego, przewodniczył naszym posiedzeniom, proszę izbę odroczyć dzisiejsze posiedzenie, na dowód życzliwości i uszanowania, dla ś. p. szlachetnego i uczonego lorda Campbell, lorda, wielkiego kanclerza Anglji i prezesa izby lordów. Dzięki wielkiemu rozumowi i zdolnościom, dostąpił tego znakomitego urzędu, który z taką godnością piastował. Spodziewam, że wasze dostojności przychylicie się do mojego wniosku.

Lord Brougham. Bez wątpienia. Szlachetny lord, którego wszyscy żałujemy, posiadał najświetniejsze przymioty. Głosuję za wniesieniem.

Wniosek hr. Granville przyjęto; izba jest odroczona.

Strata lorda Campbell jest nieźmiernie dla rządu dotkliwą; ma prawie doniosłość wypadku politycznego. Znakomity zmarły był żyjącym dowodem, jak arystokracja angielska skwapliwie otwiera swe szeregi dla każdéj wysokiéj zasługi. Lord Campbell był synem ubogiego prezbiterjańskiego kaznodziei w Szkocji. Przed 60 niemal laty przybył do Londynu ubogi, nieznany, bezwiedny prawie, co miał z sobą począć. Dla opędzenia nieodbitych potrzeb życia pracował jak sprawozdawca z przedstawień widowisk teatralnych i stenograf posiedzeń téj izby, któréj nakoniec, z taką godnością przewodniczył. Urząd lorda wielkiego kanclerza jest najwyższym w Anglji, do jakiego obywatel tego wolnego kraju wznieść się może; ale wymaga też niepospolitych warunków, a mianowicie, najgłębszéj znajomości praw angielskich. Campbell nabył jéj przez niesłychaną pracę i inne przymioty konieczne w tém powołaniu. Raz nabywszy sławy wielkiego prawoznawcy, przechodził rozmaite stopnie sądowe, a wszędzie otaczała go sława nauki, głębokiego rozumu, przenikliwości i prawości przez wszystkich uznawanéj. Lord Campbell miał blisko lat 80; ale była to jedna z tych postaci, które czas szanuje. Wielki kanclerz zachował wszystkie swe władze ciała i duszy w dójrzałéj świeżości. W dzień swojéj śmierci, 23 czerwca, miał u siebie 18 osób obcych na obiedzie; wieczorem, po ich rozejściu się pożegnał swą rodzinę i udał się do gabinetu na zwykłą pracę. Z rana znaleziono go bez życia. Zgon tego męża wprawia w ogromny kłopot ministrów. Lord Campbell używał wielkiéj pojednawczéj powagi w izbie lordów; trudno będzie zastąpić jego miejsce; według powszechnego zdania, ma otrzymać pieczęć sollicitor główny sir Bethel; ale i jego urząd niezmiernie dla gabinetu ważny w izbie gmin, zwłaszcza wśród obecnych okoliczności, gdy wiele projektów reformy sądowych, przeprowadzić przychodzi, nie łatwo może być zastąpionym. Wszyscy oczekują jak lord Palmerston tę trudność rozwiąże.

Ogromne nieszczęście dotknęło jedną część miasta Londynu; w sobotę d. 22 czerwca, o pół do piątéj po południu, wybuchnął pożar w składach towarów p. *Schorell*, na ulicy Tooleystreet, blisko mostu londyńskiego (London bridge). Przyczyna pożaru niewiadoma; początek ognia z biura rachunkowości; lecz ponieważ w tém miejscu znajdowało się mnóstwo składów bawełny, pieńki, oleju, saletry, łoju i tym podob. rzeczy palnych, ogień rozszerzył się z bystrością błyskawicy i zajął taką przestrzeń, że przedstawiał oczom widok niezmiernego wulkanicznego krateru. Statki i okręta stojące na kotwicy w mgnieniu oka spłonęły. Nadzorca Braidwood i p. Henderson, naczelnik pomp, przybyli na miejsce ze swojemi potężnemi narzędziami, ale mimo największą usilność, mimo obfitość wody, niepodobna było opanować niszczącego żywiołu; strażnicy ogniowi oślepieni dymem gorejącego ogromnego zapasu pieprzu, prawie wzroku pozbawieni, nie byli w stanie działania. Sprowadzono potężne pompy na łodziach, ale niepodobna było ukrócić szerzenie się pożaru. Obliczają na ćwierć miljona funtów szter. wartość towarów znajdujących się w tych składach. Nadzorcę Braidwood i dziewięciu posługaczy straży ogniowéj zabiło obalenie się muru, spowodowane przez wybuch; niepodobna było dla nieznośnego gorąca wydobyć ich trupów. Podług innych, p. Braidwood miał znajdować się z sześciu posługaczami straży ogniowéj na barce, która zatonęła. O 2-éj godzinie po północy pożar roznosił jeszcze swe zniszczenie. Wielka łódź z pompami, dostarczająca po ośm beczek wody na minutę, została strzaskaną, obliczano zrządzone straty do godziny 2-éj na 400,000 fun. szter. 13 składów towarów stały się pastwą płomieni, liczba osób co straciły życie w tem nieszczęściu, dochodzi 20.

W nocy z soboty na niedzielę pożar przedstawiał widok straszliwy i gwałtowność ognia sprawiała okropne wybuchy; wielkie gorejące belki ciskane były w powietrze na sąsiednie budowle i natychmiast je zapalały. Tym sposobem tram ciśnięty na statek parowy, na którym stała garstka widzów, spadł na ich głowy i zabił dwóch ludzi. W niedzielę o godzinie 2-éj, przy odjeździe gońca z Londynu, pożar srożył się w całéj okropności, 15,000 skrzyń mydła rossyjskiego i wielka ilość oliwy podsycały płomienie, a saletra zapalając się grzmiała jak wystrzałami armatniemi. Straty w drugim dniu obliczane już były na 100,000,000 franków. Od r. 1666, Londyn podobnego pożaru nie doświadczył. Już 50 godzin sroży się ta klęska, a jeszcze ognia nie ugaszono.

Austrja.

WĘGRY.

Peszt, 23 czerwca. W liście pisanym z tego miasta czytamy:

„Posłowie sejmu węgierskiego i młodzież peszteńska postarali się o wzniesienie, w kościele św. Franciszka, wspaniałego katafalku dla uświetnienia żałobnego obchodu odbyć się mającego za duszę hr. Cavour. Policja rozkazała katafalk ten wynieść. Nagrobek, chorągwie węgierskie i włoskie okryte krepą, zdaje się, że zastraszyły ministrów wiedeńskich; niemniéj atoli nabożeństwo poszło swym porządkiem. Członkowie sejmu obiedwóch izb znajdowali się na niém w stroju narodowym, tudzież niewiasty w ogromnéj liczbie. Kościoł był jak nabity. Oddając ostatni hołd hr. Cavour, modlono się także za Wiktora-Emmanuela, króla włoskiego; nikt nie troszczył się o to, czy go Austrja uznała, czy nie uznała. Kapłani katoliccy, będący razem posłami sejmowymi, odprawowali nabożeństwo. Ta żałobna uroczystość, te modły za króla włoskiego, były objawem dobitnym i ważnym.

„Dziś, na zgromadzeniu przedstawicieli gminowych miasta Pesztu, odczytano reskrypt cesarski, nakazujący śledztwo z powodu zniewagi, wyrządzonéj rządowi i wojsku, w prośbie, podanéj przez miasto Peszt, izbie poselskiéj, z żądaniem jéj opieki przeciw przymusowemu poborowi podatków. Rada królewska budzyńska, w skutek reskryptu, poleciła wyprowadzić śledztwo radcy Havasowi, mającemu działać, jako komisarz królewski. P. Havas uwiadomił o tém przedstawicieli Stolicy.

„Rada gminowa odpowiedziała rządowi, że zgodnie z prawem, nie przyznaje ani cesarskiemu, ani królewskiemu kommissarzowi żadnéj władzy sądowéj, lub politycznéj, że protestuje równie przeciw jego mianowaniu, jak przeciw posłannictwu, które mu poruczono, oświadczając, że jeśli kommisarz cesarski wejdzie na zgromadzenie gminowe, toż zgromadzenie natychmiast się rozwiąże i zamknie wietnicę. Zgromadzenie, w nowéj prośbie, zaniesionéj do izby poselskiéj, żąda położenia końca krokom dowolnym i bezprawnym rządu. Rada królewska budzyńska odesłała już reskrypt cesarski, oświadczając, że znajduje go niewykonalnym.

„Chcianoby pociągnąć do odpowiedzialności osoby, które prośbę podpisały. Czyżby nie miano wiedzieć w Wiedniu, że akta zgromadzenia podpisują, z urzędu, tylko prezydujący i sekretarz? Prezydujący powinien objawić uchwałę zgromadzenia, wynikłą z większości zdań i odpowiedzialnym jest, w obec zgromadzenia, za wykonanie jego uchwał; a więc całe zgromadzenie odpowiedzialne jest za uchwalone akta, których potrzeba naprzód dowieść nieprawości, aby mieć władzę ich unieważnienia.

„Adres dziś jeszcze, według wszelkiego prawdopodobieństwa, zostanie podpisanym przez obie izby. Nie będzie miał żadnego zewnętrznego tytułu, bo ma być doręczony niezapieczętowany cesarzowi. Dzienniki wiedeńskie twierdzą, że wiadomo im, że cesarz odmówi przyjęcie adresu. Być może, ale poszłoby zatém jeszcze jawniejsze rozerwanie stosunków Węgier z Wiedniem. Któż nie wie, że potrzeba było całego wpływu, zdolności i tak wziętego imienia, jakie nosi p. Deak, dla wyjednania, aby izba zezwoliła na przemówienie do cesarza przez adres; jeśliby Franciszek-Józef adresu nie przyjął, wówczas byłby on pierwszym i ostatnim.

„To co dzienniki wiedeńskie mówią o rozwiązaniu sejmu, jest twierdzeniem na wiatr rzuconém. Nie zapadło jeszcze żadne, w téj mierze, postanowienie i zapewne nie zapadnie, bez wysłuchania kanclerza. Gdyby chwycono się podobnego środka, kanclerz ani chwili nie zostałby w Wiedniu; a doskonale tam wiadomo, że w całych Węgrzech nie znajdzie się ani jeden człowiek uczciwy, coby chciał wziąść pieczęć w podobnych, jak obecne okolicznościach.

„Nikt jeszcze nie żądał od sejmu wysłania deputowanych na radę cesarstwa; nie można więc rozwiązać sejmu za odmówienie rzeczy, któréj od niego nie żądano. Dzienniki rządowe chęci swoje biorą za rzeczywistość. Nadto potrzeba być ślepym, aby sądzić, że rząd cokolwiek zyszcze na rozwiązaniu sejmu. Co do odwołania się wprost do wyborców węgierskich, nie uda się zebrać sejmików ani w jednym obwodzie; nowe zaś wybory posłów na sejm nie przyczynią ani jednego głosu przyjaznego rządowi. To samo, że rząd wiedeński nie mógł zyskać ani jednego głosu w izbie magnatów, gdzie zasiadają arcybiskupi, biskupi i naderspanowie komitatów, przezeń mianowani, nieodzownie go potępia. Jest to niemal jedyny przykład w dziejach zgromadzeń narodowych.

„Wice-hrabia de Montalembert był tu gościnnie przyjmowany przez kardynała prymasa, oraz inne znamienitości. Często bywał na posiedzeniach izb i rozwodził się z pochwałami porządku, miłości swobód konstytucyjnych, wytrwania na polu prawności i zasady dziejowéj, których obiedwie izby dowiodły; niemniéj wszakże drżał o Austrję i zapytywał: „Co stanie się z tą bohaterką kościoła? Pogodźcie się z kościołem, wołał, pogodźcie się z Austrją, tak potrzebną Europie i kościołowi, chrońcie się knowań w księstwach naddunajskich, a nadewszystko nie łączcie się z Włochami.“ Zaledwie wice-hrabia Montalembert wynurzył te życzliwe rady, wnet dowiedział się o objawach na cześć hr. Cavour i króla włoskiego, co tak silne na nim uczyniło wrażenie, że skwapliwie opuścił stolicę węgierską.“

Wiedeń, 21 czerwca. Na posiedzeniu izby panów rady cesarstwa, zapadła uchwała zasmucająca wszystkich miłośników swobód konstytucyjnych. Izba poselska, znaczną większością, przyjęła prawo zaręczające nieodpowiedzialność przedstawicieli narodu. Według tego prawa nie wolno było sądownie ścigać posłów, za wyrzeczone przez nich mniemania na izbie, słowem, głos posła miał być zupełnie swobodnym. Minister stanu, p. Schmerling oświadczył w izbie poselskiéj, że w imieniu rządu, przychyla się do tego prawa. Tymczasem, gdy stosownie do przepisanego porządku, uchwalone prawo, przez izbę poselską, przeszło pod rozbiór izby panów, większość tejże izby wprowadziła obostrzenia, podające osobistość posłów w największe niebezpieczeństwo. P. Schmerling oświadczył, że izba panów uchwalając rzeczone obostrzenie, odgadła chęci rządu, który przywiązuje największą do tego wagę, aby posłowie mogli być pociągani przed sąd za objawiane zdania na sejmie, lubo to zastrzeżenie nie znajdowało się w projekcie przez rząd wniesionym. Projekt, złożony przez kommissję, a silnie zbijany przez p. Palackiego, hrabiów Auersperg i Thun, brzmi jak następuje:

„1) Członkowie rady cesarstwa i sejmów prowincjonalnych, nie mogą być nigdy pociąganymi do odpowiedzialności, za głosowanie podczas spełniania swych obowiązków; za wyrazy, których użyją w izbie, mogą być tylko pociąganymi do odpowiedzialności przez izbę, do któréj należą. Wszakże, gdyby który z nich dopuścił się wyrażeń, mających znamię wykroczenia przeciw prawom karnym i gdyby zastosowanie środków przewidzianych w prawidłach izby, zdawało się niedostatecznem, izba ma prawo odesłania tego szczegółu do sądów.

„2) Żaden z członków rady cesarstwa, lub sejmowych, nie może, przez ciąg trwania posiedzeń, być uwięzionym, bez pozwolenia izby za jakąkolwiek czynność naganną, wyjąwszy zdarzenie schwytania na gorącym uczynku. Uwięzienie członka za postępek naganny, w czasie przerwy posiedzeń prawodawczych, powinno być zawieszone, jeśli izba tego zażąda, aby tenże członek mógł wziąść udział w obradach. Nawet, w razie schwytania na gorącym uczynku, sąd powinien natychmiast uwiadomić o tém prezesa izby.“

— 22 czerwca. Cesarzowa Elżbieta, powróciwszy z wyspy Madery, znowu ciężko zapadła na zdrowiu. Lekarze oświadczyli, że lękają się wrzodu na płucach. Obawy ich są tem prawdopodobniejsze, że już i nogi choréj brzęknąć poczęły; tylko najśpieszniejszy powrót pod niebo południowe zostawia jakieś światełko nadziei. Ludność wiedeńska okazała w tym domowym smutku cesarza, wielkie współczucie; i obiedwie izby rady cesarstwa: izba panów, na wniesienie ks. Vindishgretz, izba poselska, na wniesienie posła Riegera, postanowiły, w adresach, wynurzyć swoję boleść. Kard. Rauscher ułożył adres, który przesłano do Laxenburga. Natychmiast nadeszła telegraficzna odpowiedź, że ten krok rady cesarstwa przyniósł prawdziwą pociechę n. pani. Dziś więc, osobnym pociągiem, najdostojniejsza chora, w towarzystwie małżonka, udała się do Miramare, skąd popłynie do Korfu. Opuszczając Laxenburg, cesarzowa nie taiła złowrogich przeczuć bliskiego końca.

Zagrzeb, 22 czerwca. Sejm kroacki zajmował się dalszym ciągiem obrad, co do zjednoczenia Kroacji z Węgrami. Poseł Kukuljewicz przemawiał za jednością, na podstawie zupełnéj równości i autonomji, ale nie chce aby wymagano zupełnego uznania téj zasady, przez Węgry. P. Racki starał się dowieść, że zjednoczenie obudwu narodów nigdy nie było *rzeczywiste;* żąda wrócić do zjednoczenia osobowego, jasno określonego i zaręczonego. Pp. Gwozdanowicz i Hiasowicz, podobnież mówili za jednością osobową; pp. Krzezewicz i Kugler mniéj wyraźnie wynurzyli swe zdania. Hr. Erdoedy utrzymywał, że jedność prawna Kroacji z Węgrami, ani na chwilę, nawet w 1848 r. nie była przerwaną.

Monitor Powszechny umieścił następny list pisany d. 17 czerwca, z nad granicy Galicji:

„W przekształceniu cesarstwa austrjackiego odbywającém się w téj chwili Galicja zajmuje, jedno z pierwszych miejsc między prowincjami, gromadzącemi się około zasady samorządów, podług narodowości. Stronnictwo, zwane tu narodowém, wzięło za programmat oświadczenie złożone p. Schmerling, aby samorząd prowincji został oparty na zwołaniu sejmu prowincjonalnego. Ustawa 26 lutego, nadając wszystkim krajom cesarstwa sejmy miejscowe, uposażyła sejmem i Galicję. Odtąd całe życie polityczne Galicjiześrodkowało się w tém zgromadzeniu; lecz sejm galicyjski nie działa w téj chwili, bo posiedzenia jego musiały zostać zawieszone, przez czas sejmowania rady cesarstwa, na którą wyprawił 38 posłów. Wszakże, sejm przed rozjechaniem, wybrał komitet, złożony z 6 członków, który pod przewodnictwem marszałka sejmowego, pracuje nad projektami, wprowadza w wykonanie zagłosowane i potwierdzone przez cesarza prawa i ma zawiadywać majątkiem publicznym prowincji.

„Uwaga kraju zwraca się teraz na garstkę posłów galicyjskich, zasiadających w radzie cesarstwa i na komitet sejmowy, pracujący we Lwowie.

„W Wiedniu posłowie galicyjscy, razem z czeskimi, składają prawą stronę rady cesarstwa i są w oppozycji z ministrami, których podejrzewają o dążenia zanadto centralistowskie. Utworzyli osóbne koło, w którém większość przypisuje drogę postępowania i głosowania. Członkowie tego koła wybrali sobie na przewodnika p. Grocholskiego; tylko biskup unicki, ks. Litwinowicz, z kilku księżmi tegoż wyznania i kilku chłopami galicyjskimi, nie weszli do tego koła, którzy zasiadając w środkowéj lewéj, statecznie głosują za ministrami.

„Dodać należy, że członkowie galicyjscy izby panów rady cesarstwa, wyjąwszy ks. Leona Sapiehy, marszałka sejmowego, ks. Władysława Sanguszki i hr. Alfreda Potockiego, nie należą do koła posłów galicyjskich. Niektórzy członkowie odłamu polskiego chcieli, aby posłowie galicyjscy wystąpili z rady cesarstwa, z powodu, że właściwość postanowień tejże rady podaną została wątpliwości, dla zasiadania w niéj przedstawicieli ogółu państw składających monarchję. Lecz ten krok stanowczy nie znalazł poparcia w większości posłów galicyjskich.

Cesarz, w rozmowie mianéj z ks. Leonem Sapiehą, marszałkiem sejmu lwowskiego, oświadczył, że rad jest z postępowania sejmu i spodziewa się, że to zgromadzenie znowu zbierze się w październiku. Tymczasem komitet pracuje nad wygotowaniem projektów do praw, poruczonych mu przez uchwałę sejmową; przesyła na sankcję cesarską prawa już zagłosowane.

„Dotąd zarząd majątku publicznego nie został jeszcze oddany komitetowi, ale zdaje się, że ta zwłoka wynika tylko z niezałatwienia niektórych formalności. Znakomitsza młodzież krajowa oświadczyła gotowość wejścia do kancellarji komitetowéj, dla oddania się pracom pożytecznym i bezpłatnym. Towarzystwo ziemskie kredytowe ma być wkrótce wezwane na nadzwyczajne posiedzenie. Stało się to nieuchronném, gdyż towarzystwo ma przejść pod dozór komitetu.

„Towarzystwo rolnicze krakowskie urządziło wystawę rolniczą w Rzeszowie, w pierwszych dniach bież. miesiąca. Wszystko co ma związek z rolnictwem jest niezmiernie ważném dla tego kraju i obudza żywe zajęcie. Z przyjemnością widziano, że ludność wiejska chętnie bierze uczęstnictwo w rzeczonéj wystawie, co dowodzi, że bolesne i jątrzące wspomnienia zacierają się coraz więcéj. Wielka liczba płodów rolniczych kmiecych otrzymała nagrody.“

DEPESZE TELEGRAFICZNE.

WIEDEŃ, 24 czerwca. Gazeta dunajska zapewnia, że deputacja sejmowa węgierska, mająca doręczyć adress, nie będzie przez cesarza przyjętą.

LONDYN, 25 czerwca. Na posiedzeniu izby gmin d. wczorajszego, p. Milner Gibson oznajmił, że rząd francuzki nakazał roztrząsnąć zadanie tyczące się przywozu soli angielskiéj do Francji. Minister rozumie, że w skutek téj pracy cło na przywoz angielskiéj soli będzie znižone.

MARSYLJA, 26 czerwca. Konstantynopol 19 czerwca. Podług spóźnionéj depeszy, sułtan Abdul-Medżyd znajdował się na uroczystości Bajramu, lecz wrócił z niéj nadzwyczaj znużony; stracił mowę; stan jego zrozpaczony.

Minister Riza-Pasza podobnież jest chory. Sir Henry Bulwer cierpi na wielkie zapalenie boku.

TURYN, 27 czerwca. Dziennik opinione oznajmuje, że hr. Arèze wyjedzie w następny piątek, t. j. 28 czerw. w nadzwyczajném posłannictwie do cesarza Napoleona. P. Artoni ma towarzyszyć hrabiemu Arèze.

BEJRUT, 17 czerwca. Mówią, że Fuad-pasza ogłosił amnestję dla obwinionych w rzezi libańskiéj i damasceńskiéj; obok tego pogroził najsroższemi karami tym, co odważą się krzywdzić chrześcjan. Krzywdy ustały.

LONDYN, 28 czerwca. Na dzisiejszém posiedzeniu izby wyższéj, lord Wodehouse wyraził żal, jakim go napełnia stan Szwajcarji w obec pytania Sabaudzkiego i życzenie, aby Francja skłoniła się do ustępstw dla zaspokojenia Szwajcarji. Powiedział, że sprawa jest dotąd w zawieszeniu, bo kilka wielkich mocarstw odmówiły rokowań w tym przedmiocie.

W izbie gmin lord John Russel powiedział, że czytał programmat towarzystwa garybaldystowskiego. Cel towarzystwa nie jest rewolucyjny; chodzi tylko o pomoc pieniężną. Lord John Russel dodał, że nie potwierdziłby towarzystwa, ale że nie może także wdawać się w to, aby je rozwiązano.

P. Bowyer oświadczył, że imię Garibaldiego dostatecznie określa cel towarzystwa, przygotowującego rewolucję i wojnę przeciw papieżowi. Jeneralny attornéj odmówił objaśnień w téj sprawie.

PARYŻ, 28 czerwca. Wydano rozkaz sądowy zaniechania sprawy przeciw książęciu Broglie.

TURYN, 28 czerwca. Udzielono rządowi projekta przeciw Garibaldiemu.

WIEDEŃ, 27 czerwca. Na dzisiejszém posiedzeniu izby poselskiéj, p. Bachbauer zapytał ministra stanu, czy rząd ma zamiar przedsięwziąć jakie kroki na korzyść wznowienia konstytucji hessko-elektoralnéj z r. 1831.

Cesarz przyjął dziś z rana deputację węgierską, mającą złożyć adres.

Gazeta urzędowa zaprzecza pogłosce rozwiązania wojska książęcia modeńskiego.

PESZT, 26 czerwca. Ponieważ czaty wojskowe zostały niejednokrotnie obelgami okryte i ponieważ w nocy na nie strzelano, prefekt zatém policji w wydanéj odezwie wzywa mieszkańców do utrzymania porządku i do pomagania władzy. Czaty w razie konieczności mają prawo używać broni.

WIEDEŃ, piątek 28 czerwca, wieczorem. Dzisiejsza wieczorna urzędowa gazeta oświadcza, że twierdzenia dzienników o przyjęciu adressu węgierskiego nie są prawdziwe.

LONDYN, sobota 29 czerwca. Zakład Reutera udziela następne wiadomości z New-Jorku z d. 19 czerwca:

„W utarczce między wojskami stanu: Missury i związkowymi, zabito 300 walczących ze strony Missury. Rząd stanu Missury uciekł.

Dzienniki New-Yorkskie radzą rządowi związkowemu, aby kazał powiesić całą załogę schwytanego korsarskiego okrętu.

ANTIVARI, 28 czerwca. Bitwa jest nieuchronną w okolicach Spizza, między Abdi-paszą i Czarnogórzanami, którzy zabili dowódcę katolickiego w Zupcach i zajęli wsie tureckie.

Abdi-pasza i Marko, dowódca Alirydetów (?), wylądowali w Spizza, zajęli i uzbroili twierdzę Nehanji, czekając na posiłki, które fregata turecka ma im dostarczyć.

WIEDEŃ, poniedziałek 1 lipca. Gazeta dunajska głasza dziś z rana wiadomość z Zara, oznajmującą, że w piątek, t. j. 28 czerwca wieczorem, okręta tureckie rozpoczęły żwawe strzelanie na Spizza. Wielu mieszkańców z trzodami ucieka w granice austrjackie; wyprawią ich w głąb' kraju.

WIEDEŃ, 1 lipca. Dzienniki naszego miasta zapewniają ze źródła zasługującego na wiarę, że adres węgierski nie został przyjęty.

Hr. Apponyi i p. Ghiczy powrócili do Pesztu, gdzie odbędzie się ważne posiedzenie. Rząd nie ogłosi manifestu, ale tylko deklarację, w przedmiocie nieprzyjęcia adresu, z powodu, że sejm zapomniał o swoim obowiązku, nie uznając króla węgierskiego.

Jeżeli sejm nie poprawi adressu, ten krok będzie

poczytany za bunt i rozwiązanie sejmu nastąpi. Pogłoski o przesileniu gabinetu są fałszywe.

PARYŻ, 28 czerwca. W sprawie Elizy Peterson (pierwszéj małżonki Hieronima Bonapartego), jeneralny prokurotor przemawiał za potwierdzeniem zapadłego wyroku. Dzienniki zaprzeczają wieściom o powstaniu w Konstantynopolu. Wiadomości z Pesztu z dnia dzisiejszego donoszą, że powszechnie sądzą, iż cesarz nie przyjmie adresu. Wielka niespokojność panuje między posłami i ludnością.

Podług dziennika Przyjaciel religji, sędzia instrukcyjny wydał postanowienie, uwalniające książęcia de Broglie i drukarza od sądu. Rozkazano też powrót zabranych egzemplarzy.

TURYN, 28 czerwca. Gazeta turyńska pisze, że Garibaldi uprzedził rząd o kuszenie się wykonania na nim zamachu. Przedsięwzięto środki ostrożności przy wstępie na wyspę Kaprera.

Depesza z Neapolu z d. 27 oznajmuje o odkryciu 2 komitetów burbońskich. Poczyniono wiele uwięzień.

Dziennik Opinione donosi, że Portugalja uznała królestwo włoskie.

WIEDEŃ, 28 czerwca. Rozumieją, że cesarz, przyjmując adres węgierski, zechce uniknąć nagłego zerwania, że N. pan odpowie przez upomnienia i że rokowania będą zagajone.

OD REDAKCJI.

Kurjer Wileński od 1 lipca 1861 roku wychodzić będzie nadal w tym samym formacie i składzie jak dotąd. Dział urzędowy mieścić będzie wszelkie rozporządzenia władz, oraz opisy wypadków, czynności instytucij lub osób rządowych, czerpane z gazet urzędowych lub nadsyłane do redakcji. W innych działach starać się będziemy najściśléj stosować się do programatu pisma naszego.

Kurjer jeden na całą prowincję; wielu chciałoby w nim widzieć odbicie własnych poglądów i pojęć. Łatwo zrozumieć, że wymagania takie są niemożliwe. Naszą zasadą i stałą dążnością wiernie odbijać potrzeby kraju i o ile to od nas zależeć będzie dopomagać wszelkiemu szlachetnemu rozwojowi.

Szanownych prenumeratorów na prowincji upraszamy o wczesne zapisywanie się; od tego bowiem zależy głównie regularny odbiór pierwszych numerów z półrocza następnego. Upraszamy też o dokładne i czytelne nadsyłanie adresów.

Zapewnić możemy, że każdy N. Kurjera dla wszystkich bez wyjątku prenumeratorów, oddaje się do ekspedycji pocztowéj w Wilnie, w zaklejonych kopertach, tegoż dnia, kiedy wychodzi, t. j. we Wtorki i Piątki. Wszelkie przeto nieregularności w przesyłce nie są naszą winą. Niejednokrotnie dochodziły nas żażalenia, że niektóre numera oddają w rozklejonych kopertach, inne zupełnie nie dochodzą. Za podobne nadużycia dozorcy pocztowi, gdzie się odbiera gazeta, ulegają na mocy istniejących przepisów, surowéj odpowiedzialności. Wszelkie przeto reklamy w podobnych razach, raczą pp. prenumeratorowie nadsyłać do miejscowego pocztamtu gubernjalnego, zawiadamiając jednocześnie o tém i Redakcję.

Cena: od 1 lipca do 1 stycznia w Wilnie rs. 5, z przesyłką rs. 6.
od 1 lipca do 1 października — 2 k. 50 — 3.
miesięcznie (bez przesyłki) — 1 r.

Prenumerować można:
w Wilnie—w redakcji Kurjera Wileńskiego i w Ekspedycji gazet.
w Warszawie—u Gebethnera i Okońskiego.
w St. Petersburgu—u Wolfa i Kraszeninnikowa.
w Kijowie— u Idzikowskiego.
w Kamieńcu—u Kallenbacha.
w Żytomierzu—u Hussarowskiego i Butkiewicza.
w Kownie— u Mrongowjusa.
w Mińsku— u A. Walickiego.
w Mohylewie— u Zacharewicza i Syrkina.
w Witebsku— u Artemjusza Darewskiego-Weryhy.
w Grodnie— u Ignacego Genjusza i Zagajewskiego.
w Słucku— u nauczyciela Miłkowskiego.

Nadto urzędnicy w gubernjach: Wileńskiéj, Grodzieńskiéj, Kowieńskiéj, Mińskiéj, Mohylewskiéj, Witebskiéj, Kijowskiéj, Podolskiéj i Wołyńskiéj, mogą prenumerować *miesięcznie*, z opłatą po rs. 1 na miesiąc, *jeżeli w jednėm biurze znajduje się nie mniéj p i ę c i u prenumeratorów.*

Redaktor **A. H. Kirkor.**

PRZEGLĄD MIEJSCOWY.

Wilno

Oddawna już mieliśmy zamiar skreślić, chociażby pobieżnie, obraz robót przy stacji kolei żelaznéj w Wilnie; roboty te posuwają się naprzód z zadziwiającym pośpiechem; kilkuset ludzi, pod kierownictwem znających swą rzecz budowniczych i inżynjerów, pracuje bez przerwy. Przypatrywaliśmy się temu mrówisku rozsypanemu na przestrzeni płaszczyzny, mającéj blizko wiorsty kwadratowéj, z prawdziwą rozkoszą; ten ruch nieustanny, wysilona praca ludzi dobrowolnie się téj pracy podejmujących, gwar rozmów, śmiechy, huk młota, dźwięk kielni, do których od czasu do czasu przymiesza się przeraźliwe gwizdanie lokomotywy, ciągnącéj za sobą platformy, z żwirem, lub innym materjałem budulcowym, wszystko to ma swój wyłączny charakter, wszystko to stanowi wstępny akkord, z uwertury postępu i cywilizacji.

I mimowoli w podnieconéj wyobraźni przesuwają się jak obrazy łatarni czernoksięskiéj, widzenia, tego rozwoju życiowego, handlowego i przemysłowego, jaki się musi obudzić za otwarciem ruchu na kolei. Widzimy zda się skupione gromadnie oczekujące przyjścia pociągu na debarkaderze, aż od strony Ponar wynurzyła się wstęga dymu, i rozesłała szeroko na błękićie widnokręgu, już słychać stukot kół, pociąg się zbliża, wymija kościoł św. Stefana, lokomotywa oddychając poważnie a ciężko zwalnia biegu, nareszcie zaciąga przed deberkader długi szereg wagonów, każde się drzwiczki otworzyły tysiące podróżnych wyskakuje z pośpiechem. Witajcie mili goście! Wilno was wita serdecznie i podejmować będzie gościnnie: długoż bo długo oczekiwało na tę chwilę, kiedy ten pierścień żelazny zwiąże go nierozerwanym węzłem z życiem starszych braci w hierarchji cywilizacji i rozwoju.

I cóż dziwnego, że z gorączkową prawie niecierpliwością przypatrujemy się postępowi robot, że pomimo zadziwiający pośpiech z jakim mianowicie w roku bieżącym one się odbywają, gotowiśmy zrzędzić jeszcze i narzekać, że się one wloką powoli; nam by się chciało, żeby to można chociażby jakim czarodziejskim sposobem, by jednego pięknego poranka wszystko stanęło gotowe, jak za machnięciem laski czarnoksięskiéj; lecz że czarnoksięstwa od czasów Kagliostro już wyszły z mody, a nawet ów przesławny Hume, mystyk jasnowidzący, ożenił się słyszę i został porządnym bürgerem, więc odrzuciwszy na stronę pia desideria, przypatrzmy się lepiéj, co w obecnéj chwili jest już zrobionem.

Do 23 kwietnia roku bieżącego, widzieliśmy tylko jedną remizę na dwanaście lokomotyw, wyprowadzoną, i dźwigającą na swych ścianach wiązanie żelazne do dachu; obecnie ta i następujące roboty są już ukończone lub na ukończeniu.

Zacznijmy z kolei, od strony kowieńskiéj.

1) Wodozbiór podwójny, na 2 rezerwuary, służące do zasilania machin wodą, jest już na ukończeniu, zostaje tylko otoczenie go zewnętrzne z krąglaków sosnowych, spajanych zwykle u nas używanym sposobem. Obsłona ta ewnętrzna jest oddaloną na 0,38 metra, od naczynia z blachy wewnątrz zamieszczonego, dla tego, by ochronić wodę od wpływu mrozów zimowych.

2) Remiza (wozownia) na 12 lokomotyw, zupełnie ukończona, z wyjątkiem niektórych szczegółów wewnątrz gmachu.

3) W odległości dziesięciu sążni od pierwszéj wozowni, wznosi się druga także na 12 lokomotyw podług tego samego planu budowana, obecnie kładą na niéj wiązania żelazne pod dach.

4) Po za temi wozowniami, bliżéj do bulwaru, mają być wzniesione warstaty, do reparacji machin, zamykając w jednym gmachu, wszystkie gałęzie robot, koniecznych przy zakładach podobnych. Gmach ten ma być zbudowany w tym samym stylu co i wozownia. Obecnie zajęci są przygotowaniem miejsca na fundamenta, których szerokość świadczy o oględności, z jaką wszystkie roboty są prowadzone.

5. Wodozbiór podwójny, podobnie jak wyżéj oznaczony. Gmach ten w kształcie wieloboku, wzniesiony z cegły różnokolorowéj, odznacza się udatnością kształtów i uderza swą oryginalnością — za kilka dni gmach ten będzie zupełnie ukończony.

6. Debarkader dla podróżnych wznosi się z zadziwiającą szybkością, 300 robotników pracuje nieustannie. Sklepienia, w części mającéj być zamieszkałą, już są wykonane, a przed końcem miesiąca, cała budowa wzniesie się na 0,19 mt. nad poziomem relsów.

7. Dom drewniany przeznaczony dla strażników przydróżnych, lub też na inny użytek, w miarę potrzeby, już po odkryciu eksploatacji.

8. Nareszcie most żelazny po za ulicą Ostrobramską, na dwóch słupach z ciosu i cegły wsparty, niedługo ma być położony. Obecnie pracują nad spojeniem blach żelaznych. W ogóle możemy wyznać, że całe prowadzenie robot przy stacji, dokonywane przez p. H. Thonet, architekta i p. Monnot, inżynjera naczelnego téj sekcji, rozwijają się sprężyście i z wielką znajomością rzeczy.

Na całéj rozciągłości linji, zostającéj pod kierownictwem naczelném p. Van-Blarenberga, znanego ze swych prac około budowy kolei żelaznych we Francji, spotykamy ślady niezaprzeczonéj nauki i doświadczenie, wprawdzie przy innych obwarunkowaniach nabytego, ale które potrafiło przełamać wszystkie trudności miejscowe, i postawić tę część linji jeszcze nie otwartéj dla eksploatacji publicznéj, daleko w lepszym stanie, niż niektóre sekcje po za Dynaburgiem położone; fakt ten największą ma wymowę.

— W pracowni p. Majeranowskiego oglądaliśmy nowo-ukończony obraz olbrzymich rozmiarów, przedstawiający świętego Piotra Apostoła, wspartego jedną ręką o skałę, na któréj szczycie wznosi się prosty krzyż drewniany, w drugiéj ręce trzyma klucze. Z rozczepu skały bije źródło, wytryskujące z pod stóp krzyża i rozlewające się w potok szeroki. W głębi obrazu spostrzegamy Rzym dawny, kąpiący szczyty swych gmachów w złocistych smugach włoskiego nieba.

Wyraz twarzy Apostoła, pełen świętości, rezygnacji i siły ducha, spojrzenie łagodne i spokojne; przycisnął klucze do piersi i wpatrzył się w przyszłość okiem proroczém, przewidując losy powierzonéj sobie owczarni.

Praca ta, jak pod względem ścisłości rysunku, tak również prostoty i skromności pomysłu, wysnutego z głębokiego przejęcia się świętością zadania, należy do najlepszych obrazów naszego artysty. Postać Apostoła wiary, wyrwała się z piersi natchnionéj, silna i potężna jakby wykuta z granitu, patrząc na nią pojmujemy treść słów Zbawiciela: *Ty jesteś opoką*...

Obecnie p. Majeranowski kończy obraz historyczny niewielkich rozmiarów, którego myśl wzięta z owego ustępu Konrada Walenroda, gdy Halban młodemu Konradowi, z wysokiego Niemna wybrzeża, pokazuje litewskie wsie i miasta, budząc zapał w piersi młodzieńca swemi opowiadaniami.

Niewielki to obraz, mający półtora łokcia wysokości i łokieć szerokości; ale pomyślany śmiało, wykonany mistrzowsko.

Na szczycie piasczystego wzgórza spostrzegamy siedzącą postać Halbana; twarz jego natchniona zapałem, oczy się iskrzą, wiatr powiewający od litewskiéj strony rozwiał mu włos siwy, a w téj ręce wytężonéj ku stronie ziemi rodzinnéj, w tém zarysowaniu ust, w tém prawie widocznėm natężeniu nerwowém całéj fizjognomji, widzimy żywą postać z poematu, odgadniętą i odtworzoną na płótnie.

Konrad, to jeszcze wówczas jasnowłosy młodzieniec, każdy muskuł jego twarzy drga gorączkowym zapałem, wpatrzył się w bielejące w oddali zamki, i wsie rodzinne, nogą tarczę krzyżacką nadeptał, a prawa ręka konwulsyjnie głównię sztyletu ścisnęła.

Dwie tylko figury wchodzą do obrazu, resztę dopowiada krajobraz nadniemeński; a jednak tyle w nim życia, tyle ruchu, że nie można się nań dosyć napatrzyć, dosyć wzroku nacieszyć. Są utwory sztuki, poczęte w chwilach szczęśliwych duchowego nastroju, których nie można opisywać, bo i jakże nasz opis pochwycić może i w słowa zamknąć, to, co się tylko duszą odgadnąć i ocenić daje. Obraz ten ma być niedługo wystawiony na widok publiczny w sali niegdyś gimnastycznéj.

— Młody nasz artysta p. Andriolli, o którego pierwszych pracach pełnych samoistnego talentu, wspominaliśmy w szpaltach pisma naszego, powrócił obecnie z Włoch, gdzie więcéj roku przepędził w celu zdobycia, w obec arcydzieł mistrzów, na téj ziemi klassycznéj, tajemnic sztuki; jeszcze się nam nie udało widzieć prac młodego malarza, pod włoskiém dokonanych niebem, jesteśmy atoli przekonani, że ta podróż musiała zbawiennie wpłynąć na wykształcenie tych zasobów talentu, jakie od Opatrzności otrzymał w udziale.

— W pracowni fotograficznéj p. Korzona, o którego pracach wspominaliśmy niedawno, zostały ukończone następujące widoki do stereoskopów, rozmaitych gmachów i pomników wileńskich, oraz placów i ulic:

1) Widok góry Zamkowéj, wraz z częścią rozściełającego się u stóp jéj botanicznego ogrodu.

2) Widok gór Bekieszówéj i Trzykrzyżskiéj od strony Wilenki.

3) Kościoł ś-téj Anny, owe cacko architektury gotyckiéj.

4) Kościoł katedralny ś-go Stanisława, wraz z rysującą się na drugim planie górą Zamkową.

5) Widok ratusza i całego placu ratuszowego.

6) Widok części Wielkiéj ulicy od ratusza do domu Fiorentiniego; widok ten, jak się zdaje, wzięty jest z okien domu Michela.

7) Dalsza część ulicy wielkiéj od ratusza ku Ostréj Bramie.

8) Widok całego Antokolu, zdjęty ze strony gór Turowych.

Oprócz tego widzieliśmy jeszcze przygotowane także do stereoskopu: Widok Trockiego zamku, most w Rakanciszkach, widok tunelu i. t. p.

Wydanie całego szeregu widoków podobnych, wielką zrobi przysługę dla tych, co umiłowawszy gród Gedymina, pragnęliby chociaż w odbiciu widzieć wszystkie drogie pamiątki, gmachy, świątynie i okolice tego miasta; — a dość przystępna cena, pozwoli z niewielkim nakładem skompletować cały szereg widoków, wykonanych bardzo dobrze i składających początek Albumu Wileńskiego. Nie wątpimy że p. Korzon nie zatrzyma się w powziętym zamiarze i będzie dopełniał swój zbiorek w miarę możności i czasu.

— P. Michał Siwicki, odkrył obecnie, w domu Odolskiego naprzeciw katedry, pracownię rozmaitych wyrobów rzeźbiarskich.

Mają się w téj pracowni wykonywać: Figury rozmaitéj wielkości z kamienia i drzewa, dla ozdobienia świątyń, domów, pokojów i ogrodów; popiersia z gipsu lub marmuru, a także bronzowe rozmaitéj wielkości. Ornamenta architektoniczne do kościołów, domów wewnątrz i zewnątrz; gipsowe lub drewniane złocone; ołtarze, ołtarzyki, szaty do malowideł kościelnych bronzowe i wyzłacane, oraz kandelabry, świeczniki, urny, kropielnice i t. p. Katafalki w rozmaitych gustach, nadgrobki, pomniki z granitu, marmuru, piaskowca lub kompozycji. Fałsz-marmury, mozaika dla posadzek i t. p.

Oprócz tego zaczęto już wyrób flizów do trotuarów kamiennych, których arszyn kwadratowy ma kosztować od 5 do 12 rubli.

Oddawna już u nas czuć się dawała potrzeba podobnego zakładu, na większą prowadzonego skalę; p. Siwicki, jak się zdaje, powinien godnie odpowiedzieć trudnemu zadaniu nowego przedsięwzięcia, może temu za świadectwo posłużyć całe życie, spędzone w walce z okolicznościami i ciągła dążność do wykształcenia się artystycznego.

Będąc jeszcze dzieciakiem, zostawał pod opieką jednego ze znanych zamożnych obywateli, który nie zbadawszy dążności młodzieńca i jego usposobienia, a mając głównie na względzie zapewnienie mu spokojnego bytu na przyszłość i stanowiska społecznego, po ukończeniu kursu gimnazjalnego w r. 1840, zaliczył go do bióra Opieki Szlacheckiéj, i tém przy najlepszych chęciach dla swego pupila, zwichnął w części jego artystyczną karjerę, która rzeczywiście była jego powołaniem; gdyż urzędując przez lat dwadzieścia, potrafił własną pracą zdobyć pierwsze zasady sztuki rzeźbiarskiéj, następnie odbyć podróż do Petersburga, gdzie w akademji sztuk pięknych, pod kierownictwem znakomitych professorów wiele potrafił skorzystać.

Obecnie stargawszy, w walce powołania z położeniem, najpiękniejsze lata, rozpoczyna na nowo karjerę. Szczęść mu Boże, w pracy poczciwéj.

Wacław Przybylski.

PRZEGLĄD ROLNICZY.

Trzyskibowiec.— Drenowanie, jako jedyny środek przeciw wilgoci w budynkach.— Ważność uprawy jarego żyta.— Chemja stosowna do rolnictwa, sztuk i rękodzieł.— Odchody płynne, jako surrogat nawozowy.— Bibliografja rolnicza.— Nowiny gospodarskie i handlowe.

Trzyskibowiec, jest to narzędzie, które na gruntach lekkich, wyrobionych, lub do przykrycia nasienia, wielkie przynosi korzyści.— W ramie jego osadzone trzy lemiesze żelazne wraz z odkładnicami, pędzą odrazu 3 skiby najregularniéj. Para koni lekko wyoruje 2 morgi 300 prętowe tém narzędziem, a jako lekkie, mocne i tanie, zostało bardzo rozpowszechnione za granicą, a nawet i w królestwie. Fabryka Evans, Lilpop i kom. w Warszawie, wyrabia ten płużek trzyskibowy po cenie rs. 12 kop. 50 na miejscu.— Podajemy tę wiadomość, z któréj nie jeden z ziemian naszych w obecnym czasie, gdy tyle znaczy zaoszczędzenie robocizny, korzystać z niéj zechce, tém bardziéj, że to nie jest narzędzie dopiero doskonalące się, ale rzecz praktyczna, ze względu któréj znalazła tak rychłe rozpowszechnienie.

Ciekawym jest faktem drenowanie, jako usuwające wilgoć ze wszelkich budynków, nietylko jeżeli plac przed ich postawieniem był uprzednio drenowany, ale nawet z gmachów od dawna postawionych i przesiąkłych wilgocią. Wilgoć ta usuwa się z budynków przez założenie drenów w około fundamentu, które całą wilgoć z gruntu odprowadzą. W każdém mieście, a szczególniéj tu w Wilnie, rzadki dóm, w którymby nie było wilgoci pochodzącéj z gruntu obfitującego w Krynice, każdy zaś materjał budowlowy, z powodu swéj kapilarności, z łatwością napawa się tą wilgocią i powoli przeprowadza ją aż do najwyższych piąter. Po zaprowadzeniu drenów, cała wilgoć gruntu w skutek odprowadzenia jéj onemi, stopniowo będzie się zmniejszać, a stąd zmniejszy się wilgoć muru, tak, że po upływie pewnego czasu, cała wilgoć ze ścian i fundamentu, przejdzie do osuszonego gruntu, a stamtąd przez dreny ostatecznie odprowadzoną zostanie.— Z wielu za granicą robionych doświadczeń i zawsze z pomyślnym skutkiem, osuszono w tym roku gmach zakładu naukowego w Brandeburgu w Prenach, który dla zbytku wilgoci miał być już opuszczony;— bliżéj nawet nas, bo w Bobrujsku, w twierdzy koszara N. 20, z powodu wilgoci niezamieszkała, drenami osuszona, tak, że nic nie pozostawia do życzenia.— Zwracamy uwagę na tén środek łatwy a tak skuteczny, od czego trwałość budynku, zdrowie ludzi i całość złożonych rzeczy będą zabezpieczone.

Tegoroczne wymoknienie żyta, skutkiem już to śniegów, już nie stałéj wiosny, nie tylko u nas ale i za granicą dotknęło gospodarzy, a wielu ogromne przestrzenie musiało odorać.— Otóż w Prusach zebrani gospodarze-rolnicy długo radzili, czém stracone żyto zastąpić i na odoranéj ziemi co posiać, nareszcie opierając się na praktyce i wyliczeniu, oraz stosując się do potrzeb gospodarstwa i mając na względzie całą tę wielką budowę, którą nazywamy gospodarstwem, a którą tylko zestosunkowanie wszystkich czynników robi trwałą. Zważywszy, że żyto daje nam najwięcéj słomy a z nią podściołu, a zatém i nawozu, osądzili najracjonalniéj, że wymokłe żyto ozime tylko żytem jarem z najmniejszą dla gospodarstwa stratą zastąpione być może, to samo i pszenica ozima, jarą. Zastąpienie to, ma jeszcze i tę dogodność, że nie psuje systematu płodozmienności, gdy tymczasem siejąc na odoraném życie jarzynę, cały systemat się nadweręża, a w trójpolowém gospodarstwie, jarzynę po jarzynie siaćby wypadało. Potrzebowanie więc żyta jarego na nasienie było ogromne i cena jego ogromnie wzrosła, lecz wkrótce wyczerpnięto ilość jaka była.— Jest to fakt nauczający i u nas, gdzie często oziminy chybiają, a prawie co rok przy najlepszym urodzaju, jakich kilka morgów czy śnieg wyleży, czy robactwo w jesieni uszkodzi, czy nareszcie woda wiosną wymoczy, które odorywać trzeba, a które żytem jarém obsiać najkorzystniéj. I w tym roku, iluż to gospodarzy, gdyby mieli nasienie żyta jarego w odpowiedniéj ilości, ochroniłoby się od straty. Dla tego też należy zwrócić uwagę na ten gatunek zboża i w każdém gospodarstwie uprawiać go, aby mieć zawsze odpowiednią ilość nasienia w rezerwie. Nic w naturze nie ma zdziałanego na próżno i żyto więc jare Opatrzność dała nam jako środek ratunku, gdy ozimina chybi. Toż samo gdzie grunt po temu, powiedzieć można i o pszenicy jaréj.

Z radością dzielimy się z czytelnikami odebraną wiadomością i to pewną, bo i program leży przed nami, że i u nas tworzy się zakład naukowy i doświadczalny, ścisły związek z rolnictwem, rzemiosłem i sztuką stanowiący.— Mówimy tu o zakładzie chemji stosowanéj w Żytomierzu.— Jest to owoc bezinteresownego poświęcenia się człowieka czynem miłującego dobro publiczne, człowieka, którego wysokie uzdolnienie naukowe, zagranica oceniła nie raz i uwieńczyła medalami, nagrodami i publicznėm uznaniem, a tym jest p. Piotr Kopczyński.

Również wyczytujemy w Gaz. Rol. fakt nader piękny, t. j. ogłoszenie premjum rs. 100 za ułożenie elementarza dla ludu polskiego, w ich własném narzeczu. Premjum to ogłasza ks. Edwin Lubecki. Adres do Pińska.

Każdy gospodarz zna aż nadto dobrze wartość nawozu, wié że to jest podstawa i cała mądrość gospodarstwa, mieć go jak najwięcéj, a przecież jeśli już trochę w chodzeniu około nawozu stajennego, w postaci odchodów stałych utworzonego, zrobiliśmy się oględniejszymi i umiejętniejszymi, to uryna, jedna z najdzielniejszych nawozów, niemal wszędzie się marnuje. Ciekawe są zaiste badania tak agronomów, jak i innych ludzi nauki w tym przedmiocie i podane przez nich dane, które najlepiéj stratę gospodarstwa przez marnowanie płynnych odchodów wyjaśniają. I tak, każdy człowiek dorosły produkuje codziennie $1\frac{1}{2}$ funta uryny, t. j. $547\frac{1}{2}$ funtów rocznie, ilość prawie zdolna użyźnić 1 morg gruntu. Każda krowa wydaje 20 funtów dziennie, a zatém 7,300 funtów na rok, co wystarcza do nawiezienia 12 morgów. Koń daje dziennie $3\frac{3}{4}$ fun., a zatém rocznie $1356\frac{3}{4}$ funt., co może użyźnić 3 morgi.

Ukazały się w handlu księgarskim następne dzieła czysto gospodarskie, lub związek z nim mające: 1) Manuel de l'eleveur de chevaux par Felix Villeroy. (Przewodnik dla hodujących konie). Możemy śmiało powiedzieć, że hippika nie posiadała dotychczas podobnego dzieła tak ścisłego i z tak zdrowym poglądem na ten przedmiot. Każdy choćby najwięcéj i z literaturą i z praktyką obeznany, znajdzie tu wiele rzeczy nowych i na doświadczeniu opartych. 2) Hussarowski wydał pamiętnik dla gospodarzy, na wzór tego, jaki niegdyś Tow. Rol. w Król. wydawało. Jest to w saméj rzeczy książeczka do robienia notatek gospodarskich bardzo dogodna, wiele przypominająca; rubryki dobre, jednak wydanie, lubo po jednéj cenie, to rs. 1 jak w Warszawie, nie tak staranne. 3) Nakładem tegoż w Żytomierzu wyszło dzieło pod tytułem: Zasady gospodarstwa społecznego, przez Leopolda Jakubowskiego. 4) Gebethner i sp: O związku moralności z ekonomją polityczną, podług wykładu H. Baudrillart, opisał Jan Niemirowski. 5) Uwagi nad obecnym stanem robotników wiejskich w Królestwie polskiem, przez Ludwika Górskiego. 6) O podatkach gruntowych stałych w Królestwie, przez Wojciecha Trzetrzewińskiego.

Odniósł się tu do nas p. Filip Sunderland, uczeń niegdyś szkoły politechnicznéj Warszawskiéj, osobiście nam znany, który odbywszy podróż do Saksonji, Francji i Anglji, za powrotem, już od lat 30-tu zajmuje się fabrykami naczyń glinianych w Królestwie, już to prowadząc na swoją rękę fabrykę fajansów, kafli, naczyń kamiennych i t. p., już będąc dyrektorem innych fabryk. Otóż on wiedząc, że na Litwie podobne fabryki nie egzystują i naczynia fajansowe, gliniane, tak zwane kamienne, oraz kafle i t. p. są nadzwyczajnie drogie, gdy materjały, a szczególniéj drzewo są tu bez porównania tańsze, projektuje założenie takiéj fabryki u którego z tutejszych obywateli, w któréjby on był czy urządzającym, czy do spółki lub części dochodu dopuszczonym. Kwikcję złożyć obowiązuje się. W razie życzenia którego z pp. obywateli, adresować albo wprost do p. Filipa Sunder-

land w Miedzianéj Górze przez Kielce, lub do Redakcji Kur. Wil.

Wiadomości o urodzajach niepocieszające. Żyta nietylko u nas, ale za granicą, jako to: w Austrji, Prusach i Francji bardzo ucierpiały. We Francji uskarżają się na 6-cio-tygodniową suszę, która jarzyny mocno uszkodziła. Toż samo Wołyń, Podole, Ukraina, gdzie lubo oziminy nie złe, choć także miejscami uszkodzone, lecz znów grozi szarańcza, któréj, jak się w jesieni zakopała, nic ani ostrość i głębokość zimy, ani wiosenne chłody nie zaszkodziły.

Handel zagraniczny ożywiać się zaczyna i lubo nie notujemy znacznego podwyższenia cen, lecz chęć kupujących wielka i interesa większe łatwo przychodzą do skutku. Dom Aleksocki, jak i inne Królestwa, świetne robią interesa.

Jarmark święto-Jański obecnie w Warszawie odbywający się na wełnę, mimo ceny na ten produkt podniesionéj, pusty, dowóz wełny bardzo mały, chociaż oprócz krajowych i zagraniczni kupcy przyjechali. Tryki wystawione na przedaż mają wielki odbyt, bo też miejsca ustaloną mające reputację, takowe dostawiły, jak owczarnie Serocka, z Obor, z Poss. Klasyfikator Stejn jak zawsze, tak i teraz, sprowadził z zagranicy odznaczające się najwięcéj bajecznemi cenami, które przy obecném już znawstwie obywateli na hodowli owiec, żądanego effektu nie robią.

T. S.

PRZEGLĄD PISM CZASOWYCH.

Gazeta Polska (do *152*):

— Piszą z Poznania, iż po zamknięciu sejmu berlińskiego w d. 5 czerwca, posłowie polscy wrócili do domów, by po niewdzięcznych, ale potrzebnych i dzielnie przebytych trudach i goryczach parlamentarnych, zaczerpnąć pokrzepienia i osłody u ognisk rodzinnych, wpośród życzliwéj braci. Starożytna bajka o Anteuszu i na nich po raz tysiączny się sprawdza: znużonych i wyczerpanych walką, uścisk ziemi rodzicielki krzepi i odżywia. Tém bardziéj zaś potrzebują tego pokrzepienia, że wszystkie ich prace mozolne, prócz kilku mniéj znaczących szczegółów, nie wydały pożądanych owoców, dzięki temu systematowi przekory, o który wszystko co ma związek z interesem polskich prowincij w Prusach, bez skutku się rozbija. Posłowie nic nie przywieźli nowego swym mocodawcom; chyba że zrobimy wyjątek dla bardzo niepocieszném wiadomości, iż pomimo ich oppozycji uchwalone i temi dniami ogłoszone zostało prawo o nowem urządzeniu podatku gruntowego. Wedle tego nowego prawa, W. Ks. Poznańskie płacić będzie podatku gruntowego mniéj więcéj dwa razy tyle co dotąd. Rozkładając summę przypuszczalnie na W. Księstwo przypaść mającą, wypadłoby około 8 gr. polsk. z morga magdeburskiego. Stosunek ten na pierwszy rzut oka nie wydaje się przesadzonym, sprowadzi nawet dla kilku majątków, bezmiernie przeciążonych podatkiem ofiary z czasów polskich, ulgę znakomitą; jednakże, wedle zapewnienia korrespondenta, dla większéj części własności ziemskich, będzie bardzo dotkliwym i zaledwie opędzić się dającym ciężarem. Ziemia oczywiście nie zginie; ale w większym jeszcze niżeli dotąd stosunku pozmienia właścicieli. Nad rozkładem całego tego podatku, a mianowicie nad szacowaniem wartości majątków ziemskich, mającém służyć za podstawę rozkładu, czuwać będzie w Berlinie pod prezydencją ministra skarbu zasiadająca kommissja centralna. W skład téj kommissji wejdą, prócz komissarzy przez rząd mianowanych, reprezentanci interesów kraju, wybrani po dwóch na każdą z ośmiu prowincij, przez obie izby sejmowe. Na reprezentantów dla W. Ks. Poznańskiego wybrała izba panów hr. Koenigsmarck'a, izba zaś poselska p. Marcellego Żółtowskiego z Czacza posła Krotoszyńskiego na sejm berliński. Sprawa towarzystw kredytowych ziemskich w Poznańskiém wciąż jeszcze zostaje w dawném zawieszeniu, i każde z dwóch ziemstw obecnie istniejących, wlecze swój stary żywot podług przepisanéj djety. W dawném ziemstwie odbył się w maju wybór dyrektora prowincjonalnego na miejsce niedawno zmarłego ś. p. Kurcewskiego. Wybrano jednomyślnie na ten urząd obywatelski p. Józefą Morawskiego z Kotowiecka, posła ostrzeszowskiego na sejm berliński. Wybór winien być jeszcze zatwierdzonym przez ministra spraw wewnętrznych, ażeby prawomocność uzyskał. Chcąc przyśpieszyć i ułatwić urzeczywistnienie pomysłu szkoły rolniczéj przez tameczne centralne Towarzystwo rolnicze powziętego, dwaj obywatele gorliwi o dobro pospolite, pan Jan Działyński (syn nieodżałowanego śp. Tytusa) i A. Cieszkowski ofiarowali podobno folwarki czy też wsi całe do rozporządzenia Towarzystwa, już to na pomieszczenie zamierzonéj szkoły rolniczéj, już na urządzenie folwarku z gospodarstwem wzorowém. Wszystko to jednak zostaje jeszcze dotąd w zarodzie i w sferach dobréj intencji; skoro rzeczy obloką się w szatę czynu jasnego i dokonanego, zdać o nich bliższéj sprawy nieomieszkamy.

— Z ruchu literackiego w Poznańskiém, korespondent, oprócz rzeczy już przez nas notowanych, wspomina, iż u Merzbacha wyszła temi dniami dość gruba, odznaczająca się doborem i bogactwem, książka p. t. „Najważniejsze prawa tyczące się W. Ks. Poznańskiego," zebrał i wydał St. hr. Skórzewski. W Ostrowie czy też w Berlinie wyszła: „Dawna Polska ze stanowiska chrześcijańskiego rozważana," przez Marcellego Dłużniewskiego. O wartości tego dzieła niewiémy, bo szumnie brzmiący tytuł i szumniejsza nadeń reklama księgarska, jeszcze niczego niedowodzą.

— Z innego źródła donoszą, iż w powiecie wyszyńskim w W. Ks. Poznańskiém, duchowieństwo wspólnie z obywatelstwem wybrało z grona swego trzy osoby, które z obowiązku bezpłatnie służyć mają radą, wieśniakom tego obwodu i ludziom nieświadomym praw pruskich.

— Piszą z Medyki w Galicji pod d. 4 b. m., iż na dwa dni przedtém, między godz. 4 a 5 z południa, wyszła od strony Przemyśla ogromna chmura, z któréj poczęły padać bryły lodu wielkości kurzego jaja, co trwało przez pół godziny. Wszystko, czego tylko dosięgła w swym przechodzie ta klęska, zostało do szczętu zniszczoném: drzewa zostały prawie nagie, zasiewy zimowe zmierzwione i stłuczone do niepoznania. W wielu miejscach na kilkomilowéj przestrzeni, grad na stopę pokrywał ziemię.

— Na sessji rady państwa w Wiedniu d. 19 b. m. dr. Smolka miał mowę z powodu wniosku Mühlfelda co do niektórych praw zasadniczych. Przyznam się, powiada korespondent, że mnie to wystąpienie Smolki w sprawie wolności osobistéj bardzo ucieszyło: bo w mowie niezbyt długiéj, treściwéj i zrozumiałéj dla całéj izby, protestował Smolka przeciw idei lub przypuszczeniu, jakoby prawa strona, mianowicie zaś jego ziomkowie, sprzeciwiali się utwierdzeniu swobód osobistych. „Daliśmy tego nieraz dowody, powiedział mówca, i nigdy nas po stronie przeciwnéj niewidziano." Żeby zrozumieć całą wagę téj obrony, należy przypomnieć, iż Niemcy dla pojątrzenia ludności w Galicji, włudzają cichaczem w lud i głoszą nawet publicznie, iż szlachta tameczna gotową jest przy zręczności pokusić się o odjęcie praw obywatelstwa przez włościan nabytych. Potwarcze to przypuszczenie było już raz zbijane na sejmie lwowskim; głos p. Smolki był drugim na obradach publicznych w tym przedmiocie.

— Piszą z Grodna, iż staraniem miejscowego dziekana ks. Majewskiego, założoną tam została szkółka niedzielna dla dzieci, która się najszczęśliwiéj rozwija. Uczęszczających do niéj liczą do trzechset. Nauka religji, czytania, pisania i nieco arytmetyki składa cały ten początkowy programat, który z czasem rozszerzyć się może. Gorliwość i wytrwałość ks. Majewskiego wyższą jest nad wszelkie pochwały.

— Dla zwalczenia praktykowanéj opieszałości i lenistwa kobiét wiejskich, mianowicie żon parobków, komorników i tym podobnych robotników, powiadają, iż moralny przykład Służebniczek Marji może mieć znaczne powodzenie. W Księstwie Poznańskiém zgromadzenie Służebniczek Marji już się krzewi. Są to kobiéty wyłącznie ze stanu włościańskiego pochodzące, a wykształcone w seminarjum specjalném. Po ukończeniu bardzo prostego nowicjatu, Służebniczki Marji rozdzielają się po wsiach, gdzie je gmina i właściciel przyjmują, dając mieszkanie i ogród. Dwie z nich chodzą jak zwykłe wyrobnice na zarobek do prac wszelakich; trzecia zajmuje się szkółką i ochroną. Przyznawają, że wpływ tych kobiét, które szybko zyskują wpływ i znaczenie u ludu, na moralność jego jest bardzo znaczny.

— W Krotoszyńskiém w W. Ks. Poznańskiém, zdarzył się wypadek, który nietyle swą donioslością skutków, jak raczéj nikczemnością i szkaradą, uderzył wszystkich. Właściciel zaludnionéj Polakami wsi *Borzęciszki*, hr. Juljusz Stanisław Radoliński, niepodobał téj staropolskiéj nazwy swéj dziedziny i przekręcił ją na niemiecką *Radenz*. Z tego powodu przesłany doń został i wydrukowany w G. P. pełen szlachetnego oburzenia list od jego imiennika p. Romana Radolińskiego z pod Kalisza, kończący się temi słowy: „Przekonaniem jest naszéj rodziny, mieszkającéj w Królestwie Polskiém, że po takim dokonanym czynie, panie hrabio, niepozostaje na teraz nic więcéj ci do zrobienia, jak wyżebrać dla siebie germańskie nazwisko, a zrzec się polskiego, którego szanować nieumiałeś." Jednocześnie mieszkańcy i parafjanie borzęciccy zanieśli do pruskiego ministra spraw wewnętrznych protestację, przeciwko nikczemnemu krokowi hr. Radolińskiego. Minister przesłał tę protestację władzom poznańskim do stwierdzenia, azali parafjanie borzęciccy istotnie za dawną nazwą obstają. Komisarz obwodowy w Bosku ma w tym celu parafjan przesłuchać.

— Około 1 sierpnia r. b. wyjdzie w Warszawie *Książka Zbiorowa, ofiarowana Kazimierzowi Władysławowi Wójcickiemu,* składająca z artykułów wielu, chlubnie znanych, pisarzy krajowych. Prenumeratę przyjmują wszystkie znaczniejsze księgarnie tak w Warszawie jako i na prowincji, tudzież urzędy i stacje pocztowe i osoby w tym celu uproszone. Cena za tom jeden na pięknym papierze welinowym od 12 do 15 arkuszy druku wynosi w księgarniach i u osób uproszonych rs. 2, na stacjach pocztowych rs. 2 kop. 22½. Prenumerator po odbiór dzieła tam się zgłosić raczy, gdzie wniósł przedpłatę. Prenumeratorowie dzienników warszawskich, za przesłaniem do redakcji abonowanego przez siebie pisma, rs. 2, w jednéj z niém kopercie, książkę zbiorową otrzymają. Wszystkie interesa tego wydawnictwa dotyczące, załatwiają się u Adolfa Hennel, w mieszkaniu przy ulicy Nowe-Miasto pod N. 315, Listy wysyłane w tym przedmiocie pod powyższym adresem, winny być frankowane.

Co gubi pszczelnictwo nasze?

Zgubą naszego pszczelnictwa jest znacharstwo, w rozmaitéj występujące postaci. Stary pasiecznik naszego ludu przechowuje skrzętnie tradycje rozmaitych przesądnych sekretów, będących potworną degeneracją i dawnych pojęć, które w czasach kwitnienia w naszym kraju pszczelnictwa, jasnemi i zdrowemi być musiały. Była to kiedyś ważna bogactwa odnoga, kiedy aż powstało to narodowe przysłowie, „pszczółka, konik, i przenica, wywodzą z długów szlachcica„. Dziś wszystko zmarniało, a ciemnota zgrzybiałych opiekunów pszczelnictwa, do reszty niweczy tę gałęź zamożności krajowej. Lecz oto obudzający się od niejakiego czasu w kraju naszym popęd do intellektualnego traktowania wszystkich gospodarstwa odnóg, zajął się i pszczelnictwem. Napisano bardzo wiele o pszczołach i o ulach, a gazety nas co chwila obdarzają artykulikami, z dziedziny pszczelnictwa. Lecz cóż kiedy i tu znacharstwo i gusła często a gęsto w drukowanéj występują postaci, a na tym przemyśle krajowym, cięży wyraźnie jakaś klątwa, która go krzywi i do zupełnej chyli zagłady. Zaledwie bowiem gdzieś, któremu ze światłych przczelarzy powiedzie się rozpowszechnić cokolwiek lepszéj po kraju wiedzy, to ją wnet skrzywia jakieś nieoględnie podziennikach rzucone zdanie, ba nawet osobne nieraz dziełko szerzy błąd i ciemnotę, a lekkomyślnie paraliżując to, co poczciwe usiłowania ludzi swiatłych w tym zawodzie zdziałały. Swieżym tego dowodem jest list p. Aleksandra Pawłowskiego, zamieszczony w przeglądzie rolniczym Gazety codziennéj z dnia 24 grud. (5 stycz.) w N-e 5. Otym to liście chcę nieco obszerniej pomówić, usiłując powstrzymać rozpowszechnienie się błędnych wyobrażeń, podkopujących dzień za dniem do reszty najżywotniejsze prawdy i podstawy nauki pszczelnictwa.

W pomienionym liście ogłasza p. A. P. dwa zdania w zupełnej będące sprzeczności z tém, co już niewątpliwie o życiu pszczół wiemy.

1) Twierdzi on, iż nie jest prawdą, jakoby matka pszczelna mogła się wylęgać z każdego na pszczoły zniesionego jaja.

2) Że matka nieżyje 3—4 lat jak o tém wszyscy wiedzą, lecz jego zdaniem, żyje ona tylko rok jeden.

Pomimo to, że przegląd rolniczy namaszcza pana A. P. tytułem znawcy pszczelnictwa, i pomimo twierdzenia Redakcji, iż te jego zdania zasługują na upowszechnienie, ośmielam się otwarcie błąd nazwać błędem. Aby zaś udowodnić że oba powyższe twierdzenia są istotnie mylnemi, nie będę przytaczał czynionych w tej mierze niezliczonych doświadczeń i badań przez najświatlejszych naturalistów i pszczelarzy naszego wieku, którzy postawili dziś za pewnik niewzruszony, że matka pszczelna może być wygrzaną z każdego jaja na pszczołę zniesionego, i że matka lat cztery i pięć żyć może. Nie będę się zsyłał na powagę Dzierżona, Lubienieckiego i innych, użyję tu raczej skuteczniejszego środka, prostego empiryzmu i wskażę p. A. P. jak może sam siebie przekonać o mylności obu zdań swoich, radzę zatem zrobić w tym celu następne experymenta:

Co do zdania piérwszego, niech p. A. P. wyjmie w czerwcu albo w lipcu z pnia dzierżonowskiego, czy z ramowego, plastr pszczelny, w którym są jaja przez matkę płodną nałożone, albo jeżeli takich ulów nie ma, niech wytnie z jakiego bądź pnia prostego, kawałek plastra pszczelnego z jajami, niech obmiecie z niego wszystkie pszczoły, i ten plastr niech umocuje w ulu próżnym, dodawszy obok plasterek miodu. Teraz niech nazbiéra czy z pni starych, czy z wyszłych rojów, pszczół ze dwie kwarty, niech je dobrze przepatrzy, by nie było między niemi matki, i niech te pszczoły wpuści do swego próżnego ula, gdzie umieścił ów plastr z jajami, niech zasilkuje oczko, i ustawi go na trzy doby w miejscu zupełnie ciemném i spokojném.—Po trzech dniach niech wyniesie te pszczoły do pasieki, i dozwoli im latać. Już teraz zaglądając do ula, może przekonać się, że pszczoły będąc zamknięte, pozakładały już na niektórych komórkach z jajami kolebki mateczne czyli mateczniki, których będzie kilka czasem i kilkanaście, a gdy co 14 dni poźniej rozbierze i zrewiduje ten pień, znajdzie w nim już żywą matkę młodą.—To nigdy nie chybi—krocie ablegrów zrobiłem ja już przez wyjęcie matki płodnej z pnia musznego, a zawsze ten pień utraciwszy matkę swoją, założył mateczniki na czerwie pozostałym, i wygrzał sobie matkę młodą. Przy tylu ablegrach nie miałem ani jednego zdarzenia, by pszczoły osierocone, byle miały w ulu jaja lub robaczki, nie założyły na nich mateczników, i matki nie wygrzały. Jest więc faktem nie zbitym, że z jaj pszczelnych może być w potrzebie wygrzana matka.

Ale trzeba jeszcze przekonać p. A. P. że *z każdego* jaja pszczelnego bez różnicy, nawet z każdego robaczka pszczelnego, pokąd nie zostanie zasklepiony denkiem, może być wygrzana matka—w tym celu niech zrobi p. P. experyment następny: Niech dobędzie plastr z jajami pszczelnemi czy z robaczkami, i niech obmiecie z niego pszczoły. Teraz niech poszuka z drugiego pnia plastr taki, na którym są pozakładane swieże mateczniki jeszcze nie posklepione. W takich matecznikach znachodzi się jak wiadomo, robaczek przeznaczony na matkę, oblany do koła obficie massą do galarety podobną, którą mleczkiem zowiemy. Otoż, niech p. P. weźmie mały pęzlik„ jakowych używamy do malowania farbami wodnemi, niech na ten pęzlik nabierze z matecznika owego mleczka, i niech tém mleczkiem nakrapia jaja, czy robaczki pszczelne leżące na dnie komórek na plastrze drugim, tak, aby te jaja czy robaczki tém mleczkiem cokolwiek zostały pokryte. Niech tym sposobem zaopatrzy w mleczko dziesięć czy dwadziescia komórek na plastrze, gdzie mu się podoba, na środku czy po krajach, pokotem czy wyrywkami, a uczyniwszy to niech wstawi ten plastr do ula próżnego wraz z kawałkiem miodu, niech doda pszczół ze dwie kwarty, poczém niech zasitkuje ul, i trzy dni w zaciemku zachowa, wszystko, jak wyżej mówiłem. Po trzech dniach niech rozbierze i zrewiduje ten pień, a będzie widział, że pszczoły na tych wszystkich komórkach, które mleczkiem był zakropił, pozakładają mateczniki, z których w swym czasie dorodne matki wymnożą się. Gdy więc jest w mocy pasiecznika zmusić pszczoły, że muszą wygrzać matkę z każdego jaja, czy robaczka pszczelnego, którego on im wskaże; jest to oczewiście dowodem namacalnym, że *z każdego* jaja czy robaczka pszczelnego może być wygrzana matka, a tém samem jest dowiedzionem, że piérwsze zdanie p. P. w przeglądzie za niezawodne ogłoszone, jest tylko błędem niezawodnym.—Muszę tu jednak dodać tę uwagę, że pszczoły, gdy mają na tymże samym plastrze wybor między jajami i robaczkami, zakładają mateczniki zwykle na robaczkach, nie zważając na jaja, bo wiedzą instynktowo, że tym sposobem o kilka dni prędzéj matki się dochowają. Dla tego trzeba do experymentu tu wskazanego, użyć albo kawał plastra taki w którym są same swieże jaja, albo w którym są same tylko robaczki niezasklepione, a wtedy próba nigdy nie zawiedzie.

Co zaś do drugiego zdania, jak długo żyje matka, niech p. P. zrobi sobie experyment taki:

W czasie rójki niech osadzi silnego drużaka, w którym, jak wiadomo, jest zawsze matka młoda tego roku urodzona. Gdy ta matka oblеci się z trutem i zapłodnieje, i pokaże się już od niej czerw pszczelny kryty, niech p. P. wydobędzie tę matkę, i utnie jej nożyczkami jedno skrzydełko, co matce już zapłodnionej wcale nic nie zaszkodzi—Będzie więc matka tym sposobem wyraźnie naznaczona—Można też naznaczyć skrzydło matki mocnym roztworem indychtu a niebieska ta farba nie zniknie, trzeba jednakże dla pewności te farbowanie powtarzać co wiosny. Zdarzają się też czasem matki żółto pstrokate, tak wyraźnie odznaczone, że ich i bez cechowania z pewnością rozpoznać można. Gdy tedy drużak z tą matką naznaczoną przezimuje, i na przyszły rok przyjdzie do siły, nie trzeba czekać aż się sam będzie roił, gdyż matka bez skrzydła, spadłaby na ziemię, i zginęłaby; dla tego trzeba ją wypędzić z pszczołami, to jest, zrobić z nią wygona, osadzić ten rój w nowym ulu, i przeszkodzić, aby się ten rój z matką naznaczoną tegoż lata nie poroił. Postępując z tą naznaczoną matką w ten sposób przez kilka lat, przekona się p. P. sam, że tę samą matkę znajdzie do trzech lat prawie zawsze jeszcze żywą, bardzo często zostanie ją jeszcze w czwartym roku, a niekiedy, lubo rzadko, nawet piątego roku doczeka. Tym sposobem, przekona się p. P., że zdanie jego, jakoby matka jeden rok tylko żyła, jest istotnie błędem namacalnym.

Tak błędnych zdań jak te, które w swym liście p A. P, objawił, już w naszych czasach, ani mieć, ani je ogłaszać nie wypadą. Dziś nauka chowu pszczół stanęła na tak wysokim stopniu doskonałości, już prawie nie ma tajemnicy w życiu tego pracowitego owadu, którаby z gruntu wyjaśnioną nie była. A kraj nasz z dumą poszczycić się może tém, że ma w ojczystym języku dzieło, któremu równego żaden kraj nie posiada. Dzieło będące owocem 40 lat cichej, swiatłej, i wytrwałej pracy znanego galicyjskiego pszczelarza Juliana Lubienieckiego (a) tego weterana pszczelarzy polskich.—Dzieło to nosi tytuł „Dokładna praktyczna nauka dla pasieczników„ a tak jest jasnem i zupełném, że nic do życzenia nie zostawia. Jeżeli ono jeszcze nie wykorzeniło u nas zgruntu przesądów, jeżeli dotąd nie rozprzestrzeniło zdrowych w pszczelnictwie wyobrażeń, i nie powstrzymało potopu bezzasadnych mędrkowań, to chyba tylko dla tego, że niestety, dotąd nie jest ono jeszcze upowszechnioném po kraju naszym tak, jak na to zasługuje. Już rok jak to arcydzieło wyszło z druku we Lwowie, a z boleścią wyznać muszę, że dotąd nigdzie po za obrębem Galicji nie spotkałem się z najmniejszą o niém wzmianką (b) Oprócz dzienników galicyjskich, które się nim dosyć napieścić i nacieszyć nie mogą, dzienniki reszty kraju naszego zupełnie milczą o tym najswietniejszym meteorze pszczelniczego piśmiennictwa. Nawet na żadnym z katalogów nowych książek nie znalazłem go wcale, oprócz na okładce Encyklopedyi powszechnej. A zaprawdę jest to jedyna w świecie książka, którą każdy pszczelarz z profesji, każdy choćby mniéj rzeczy swiadomy lubownik pszczelnictwa, mieć u siebie powinien. W niéj jednej znajdziesz trzeźwe i zdrowe rady we wszystkich pszczelnego gospodarstwa przygodach, wyłożone tak umiejętnie a zrozumiale, tak sumiennie a praktycznie, że bez największego uwielbienia czytać ich nie podobna. Praktykując sam podług zasad P. Lubienieckiego, słów znaleść nie umiem na wyrażenie mu wdzięczności za dzieło, które mnie od niejednéj wybawiło klęski, i któremu niezawodnie kraj nasz zawdzięczać z czasem będzie, powrót bogactwa roztrwonionego guślarstwem naszych pasieczników. Powstrzymać się tu nie mogę od zacytowania kilku ustępów z recenzji p. Nabielaka umieszczonej w Przyjacielu Domowym Lwowskim pismie mniej tutaj znaném.

„Pan Lubieniecki piszę swoją naukę nie dla wielkich panów, ale dla pasieczników, nie dla ludzi o gustach wybujałych, ale dla prostaczków; język też jego jest skarbcem, do którego po wzory uciekać się powinni ci, co to niby coś dla ludu piszą, Trzeba mieć dar z nieba, aby módz pisać tak jasno, nauczać tak sumiennie, przekonywać tak głęboko, a pomimo tej autorskiéj wyższości, umieć w dykcji unikać uniesień i wyskoków języka, zawsze mówić to, co się chce, i co potrzeba powiedzieć, a wszędzie na każdej karcie zachować język prosty, zrozumiały, jędrny ludowy a przytem poprawny. Pasiecznik znajdzie tam wszystko, co tylko do jego zawodu jest potrzebném, a miłośnik badań przyrody napotka mnóstwo odkrytych tajemnic. Przejęty głęboko tą prawdą, że to co się dotąd robi w pszczelnictwie, źle się robi, p. L. jest nie ubłaganym dla ciemnoty, tamującéj postęp—i ci łoszcze ją niemiłosiernie. Uderza jak taranem w starą pasiekę, wyciąga ręce po jéj bożki, chciałby je rozbić; woła: otworzcie, idę z nauką i słyszy niestety, jak zapadają rygle przed nim, jak się przednim zamykają. Ile doznaje niespokojności ten polski nasz Dzierżon, ile rospaczy! „Oni mi nie wierzą,—oni mnie nieposłuchają... ale pełńmy naszą powinność... I chwyta na nowo za pióro, i ciągnie daléj swoje nieoszacowane dzieło. Zdaje mu się, że jeszcze mało powiedział, że słabo polecał przedmiot, że mu się nie udaje przekonać, szczególnie niedowiarków, i poraz dziesiąty, setny napomina, przestrzega, prosi, uczy, boleścią doprawdy, jak wieniec cierniem przepleciona jest ta nauka jego.

Józef Znamirowski.

a) Od siedmiu łat, założył p. Lubieniecki w Przemyslanach w obwodzie brzezańskim w Galicji publiczną szkołę, dla kształcenia praktycznego pasieczników. Uczęszczają do niej licznie nie tylko uczniowie z Galicji, lecz także z Królestwa i z Cesarstwa. Wielu dobrych pszczelarzy wydała już ta szkoła. Kurs rozpoczyna się 1-go maja a trwa do ostatniego października. I w tym roku będzie szkoła tą otwartą.

b) Dowiedziawszy się prywatnie z Galicji, że dawno zapowiedziana nauka dla pasieczników p. L. już wyszła z druku; po wszystkich jej zaraz szukałem księgarniach, a nieznalazłszy, musiałem się udać do samego p. L., od którego dopiero dostałem szacowne te dzieło w 3 tomach z 67 rycinami za 2. rub. sreb.

KORESPONDENCJA
KURJERA WILENSKIEGO.

Washington *d. 30 maja.*

Od dnia 1-go maja nie wiele zaszło wypadków, ale rząd nasz federacyjny w Washingtonie coraz się więcéj pokrzepia ofiary; w gotowym groszu, kredytu, w ludziach i zapasach przybywają więcéj niż się spodziewał prezydent i jego gabinet.—Kanada, Szkocja, siłą pomocy w broni i w ochotnikach. Zdaje się że największą nadzieję konfederacja południowa pokłada dziś w przyjęciu, jakie spotka jéj kommissarzy w europejskich dworach. Zdaniem ludzi żadnemi teorjami lub niekonsekwentnym zapałem kierowanych, uznanie to prędko nastąpić niepowinno, sądzą oni bowiem że Europejskie rządy lepiéj muszą być zainformowane o istotnych kondycjach, słabości, pobudkach i zasobach Południa. Niepotrzeba orlego oka badaczowi, aby spostrzegł, ile zgniłego jest w żywiole konspiracji od lat 30 snutéj, która tak mało mogła zrobić na prostéj drodze dla principium swego, acz miała wolne ręce, i która tak szybko musiała się pokazać czem jest w istocie. Skargi przeszłe na północną przewagę rosnącą nazywano zrazu hypokryzją, purytanizmem, merkantylizmem, subversją zdrowych zasad towarzystwa, dziś zamieniono na głośne oświadczenia przeciw obecności na południu białego wyrobnika, rzemieślnika i obrabiającego własną rolę rolnika; na oburzenie przeciw rządowi, nadającemu równe prawa dla wszystkich; na konieczną potrzebę odżywienia handlu murzynami, na żądzę większéj liczby urzędów, reprezentantów, a mianowicie posłów i t. p., nakoniec na westchnienie gorące stworzenia klassy rządzącéj. Ruch secessyjny zrazu wszystko zagarnął, przytłumił, teraz jednak mimo powiększonéj liczby stanów do secessji przystępujących, przyjaciele dawnéj Unji organizują éj się i smią występować przeciw zuchwałéj secessji. PP. Johnson senator i Bronslow proboszcz w Tennessee urządzili tak swe szeregi, że dziś otwierają w Knoxville publiczne zebranie w imie unji. Czterdzieści pięć powiatów zachodniéj Wirginji dały 30,000 z okładem głosów za unią, a ledwo 4500 za secessji ordonansem. Część ta Wirginji stanowczo się bierze do oderwania się od wschodnio-południowéj, aby nowy stan utworzyć i nie dać secessji, byłemu senatowi z Wirginji p. Mason, który nową zasadę wolnego głosowania ogłosił w liście swym okolnym do Linezburgskiéj Gazegty, powiada on wnim: „że każdy musi wotować za secessją w Wirginji, jeśliby ktoś miał jakieś skrupuły co do saméj secessji ruchu, może natenczas wstrzymać się od wotowania, ale jeśliby kto chciał wotować za unią i przeciw secessji, powinien pierwićj oddalić i wystąpić z Wirginji." W Arkansas nie wszystko popiera dyzunią, kędy mianowicie liczono na Indian łakomych łupu i pożogi. W Alabamskich górach i w saméj Mississippi znajdują się ochotnicy, którzy wydzierają się do szeregów federacyjnych, mimo bezporównanéj czujności i surowości przeciw podobnym zachciankom, ze strony Montgomerskiego rządu. (*) Zajęcie Baltimory 13 b. m. a z nią całego Marylandu, dnia zaś 25 b. m. Aleksandrji i innych punktów w Wirginji przez federacyjne wojsko wykazało całą sztukę i przeniewierstwo w narzucaniu secessyjnych rozporządzeń. Schwytane przed siedmią dniami wszystkie telegraficzne od dwóch lat korrespondencje we środkowych i północnych stanach odkryły kto i ile przykładał ręki do zdrady. Wielu oficerów, którzy w pierwszym popędzie secessyjnym podali się do dymisji, nie tylko żałują kroku, ale gotowi go naprawić, byleby im pozwolono. Spieszny nader ustęp Wirgińczyków secessjonistów, przed przekraczającém Potomakę wojskiem federacji, tłumaczą secesjoniści: przyzwoleniem oddania dawnéj własności districtu Columbia. Tak nie rozumowano temu cztery tygodnie, kiedy grożono napaścią na bezbronny kapitol, i kiedy nietylko wirgińską ale i marylandską zapowiadano odebrać koncessją przez usta p. Walker sekretarza wojny w Montgomery. (**) Zdaje się że przez długie lata zaprzeczany przez południowców, patrjotyzm północy, który z taką jednomyślnością, gotowością i wystąpieniem objawił, pomięszał szyki zanadto lubiących się przechwalać szczodrobliwością i gościnnością południowych panów, szczególniéj że nie mogli ani tak prędko, ani na tyle się zdobyć, mimo ciągle stawianéj naprzód reputacji, wytrwałości, nieugiętości, kawalerszczyzny nowoczesnych niby Oligarchów co chcieli odrazu stanąć obok Europy arystokracji, jak gdyby ta ostatnia, obyła się bez długiéj historji, dłuższych prób i tego co zwą francuzcy heraldycy: „*noblesse oblige'*" Dziś do harmonji pewnéj dowiedzionéj Północy przybyły Delawara, Maryland Virginia zachodnia, Kentucky, i Misooui, tymczasem bardzo ona niepewna między secessionistami. Nikt nie wierzy w głoszoną lojalność murzynów; w półki *mulatów* gotowych zajechać kraje yanków, i mścić się za panów swoich, gdy te pany muszą na noc zamykać murzynów w kalabasach, i gęste warty stawiać w koło *kuorters*. Bawełna, owa na-

*) Dziennik Lwowski Głos w korrespondencji swójéj z Ameryki pod datą 1-go maja n-rze 100 jest wprowadzony w błąd bardzo antyjeograficzny, gdy powiada że p. Lincoln zbiera wojska w Alabama, gorsze błędy są częstsze w innych pismach, które mi się zdarza widzieć zapewne z gazet francuzkich liczą daty, miejsca i ocenienie.

**) Przy zajęciu Aleksandrji zginął jeden tylko, a tym był półkownik E. Ellsworth, wielkich nadziei młodzeniec, zaledwo 24 lat mający, zabity on został z zasadzki, przez Jaksona właściciela hotelu Marshall właśnie kiedy Ellsworth schodził z góry kędy Zjed. Stanów chorągiew zatknął. Jackson został rozsiekany przez otaczających Ellswortа w sieniach żuawow. Gazety secessionistów zdają się tracić i cierpliwość i nadzieję, bo z okoliczności tego mordu zwą Ellsworta daring scoundrel, tak jak prezydenta Lincoln tipsy knave albo cowardly dumkard, epiteta za grube dla straganów, nawet niemające exkuzy prawdopodobieństwa, gdyż pierwszy był wyrazem poświęcenia, drugi nigdy nic nie pije, zdają dowodzić przegranéj z góry i złéj sprawy.

dzieja cała południa owszem ów *król*, jak go zwać się przyzwyczajano w południu, bez którego Anglja mrzeć głodem miała, spadła na cenie jak murzyn co go obrabiał, bo za którego przed 6 miesięcy dawano f. 1600, dziś ledwo f. 500 ofiarują; bawełna tego roku połowę pola zwykłego pokryje, bo trzeba o ziemniakach i kukurudzy pomyśleć, o artykułach słowem które dotąd obficie i tanio dostarczała północ. Na rok przyszły ten lekki king lottow, porządkiem rzeczy więcéj straci na swojéj powadze. Ci co znają tok rzeczy handlarskich, zaręczają że nigdy Południe nie odzyszcze tego co dziś straci w targach bawełny, owszem daj Boże, aby go zaniechać niemusiała 1-ód dlatego że bawełny daleko jest więcéj w Indjach Wschodnich i Zachodnich, i taniéj ją mieć można tam niż gdzie indziéj, tyle jeno otworzono drogi i komunikacje, a które kapitał angielski jest nie tylko w stanie wykonać, lecz ma pobudki zachęcające do rozpoczęcia; bo one lepiéj niż inne środki zabezpieczą od przyszłych rzezi Delhi, Looknow i t. p. 2-e że otworzone raz nowe drogi, nowe targi, kupiec wprowadzony na nowe rutyny i rozpoczęwszy nowe stosunki, nie zechce wracać do dawnych, nad którémi wisi groźba niepewności lub kombinacji podobnych do tych co dziś zubożają Południe i jego przemysł paraliżują na czas nieokreślony. Uspokojenie secessyjnych zachętek w stronach jednych, zajęcie ważnych wojennych punktów, blokada ściślejsza z dniem każdym, odejmuje zasoby wszelkie, żywności, wojenne i handlowe środki odbierając; to są tego nieszczęsnego korzyście jakie rząd otrzymał. Oprócz oddanéj fortecy Sumter w Czarlestońskiéj odnodze, kędy załoga nie poszła wcale w niewolę, jak chcą niektóre europejskie dzienniki zapewniać, (obacz Głos i dziennik Poznański), trzyma wojsko federacyjne ważne stanowiska, w Key wat, i na wyspach Tortugus, dwa naprzeciw najpołudniowszego cyplu Florydy leżące punkta, zaopatrzenie portu Pickens pod Pensacolą i Monroe pod Norfolk tak są niedogodne dla południowców jak dla nich trudne bez floty bo zdobycia.

(d. n.)

Petersburg, *w czerwcu 1861 r.*

Zamknęliśmy rok akademicki, rok dość płodny w wydarzenia, które, tworząc jakąś anomalję, wychodziły ze zwykłéj kolei surowéj powagi uniwersyteckiéj. Studentów z wolnymi słuchaczami, było, w roku upłynionym, przeszło 1,600, z tych około 400 polaków z Królestwa i gubernji zachodnich: w r. 1855 wszystkich słuchaczów było tylko 400. Mieliśmy i miłą niespodziankę; po raz pierwszy w auli uniwersytetu w języku polskim broniono rozprawy na stopień Magistra Praw polskich: *P. Władysław Cholewiński* rozprawę „o stosunkach majątkowych między małżonkami, w razie niezawarcia umowy przedślubnéj, podług kodeksu cywilnego polskiego“ i p. *Stanisław Budziński* professor tutejszego, uniwersytetu rozprawę „o powadze rzeczy osądzonéj w processie cywilnym i kryminalnym, oraz o wzajemnym ich na siebie wpływie“. Oba magistranci wywiązali się z tego najświetniéj i zostali uwieńczeni oklaskami rzęsistemi od licznéj publiczności. Rozprawy ich są drukowane tutaj.

Na rok następny zapowiedziane są ważne zmiany, pomiędzy innémi, przywrócenie egzaminów rocznych w każdym kursie. Nie wchodząc w rozbiór, czy takowe egzamina są potrzebne w Uniwersytetach w ogóle, dla rossyjskich jednak, zdaniem naszém, mogą mieć dobrą stronę. Wprawdzie młodzież nie będzie mogła wracać do domu już w miesięcu marcu, jak to miało miejsce dotychczas, kiedy wykład nauk kończył się przed świętami wielkanocnemi, poczem następowały egzamina na stopnie; lecz za to będzie wiele innych rzeczywistych korzyści, a choćby i ta, że wdroży się do ciągłéj pracy naukowéj mimowolnie, a w stolicy, gdzie nieocenione skarby wiedzy stoją otworem dla wszystkich w Bibljotece publicznéj, można bardzo pożytecznie użyć czasu, swobodnego od prelekcji Uniwersyteckich. Nasi najznakomitsi uczeni i pisarze, przybywają tu umyślnie, ze wszystkich krajów polskich, dla pracowania w tym księgozbiorze, nader zamożnym w rękopisy i dzieła dla dziejów i literatury naszéj. Niezmordowana działalność Dyrektora Bibljoteki publicznéj *Barona Korfa*, od dziesięciu przeszło lat wciąż zbogaca i tę gałęź płodów umysłowych świeżemi nabytkami, a wzorowa tego dostojnika uprzejmość, czyni je dostępnémi w każdym czasie dla naszéj młodzieży. Urzędnicy też Bibljoteki, idąc za przykładem wysokiego Naczelnika, udzielają się z największą gotowością zwiedzającéj i czytającéj publiczności tak dalece iż, śmiało możemy rzec z własnego doświadczenia, nie dadzą się wyprzedzić bibljotekarzom zagranicznym w wiadomościach naukowych i w uprzedzających usługach. „Z ostatniego sprawozdania p. Dyrektora dowiadujemy się że w roku upłynionym podczas lata p. Iwanowski Antoni Bibljotekarz tego zakładu był posyłany z rozmaitémi poleceniami bibljograficznemi do gubernji zachodnich Królestwa, w. ks. Poznańskiego i Galicji, gdzie, ze zwykłym sobie zapałem do poszukiwań bibljograficznych, najstaranniéj obejrzał publiczne i prywatne księgozbiory, tudzież składy, pokryte kurzem wiekowym, bukienistów w Wilnie, Warszawie, Krakowie, Poznaniu, Lwowie, nabył dla Bibljoteki publicznéj 2,800 tomów dzieł po największéj części nadzwyczaj rzadkich i rzucających nowe światło na bibljografją polską, i pozawierał stosunki z uczonymi i księgarniami na korzyść tegoż zakładu.

Dostojny Dyrektor pragnąc także uzupełnić katalog oddziału Bibljoteki publicznéj nazywającego się *Russica*, to jest dzieł w obcych językach, odnoszących się do wszystkich krajów i prowincji, należących do państwa Rossyjskiego, we wszystkich gałęziach wiedzy ludzkiéj, a do czego wchodzi prawie całkowite piśmiennictwo polskie, kazał tymczasowo wylitografować, dla własnego Bibljoteki użytku, takowy spis pod tytułem „kartek korekturowych (Correcturbogen, feuilles d'épreuves du Catalogue)“ i rozesłać je kilku znanym miłośnikom bibljografij, aby one przejrzeli, sprostowali i dopełnili: jakoż otrzymano już od niektórych żądane poprawy i dodatki; z tych najinteresowniejsze i bogate w szczegóły, zwłaszcza do literatury polskiéj, są naszego uczonego p. *Franciszka Radziszewskiego*, najwłaściwszego sędziego w tym przedmiocie, który przygotował do druku dwa dzieła w wielkich rozmiarach, pierwsze pod tytułem „*Słównika bibliograficznego*“ i drugie „*Słównik jeograficzny*“, oba wyłączne dla piśmiennictwa i krajów Polski, lecz, na nieszczęście, za długo wyglądają one Mecenasa. Gdyby hr. *Włodzimierz Plater*, chętnie wspierający wszystko co jest pożyteczne i zaszczytne dla imienia polskiego, obrócił cząstkę swych dostatków na ogłoszenie tych dzieł, bez wątpienia wielką zrobiłby przysługę dla ojczyzny.

U p. Ohryzki wychodzi teraz na widok publiczny „*Frytjof*, poemat bohatérski we 24 pieśniach“ saga Islandska, utwór Szwedzki Tegnera, pełen poezji, którego przekładem zajął się i dokonał go p. *Jan Wiernikowski*, znany zaszczytnie w naszéj literaturze z wzorowego tłumaczenia Od Pindara, tudzież poezji biblijnéj i perskiéj, rozrzuconych w dzienniku Wileńskim, Dziejach dobroczynności i w Noworocznikach Wileńskich, mąż zacny, zasłużony, niegdyś towarzysz i przyjaciel Mickiewicza. Jak zaś z téj nowéj pracy się wywiązał, najlepiéj przekona kilka urywków, na los szczęścia wziętych:

„Nie! dzielność męża kobietę zachwyca,
Szlachetna śmiałość wielbić siebie każe;
Jak twarda z czołem godzi się przyłbica,
Tak m o c i Piękność rade chodzą w parze!

Więc młodzian męskich pożąda zapasów,
Sprawa łowiecka duszę mu porywa:
Bez dzidy, miecza, w ciemnéj gęstwie lasów,
Na bój on śmiało niedźwiedzia wyzywa.

Piérwszy kwiat z łona ziemi wystrzelony,
Piérwszy poziómek zrumienionych pączek,
I piérwszy kłosek złotem ubarwiony
Jéj on przynosi, jéj składa do rączek.

Tak to silne i potężne obrazy oddaje nasz tłumacz, tak znowu i tkliwe malować umie, a gdybyśmy wybierać między niemi chcieli, tobyśmy musieli całość tutaj wypisać, tak przekład jest wszędzie sobie równy, a oryginał zawsze arcypoetyczny! *A. Muchliński*,

Królewiec, *d. 24-go czerwca 1861.*

Czas zeszłego tygodnia był ciepły i przyjemny. W sobotę mieliśmy niezwykłą ulewę.

Na angielskich targach wygląda jeszcze spokojnie, bo dowozy soli z kraju, jak z zagranicy wolnieją. Targi pszeniczne jednak coraz słabną. Piękne gatunki tylko o 2 szyling, taniéj umieszczać się dawały; na podrzędne zaś ziarno nie zwracano żadnéj uwagi; słowem handel zbożowy w Anglji pozostaje od pewnego czasu w nader przykrem położeniu, które nadal rezultat żniwa zadecyduje.

Nieustannie pomyślny stan powietrza mocno usposobienie targów hollenderskich sparaliżował. Pszenica według ostatniéj depeszy o 15 flo, żyto o 5 flo, w Amsterdamie w cenie zredukowało. Przy ogólnem tem obniżeniu cen kupujący z małém zaufaniem i ochoczo przystępują do interessów.

W Norwegji trzymało się żyto przez pewien czas dość dobrze. Kiedy jednak na raz z Peters. wiele tego ziarna spłynęło; odbyt stał się po zniżonéj cenie znacznie trudnym.

Królewiecka giełda przedstawiała przez cały tydzień smętną postać. Pszenica i żyto jakoż zboże jare w cenie się obniżyło bez najmniejszéj nadziei poprawy. Brak okrętów i śpichrzów nieustannie wprawia jeszcze nasz handel przy słabych cenach w kłopotliwy stan.

Płacono na giełdzie naszéj:

	za szefel Pruski	z doliczeniem 17% agio.	korzec Warszawski.			
	funt. holl.	sgr.	złp.	gr.	złp.	gr.
pszenicy jasnéj z wagą	129—	86—88	46	10	47	12.
dtto żółtéj „ „	127—	80—	43	7		
dtto czerwonéj „ „	127—	81—	43	21		
ż y t a „ „	116—120	42½ 45	22	27	25	6.
„	122—123	47—	25	27		
dtto na odstawę w Czerw.	120	46	24	23		
„ „ w Lipcu						
Żyta na odstawę w Sierp. i Wrześniu	120	46½	25			
dtto na odstawę na Wrześ. i Paździer.	120	47½	25	21		
jęczmienia wielkiego „	100—106	35—40	18	28	21	19.
„ małego „	95—102	32—37	17	9	19	28.
o w s a „	74— 75	28	15			
grochu białego „		45—58	25	6	31	7.
„ burego „		50—75	27		40	18.
„ zielonego „		65—75	35	4	40	18.
b o b u „		55—70	29	23	37	23.
W y k i „		30—50	16	7	27	
siemienia lnianego z wagą	108—116	75—85	40	16	45	27.
ditto w gat. śred. „	104—110	60—75	32	14	40	16.
ditto w pod gatun. „	100—110	50—68	27		35	4.

Koniczyny czerw. p. centn. od 5—15 Tal.
dtto białéj „ 10—18 Tal.
Tymoteuszu „ 6—10 Tal.
Spirytusu 8000% Trao. z naczyniem. Trao. 20 ⅔.

Kursa zamian: Londyn 3 mc. 199½. Amsterdam 71 dni 100 11/12. Berlin 2 mc. 99⅔. Hamburg 9 tygodni 44 13/24.

Rubel zamienia się za 28⅔ sgr.

Agencja Domu Nadniemeńskiego J. G o ś c i c k i.

WIADOMOŚCI, BIEŻĄCE.

— Dnia wczorajszego t. j. we Czwartek 22 czerwca z powodu przypadającej uroczystości Bożego Ciała, odbyła się ze zwykłą świetnością processja do czterech ołtarzy urządzonych przy kościele katedralnym, przy kościele s-to Jańskim, w Ratuszu i przy froncie, domu Platerów.

Celebrował podczas całéj uroczystości ks. Stanisław Adam Krasiński biskup Wileński, w assystencji kapituły i całego duchowieństwa i po skończonéj processji, błogosławił ludowi, na placu katedralnym.

Rzecz godna uwagi i poszanowania, że pomimo wązkich ulic i kilkadziesiąt-tysięcznego zgromadzenia wiernych. ścisku nawet nie było; cały obchód odbył się ze wzorowym porządkiem, bo każdy z obecnych był przenikniony do głębi świętością religijnego obrzędu.

— Dnia wczorajszego przybył do Wilna Włodzimierz hr. *Plater*, kurator szkół w Żytomierzu.

— List z Wilna do *Przew. ekon.* zawiera następującą wiadomość: »Słyszeliśmy, że temi dniami przyjeżdżał do Wilna niejaki p. Tuchmann z Bawarji i zawarł umowę z tutejszymi piwowarami o dostarczanie im chmielu, skoro koléj żelazna otwartą zostanie. Powiadają, że tenże p. Tuchmann zwiedził też inne miasta leżące wzdłuż kolei żelaznéj, celem zawarcia podobnych umów z piwowarami.« Rzecz to w istocie szczególna, i gdyby skutki takich projektów miały wyrosnąć na Litwie, byłaby zawstydzającą dla kraju rolniczego, który sam niegdyś chmiel wywoził za granicę. Rzucaliśmy się niejednokrotnie, z mniejszém lub większém niepowodzeniem na przedsięwzięcia nieodpowiednie stanowi ekonomicznemu kraju, a doznawszy cierpkiego stąd zawodu, staliśmy się podejrzliwi i niedbali w rzeczach doświadczonéj pewności. Taki właśnie los niezasłużony spotkał i uprawę chmielu, że dziś trzeba aż jakiegoś przybysza, coby idąc za dobrze obrachowaném łakomstwem, w swéj pochopności złożył nam dowód pożytku z téj gałęzi przemysłu rolniczego. Spodziewamy się, iż ten fakt szczególny otworzy oczy naszym rolnikom, posiadającym grunta sposobne do uprawy chmielu, i że ci niedopuszczą, abyśmy byli świadkami najpotworniejszego widoku: że kraj prawie wyłącznie rolniczy sprowadzać pocznie na własny użytek surowe płody rolnicze, z pod téj samej szerokości geograficznéj! Konkurencja w tym przedmiocie niemoże wypaść na niekorzyść krajowców.

— Ludność Królestwa Polskiego wynosiła w roku 1816 2,717,287 osób, w r. 1829 4,137,634, w 1836 4,251,334, w 1839 4,352,965, w 1846 4,867,129, w 1849 4,781,355, w 1856 4,696,918, w 1859 4,764,446 osób. Na milę kwadratową przypada w Królestwie 2,054 mieszkańców czyli więcéj niż w Hiszpanji, Turcji, Grecji, Wschodniéj Rossji i państwach skandynawskich. Pomiędzy ludnością pochodzenia słowiańskiego, jest tam 270,880 Niemców, 599,875 Żydów 249,947 Litwinów mówiących językiem rodowitym w gub. augustowskiej.

— Piérwsze gimnazjum kijowskie uległo znacznym reformom: z zamkniętego bowiem hermetycznie instytutu, w skutek starań byłego kuratora p. Pirogowa, obecnie przerobione zostało na zakład naukowy otwarty. Wysoka opłata od przyjmowanych do tego gimnazjum uczniów (238 rub. sr. od zostających na pensji i 120 na pół pensji), tudzież wzbroniony przystęp dla uczniów mieszkających po za ścianami zakładu, sprawiały to, iż tylko bardzo zamożni mogli tu korzystać z nauki. Stąd wyłączność, równie szkodliwa w Kijowie, jak i w Oksfordzie lub Cambridge; stąd też wypływało, że piérwsze gimnazjum miało trzy razy mniéj uczniów niż drugie. Ze zniesieniem zawad musi koniecznie przyjść do równowagi, a co najważniejsza, zatamuje się przynajmniéj jedno z liczby wielu źródełek, w których się napawano wyłącznością, tak szkodliwą w życiu społeczném obywateli.

Z Witebska, *d. 20 maja*:

Reformy włościańskie, wprowadzają się u nas pospiesznie, z pożądanym skutkiem. Obywatele ze swéj strony robią włościanom ulgi dobrowolne, jak np. odstąpienie jednego dnia pańszczyzny w tygodniu i nieuchylanie się od możliwéj pomocy. Krzątamy się jednak koło roli bardzo smutni. Żyto z powodu dżdżystéj jesieni i opóźnionéj wiosny, ogólnie nędzne,—posiewy jarzynne opóźnione, a tak i nadzieje nasze bardzo niepewne. Żyjemy przeto zatrwożeni niejako;—bo nie to, to owo, nasz domowy spokój zamąca. W tym tygodniu, śmierć cygana na szose między Witebskiem a piérwszą stacją ku Mohylewu narobiła tu przykrego kłopotu. Nie wiemy szczegółów, a to tylko jest pewném, że ten przykry wypadek sprawiła wódka. Dwaj urzędnicy i rzemieślnik, wszyscy pijani, wszczęli kłótnię z cyganami zapewnie też również nie trzeźwymi, i przyszło do bójki, w któréj, stary cygan, ojciec rodziny, padł ofiarą. Wspólnicy aresztowani,—śledzca się krząta,—sieroty płaczą,—a wódka tryumfuje. Do zamącenia naszego spokoju przyczynia się jeszcze niemało, podniesiona cena na wszystko do powszedniego życia nieodbite. A siano najbardziéj rzuca się w oczy, bo do 60 k. sr. pud doszedł. Niespokojni przeto kupujący z konieczności, a bardziéj jeszcze niespokojni na sumieniu być muszą, ci którzy z dobréj pogody korzystają w ten sposób.

Miasto nie ożywione. We Frescati ogrodzie urządzonym przez P. Brozi zgromadza się wprawdzie liczne towarzystwo, gdzie przy dobréj wędrownéj orkiestrze amatorowie tańców biorą się doń niekiedy z zapałem, jakoś to jednak nie idzie. Tęsknota i zaduma osiadły nam nad czołem, uciskaném myślą o tylu i tak rozmaitych kłopotach. Za granicę wyjeżdżających, chwała Bogu, nie słychać.

WIADOMOŚĆ BIBLJOGR. ZA MAJ MIESIĄC 1861 ROKU.

1) Projekt do prawa o ziemskich kredytowych Towarzystwach i ziemskich bankach in 4-to str. 68, 8 i pół ark. nakład i druk Kirkora. 2) Materjały do projektu ustawy Towarzystwa kredytowego ziemskiego, dla gubernij Litewskich in 4-to str. 30, 3 i pół ark. nakład i druk Kirkora. 3) Chumesz, t. j pięć ksiąg Mojzeszowych z przypisami, t. j. Targum-Unkelet, Rasze, z dodaniem Szyr-Haszyrym, Ruth, Ejcho, Kehelet i Esthir z tłumaczeniem Rasze, w 4-to str. 508, 64 ark. nakł. i drukiem Romma. 4) Elementa puerilis institutionis legendi idioma latinum et in eodem inserviendi Sacrificio Missae cum quibusdam orationibus pueris consonis etc. in 12, str. 74, 3 ark. nakład i druk Zawadzkiego. 5) Koronka dwónastu gwiazd o Niepokalaném Poczęciu N. S. Maryi Jezus, Marya, Franciszek Swięty. Wypisana z Brewiarzyka Tercjarskiego, in 16-to str. 8, ¼ ark. druk Zawadzkiego. 6) Krótki Ogólna Jeografja, ułożona przez A. O. Kamińskiego, in 16-to str. 71, 2¼ ark. nakład autora druk Blumowicza. 7) Sefer Tefiła Zaka, t. j. czysta modlitwa, in 8-vo str. 20, 1¼ ark. nakł. i druk. Romma. 8) Kantyczka czyli pieśni nabożne w kościele katolickim używane, in 16-to str. 584, 12½ ark. nakład i druk Zawadzkiego. 9) Szandor Kówacz. Szkic przez Teodora Tomasza Jeża, in 12-to str. 348, 14½ ark. nakład i druk Zawadzkiego. 10) Urzędy i godności duchowne Stolicy Apostolskiéj. W dwunastym roku Najwyższego Pasterstwa Ojca św. Piusa IX. Dzieło X. L. Pallard, doktora teologji i obojga praw, wydane w Paryżu 1858 r. Przełożone na język Polski i dopełnione, przez braci zakonu śśś. Trójcy w Wilnie, Lucyana i Salwijana, in 12-to str. 273, 12 ark. druk Syrkina. 11) Tehilim, t. j. Psalmy Dawida, in 16-to str. 212, 6 ark. nakład i druk Romma. 12) Hilchot Raw Alfas Wetosefta Miseder Zeraim Weszabas, t. j. traktat Rabina Alfasa i pierwsza część wydania Tosefta, część I. Szabas od 190 do 196. Eruwin od 1 do 96 w ark. str. 296, 73 ark. nakład i druk Romma. 13) Sefer Bet Mydrasz, t. j. objaśnień na różnych miejsc ułoż. Medrasz. Ułoż. przez Rabina Mowszy Rywlina, in 4-to str. 36, 5 ark. nakład i druk Romma. 14) Officium albo codzienne nabożeństwo ku większéj czci chwale Boga w Trójcy świętéj jedynego i niepokalanie poczętéj Najświętszéj Panny Maryi Matki Bożéj, tudzież wielu świętych patronów, zebrane, i dla pożytku chrześcijan przedrukowane in 12-to str. 360, 15 ark. nakład i druk Dworca. 15) Historja święta starego i nowego testamentu dla dzieci i ludu streszczona pojętnie ze 60 rycinami, in 16-to str. 132, 1¼ ark. nakład i druk Adamowicza w Mińsku. 16) Misznajot, t. j. Drugi zakon, część I, in 4-to str. 340, 44½ ark. nakład i druk Romma.

Audiatur et altera pars.

W sprawozdaniu krytyczném o I l l u s t r o w a n y m S k a r b c z y k u p o l s k i m, wydanym przezemnie, umieszczonèm w numerze Kurjera Wileńskiego szanowny Recenzent oceniwszy wysoką poetyczną wartość utworu Pani Ilnickiéj, wystosował do mnie dość ostre przymówki za drzeworyty zdobiące to dzieło. Przykro mi, że p. Syrokomla nie uwzględniając okoliczności, wśród jakich zajmowałem się tą publikacyą, nazwał bez najmniejszego wyjątku wszystkie, znajdujące się w niéj, drzeworyty s z k a r a d n e m i. Nie przeczę; że są one dalekie od doskonałości i wcale nie dorównywają lepszym, ale tylko lepszym robotom zagranicznym,—wszelako na tak sumaryczne potępienie nie zasługują, owszem wiele z nich, tak pomysłem, jak wykonaniem zasłużyło na pochwałę kompetentnych sędziów. Jeśli zaś między niemi znajdują się mniéj udatne, nie chciałbym iżby kto sądził, że się to stało skutkiem lekceważenia mego lub źle zrozumianéj oszczędności. Otóż dla usprawiedliwienia się z tego niesłusznego zarzutu niech mi będzie wolno parę słów na swoją obronę powiedzieć.

Czując całą ważność przedmiotu i pamiętając o tém, że wydaję książkę w XIX wieku, pomimo licznych przeszkód, które pokonać musiałem, postanowiłem przez illustrację i dodanie nut muzycznych uczynić S k a r b c z y k jeszcze więcéj użytecznym i popularnym. Nie szczędziłem starań i wydatków, aby drzeworyty, o ile możności najliczniejsze, doborem swym godnie odpowiedziały wartości dzieła. Sam nie jestem artystą, lecz zapewniłem sobie prace takich artystów, jak pp. Gerson, Sypniewski, Tegazo, Pilati,—drzeworyty zaś powierzałem pp. Drążkiewiczowi, Minhejmerowi, a w końcu Styfiemu, mianemu u nas z krajowców za najlepszego drzeworytnika. Więcéj uczynić nie mogłem; o ile szanowny Recenzent zna Warszawę, przyzna mi, iż gdzie indziéj udawać się mi było nie podobna. Wchodzić zaś z panami drzeworytnikami w dysputy estetyczne o trafności lub nietrafności ich odrobienia, także nie mogłem po zrobieniu już drzeworytów, gdyż byłoby to mnie zadaleko doprowadziło. Musiałbym rysunki posyłać za granicę, czego uczynić (choć mnie taniejby to kosztowało) nie chciałem, raz, że uważałem za niestosowne, aby do dzieła n a s tylko obchodzącego ręka obca się przykładała, powtóre, że tym sposobem wydanie książki zbyt długoby trwało,—nie mówiąc już o niemożności sprostowania uchybień, których dopuszczają się, idąc za swoją fantazją, najznakomitsi drzeworytnicy zagraniczni, odrabiający mianowicie rzeczy dotyczące Polski. Dla czego zaś artyści nasi z tego (przez sz. Recenzenta wymienionego), a nie innego źródła czerpali pomysły do drzeworytów Skarbczyka, pomijam, jako kwestję mnie nie dotyczącą.—Wreszcie co do grubego odbijania drzeworytów, to trudno sądzić, czy to w tém wina jest tylko drukarza, czy tylko drzeworytnika, lub też obydwóch razem; w każdym razie mogę upewnić p. Syrokomlę, że serdecznie pragnąłem i pięknych drzeworytów i starannego odbicia onych, i w tym względzie kosztów nie oszczędzałem.

Kończąc tę moją r e k l a m ę, do któréj z przykrością widziałem się zmuszonym, wyznać winienem, będąc najmocniéj przekonanym, że piórem sz. Recenzenta kierowała jedynie miłość dobra powszechnego. Szkoda jednak, że tak z góry wydawcę potępił, a przecież za to samo, że przysłużył się polskiéj publiczności wydaniem książki, któréj p. Syrokomla, jako Polak i poeta wartości nie odmawia, za to, że na nią wysokiéj ceny nie nałożył, chociaż do tego był upoważniony poczynionemi wydatkami,—należało mieć wyrozumienie na pokonane trudności, należało odróżnić to, co zależało od wydawcy, od tego, co nie było w jego możności.

Aleksander Nowolecki, Księgarz i wydawca w Warszawie,

W numerze 36-m Kurjera czytając apostrofę do mnie wystosowaną znajduję potrzebę sprostować fakt omyłkowie przez niewiadomego korespondenta do publicznéj wiadomości podany, jakoby sześciu gospodarzy na mojej ziemi osiedlonych udało się na kontrakta do Nowogródka i chodząc k r o k w k r o k po mieście prosili, abym nie wydzierżawił majętności mojej, odgrażając się wreszcie, że jeśli ich opuszczę, to i oni domy swoje porzucą.—Tak niebyło i być nie mogło; bo przywiązanie naszych włościan do swojej chaty, do swojej zagrody i do zagona ich pracą poświęconego tak jest potężne, tak dalece weszło w religijny rzec można obyczaj, że nietylko wypuszczeniem w arendę, ale nawet ofiarą wysokich materjalnych korzyści niepodobna pobudzić do przesiedlenia się z jednego miejsca na drugie, chociażby to drugie zawierało w sobie daleko więcej dogodnych warunków.—Korespondent zapewne niezastanowił się nad tém, albo za mało znając przyzwyczajenia naszego ludu, dał wiarę powieści, którą każdy z upodobaniem sielskich obywateli oznajomiony, za fałszywą osądzi—demonstracja włościańska przeciwko projektowi wydzierżawienia skończyła się, na miejscu w Kołdyczewie z zupełnem z mojej strony zastosowaniem się do ich życzenia, a więc niebyło potrzeby udawać się za mną do Nowogródka i chodzić k r o k w k r o k po mieście w celu odprowadzenia od zaniechanego już zamiaru—Zadowolnić bowiem a nawet uprzedzić żądanie ludu, uwzględnić wymagania oparte na sprawiedliwości a wyrażone w prośbie podyktowanéj przez ducha obecnéj epoki, uważam za powinność każdego, kto chce iść równo z postępem czasu, kto chce spoić się z ogółem, i kto niechce wywołać chociażby biernego oporu, a przez to zwichnąć całą przyszłość dla siebie i dla następnych pokoleń. Tomasz Szalewicz.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

1. Канцелярія попечителя Виленскаго учебнаго округа симъ объявляетъ, что въ оной будутъ производиться 4 іюля сего года торги, съ переторжкою чрезъ три дня, т. е. 8 того іюля, на поставку, съ 1 сентября 1861 по 1 сентября 1862 года, дровъ для отопленія зданія занимаемаго управленіемъ Виленскаго учебнаго округа. Желающіе участвовать въ торгахъ могутъ явиться въ канцелярію округа на вышеозначенный срокъ съ узаконенными залогами.

Правитель канцеляріи Осипъ *Романкевичъ.* (434)

1. Капитанъ Павелъ Гавриловичъ *Толстой* съ супругою Вѣрою Ивановною отправляется за границу.

Колл. асс. *Зубовичъ.* (439)

1. Отъ Виленскаго полиціймейстера объявляется, о выѣздѣ за границу Виленскаго 3-й гильдіи купца Генриха Шмидта съ женою Юліею, сыномъ Генрихомъ и дочерью Генріетою.

Полиціймейстеръ полковникъ *Васильевъ.* (440)

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

1. Kancelarja kuratora Wileńskiego okręgu naukowego niniejszém ogłasza, iż w niéj będą się odbywały dnia 4 lipca ter. roku targi, z przetargiem we trzy dni, to jest dnia 8 tegoż lipca, na dostarczenie, od 1 września 1861 do 1 września 1862 roku, drzewa na opał gmachu, przez zarząd Wileńskiego okręgu naukowego, zajmowany. Życzący uczęstniczyć w tych targach, mogą do kancelarji okręgu przybyć na termin naznaczony z zastawami prawem przepisanémi.

Rządzca kancellarji Józef *Romankiewicz.* (434)

1. Kapitan Paweł syn Gabrjela *Tolstoj* z żoną Wiarą wyjeżdża za granicę.

Ass. koll. *Zubowicz.* (439)

1. Policmejster Wileński ogłasza, iż Wileński kupiec 3-éj gildy Henryk Schmidt z żoną Julją, synem Henrykiem i córką Henrjettą, wyjeżdża za granicę.

Policmejster półkownik *Wasiljew.* (440)

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно съ 19-го по 22-го Іюня.

Въ д. Монтвиллы: пом. Буйницкій. Бартошевичъ.—Въ д. Пузыны: Волянскій. Чеховичъ. Жебровскій. Зелингеръ. Узембловá. Аполонія Шпаковская.—Въ д. Брандта: пом. Валентыновичева. Антоновичъ. Клементина Рыбчинская—Въ домѣ Мышковскаго: Одынецъ. пом. Б. Косско.—Въ д. Гордона: пом. Крагельскій. Клечковскій. Сонгайло. Антонъ Олехновичъ.—Въ д. Бочковской: Миралина Бочковская.—Въ д. Геца: Шимановскій.—Въ д. Тринтроха: пом. Мацкевичъ.—Въ д. Пупкина: пом. Вероника Вищинская.—Въ д. Лебенсона: графъ Иванъ Горнъ съ женою Екатериною. княгиня Елисавета Волконская. Ѳеодосія Сыницына.

Выѣхавшіе изъ Вильна съ 19-го по 22-го Іюня.

Пом.: Каминскій. Гоувальдъ. Мацкевичъ. Воеводская. Валентыновичева. Каз. Нарвойшъ. Петрусевичева. Шпаковская. Цывинская. Стецевичъ. Мацкевичъ. Скирмунтова. Абламовичъ. пом. Ѳома Билевичъ. Ант. Домейко. Ксав. Турскій. чинов. особ. поруч. при началь. губер. Укрынъ. колл. асс. Кондратовичъ. капитанъ Ивановъ.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 19-go do 22-go czerwca.

W d. Montwiłły: ob. Bujnicki. Bartoszewicz.—W d. Puzyny: Wolański. Czechowicz. Żebrowski. Zelinger. Uziembłowa. Apolonja Szpakowska.—W d. Brandta: ob. Walentynowiczowa. Antonowicz. Klementyna Rybczyńska.—W d. Myszkowskiego: Odyniec. ob. B. Kossko. W d. Gordona: ob. Kragelski. Kleczkowski. Songajło. Ant. Olechnowicz.—W d. Boczkowskiéj: Miralina Boczkowska.—W d. Gieca: Szymanowski.—W d. Trintrocha: ob. Mackiewicz.—W d. Pupkina: obyw. Weronika Wiszczyńska.—W d. Lebensona: hrabia Horn z żoną Katarzyną. księżna Elisaweta Wołkońska. Teodozja Synicyna.

Wyjechali z Wilna od 19-go do 22-go czerwca.

Ob.: Kamiński. Houwald. Mackiewicz. Wojewódzka. Walentynowiczowa. Kaz. Narwojsz. Pietrusiewiczowa. Szpakowska. Cywińska. Stecewicz. Mackiewicz. Skirmuntowa. Abłamowicz. ob. Tomasz Bilewicz. Ant. Domejko. Ksaw. Turski. urzęd. do szczegól. poleceń przy naczel. guber. Ukryn. ass. koll. Kondratowicz. kąp. Iwanow.

Печатать позволяется. ВИЛЬНО 22 іюня 1861 г.— Цензоръ статскій совѣтникъ и кавалеръ А. Мухинъ.

W drukarni A. H. K i r k o r a.